

Selvitys yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain tuloslaskentaa koskevan sääntelyn välisistä ongelmakohtista

Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖN JULKAISUJA – 2025:52

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Selvitys yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain tuloslaskentaa koskevan sääntelyn välisistä ongelmakohdista

Joonas Tuominen

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö

This publication is copyrighted. You may download,
display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-367-432-5

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Selvitys yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain tuloslaskentaa koskevan sääntelyn välisistä ongelmakohtista

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:52		Teema	Verotus
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Tekijä/t	Joonas Tuominen		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	84

Tiivistelmä

Selvityksen mukaan, jotta verotus ei olisi esteenä yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle, tulisi verotuksessa luopua poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta pääosin niiden verovelvollisten osalta, jotka laativat yhtiökohtaisen tilinpäätöksen IFRS-standardien mukaisesti. Lisäksi konserniavustusta koskevaa sääntelyä tulisi muuttaa siten, että konserniavustuksen tulosvaikutteista kirjaamista kirjanpitoon ei vaadittaisi. Myös talletuspankkien ja luottolaitosten luottotappiovaraus tulisi korvata uudella sääntelyllä, joka mahdollistaisi odotettavissa olevien ja toteutuneiden luottotappioiden vähentämisen kirjanpidon tavoin.

Lisäksi elinkeinoverolain säännöksiin olisi syytä tehdä veropohjan laajuuteen ja verojärjestelmän systematiikkaan liittyvä rahoitusvälineiden käyvän arvon muutoksia koskeva uudistus, jolla kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden arvonmuutoksia koskeva sääntely laajennettaisiin koskemaan kaikkia tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavia rahoitusvälineiden arvonmuutoksia (IFRS 9). Lisäksi arvonmuutoksen veronalaisuus ja vähennyskelpoisuus tulisi muuttaa vastaamaan rahoitusvälineen lopullisesta luovutuksesta aiheutuvan luovutushinnan ja hankintamenon erotuksen tai muun voiton tai tappion verokohtelua.

Olisi lisäksi myös perusteltua harkita tiettyjen elinkeinoverolain jaksottamista koskevien säännösten muuttamista.

Asiasanat verotus, elinkeinoverotus, kirjanpito, IFRS-standardit, tilinpäätös

ISBN PDF 978-952-367-432-5 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-432-5>

Utredning om problematik mellan bolagsspecifika IFRS-bokslut och bestämmelserna om resultaträkning i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet

Finansministeriets publikationer 2025:52		Tema	Beskattning
Utgivare	Finansministeriet		
Författare	Joonas Tuominen		
Språk	Finska	Sidantal	84

Referat

För att beskattningen inte ska utgöra ett hinder för bolagsspecifika IFRS-bokslut föreslås i utredningen att avskrivningarnas bokföringsbundenhet slopas vid beskattningen i huvudsak för sådana skattskyldiga som upprättar bolagsspecifika bokslut enligt IFRS-standarderna. Dessutom bör bestämmelserna om koncernbidrag ändras så att det inte krävs att koncernbidraget bokförs på ett resultatpåverkande sätt. Också depositionsbankernas och kreditinstitutens kreditförlustreservering bör ersättas med ny reglering som gör det möjligt att dra av förväntade och realiserade kreditförluster på samma sätt som i bokföringen.

Dessutom bör det i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet göras ändringar som gäller det verkliga värdet på finansiella instrument och som hänför sig till skattebasens bredd och skattesystemets systematik. Bestämmelserna om värdeförändringar på finansiella instrument som innehas för handel bör utvidgas till att gälla alla värdeförändringar på finansiella instrument som värderas till verkligt värde på ett resultatpåverkande sätt (IFRS 9). Dessutom bör skatteplikten och avdragsgiltigheten i fråga om värdeförändringar ändras så att de motsvarar skattebemötandet av skillnaden mellan överlåtelsepriset och anskaffningsutgiften eller av annan vinst eller förlust vid slutlig överlåtelse av finansiella instrument.

Därtill är det motiverat att överväga ändringar av vissa bestämmelser om periodisering i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet.

Nyckelord beskattning, näringsbeskattning, bokföring, IFRS-standarder, bokslut

ISBN PDF 978-952-367-432-5

ISSN PDF 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-432-5>

Report on the problems between non-consolidated IFRS financial statements and the provisions on profit calculation in Act on the Taxation of Business Income

Publications of the Ministry of Finance 2025:52		Subject	Taxation
Publisher	Ministry of Finance		
Author(s)	Joonas Tuominen		
Language	Finnish	Pages	84

Abstract

The report finds that, in order to prevent taxation from being an obstacle to preparing non-consolidated IFRS financial statements, the dependency of the tax treatment of depreciations on accounting should mainly be waived for taxpayers that prepare non-consolidated financial statements in accordance with the IFRS accounting standards. The regulation of group contributions should also be amended to no longer require that group contributions be entered in the accounts through profit and loss. Savings banks' and credit institutions' provision for credit loss should also be replaced with new regulation that would allow the deduction of expected and actual credit losses in the same way as in accounting.

A reform should be undertaken of the provisions of the Act on the Taxation of Business that govern changes to the fair value of financial instruments in relation to the scope of the tax base and the tax system. This reform should expand the regulation of changes of the value of financial instruments held for trading to cover all changes of the value of financial instruments measured at fair value through profit or loss (IFRS 9). The taxability and deductibility of the change in value should also be amended to correspond to the tax treatment of the difference between the selling price and acquisition price arising from the final sale of the financial instrument or the tax treatment of other profit or loss.

There are also grounds to consider amending the Act on the Taxation of Business Income with respect to the provisions concerning amortisations.

Keywords taxation, business taxation, accounting, International Financial Reporting Standards, financial statements

ISBN PDF	978-952-367-432-5	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-432-5>

Sisältö

1	Johdanto	8
1.1	Selvityksen tausta	8
1.2	Verotuksen ja kirjanpidon tuloslaskentanormistojen pääpiirteet	11
1.2.1	Verotuksen tuloslaskentanormistot	11
1.2.2	Kirjanpidon tuloslaskentanormistot	13
1.2.3	Tuloslaskentanormistojen keskeiset yhtäläisyydet ja eroavaisuudet	14
1.3	Yritysverotuksen ja kirjanpidon tuloslaskentanormistojen välinen suhde eräissä verrokkimaissa	18
1.3.1	Ruotsi	18
1.3.2	Norja	20
1.3.3	Tanska	21
1.4	Verolainsäädännön kehittäminen ja sen tavoitteet	22
2	Poistojärjestelmät kirjanpidossa ja verotuksessa	24
2.1	Verotuksessa vähennettävät poistot	24
2.2	KPL:n mukaiset poistot	28
2.3	IFRS-standardien mukaiset poistot	30
2.4	Vuokrasopimuksen kohteena oleva omaisuus	34
2.5	Verotuksen poistojärjestelmän kehittämistarpeet	36
3	Rahoitusvälineiden, sijoituskiinteistöjen ja biologisten hyödykkeiden arvonmuutokset ja hankintamenojen vähentäminen	44
3.1	Rahoitusvälineet	44
3.1.1	Rahoitusvälineiden käsittely tilinpäätöksessä	44
3.1.2	Rahoitusvälineiden käsittely verotuksessa	46
3.1.3	Rahoitusvälineiden arvostamista koskevan verolainsäädännön kehittämistarpeet	50
3.2	Sijoituskiinteistöt	54
3.2.1	Sijoituskiinteistöt IFRS-tilinpäätöksessä	54
3.2.2	Sijoituskiinteistöt KPL:n sääntelyssä	56
3.2.3	Sijoituskiinteistöjen verokohtelu ja sen kehittämistarpeet	57
3.3	Biologiset hyödykkeet	60
3.3.1	Biologiset hyödykkeet tilinpäätöksessä ja verotuksessa	60
3.3.2	Biologisten hyödykkeiden arvostamista koskevan verolainsäädännön kehittämistarpeet	63

4	Verotuksen konserniavustusjärjestelmä	65
4.1	Voimassa olevan konserniavustusjärjestelmän pääpiirteet	65
4.2	Konserniavustusjärjestelmän kehittämistarpeet	69
5	Verotuksessa vähennettävät varaukset ja varausten kirjanpitosidonnaisuus	71
5.1	Luottotappiovaraus	71
5.1.1	Luottolaitosten luottotappiot kirjanpidossa	71
5.1.2	Luottolaitosten luottotappiot verotuksessa	72
5.2	Muut verotuksessa vähennettävät varaukset	75
6	Eräät muut IFRS-tilinpäätökseen liittyvät EVL:n jaksotusäännösten kehittämistarpeet	78
6.1	Rahoitusvälineiden arvostaminen jaksotettuun hankintamenuun	78
6.2	EVL 24 §:ssä ja EVL 37 §:ssä säädetyt enimmäispoistoajat	81
7	Yhteenveto esityksistä verolainsäädännön kehittämiseksi	83

1 Johdanto

1.1 Selvityksen tausta

Verotuksen päätavoite on verotulojen kerryttäminen veronsaajille, ja tämän seurauksena verotuksen tuloslaskentanormiston tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että verotuksen perusteena olevaa tulosta ei esitettäisi liian alhaisena. Kotimaiseen kirjanpitolainsäädäntöön perustuvan kirjanpidon keskeisenä tarkoituksena on perinteisesti pidetty yrityksen omistajille kuuluvan voiton määrän laskemista. Tämän myötä kirjanpidossa on edelleen keskeinen merkitys varovaisuuden periaatteella, joka pyrkii varmistamaan, että tulos esitetään mieluummin liian alhaisena kuin liian korkeana. Näin ollen verotuksen ja kirjanpidon tuloslaskennan taustoilla vaikuttavat erilaiset periaatteet ja tavoitteet.

Suomessa yritysten verotus on kuitenkin vakiintuneesti perustunut läheisesti kirjanpitoon ja sen perusteella laadittuun yhtiökohtaiseen tilinpäätökseen, minkä lisäksi veroviranomaisia on pidetty yhtenä kirjanpidon tuottaman informaation merkittävänä käyttäjäryhmänä. Verotusta ei kuitenkaan ole kytketty yleissäännöksellä suoraan kirjanpitoon, vaan tulon veronalaisuus ja menon vähennyskelpoisuus sekä jaksottamiskysymykset ratkaistaan lähtökohtaisesti itsenäisen verotusta koskevan sääntelyn perusteella. Tämän sääntelyratkaisun taustalla voidaan myös nähdä perustuslakiin kirjattu verotuksen lakisidonnaisuuden periaate.¹

Yritystoiminnan tuloverotus perustuu keskeisesti elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin (360/1968, "EVL"), joka tuli alkuperäisessä muodossaan voimaan 1.1.1969. Ennen kyseisen lain säätämistä yritystoimintaa verotettiin kaikkia muitakin verovelvollisia koskeneen tulo- ja omaisuusverolain (888/1943) mukaisesti. Vain muutamia vuosia EVL:n säätämisen jälkeen myös kirjanpitolainsäädäntö uudistui nykyistä edeltävän kirjanpitolain (655/1973) säätämisen myötä. Kyseisessä laissa korostui myös EVL:n taustalla vaikuttanut meno-tulo -teoria, jonka mukaan yrityksen tulos syntyy menojen ja tulojen välisenä erotuksena, eikä varallisuuden arvossa tapahtuneita muutoksia oteta huomioon. Tämä samankaltainen teoreettinen perusta sekä EVL:ssä että kirjanpitolaissa kytki normistot läheisesti toisiinsa.

1 Suomen perustuslain (731/1999) 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Tietyiltä osin EVL:n mukainen tuloksenlaskenta on myös sidottu tilinpäätöksessä tehtäviin kirjauksiin erityisesti EVL 54 §:n sisältämällä säännöksellä, jonka mukaan tulon jaksottaminen usealle verovuodelle sekä vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintamenon vähentäminen, varaukset sekä poistot ja tietyt muut menot hyväksytään verotuksessa vain, jos vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa.

Nykyisin voimassa oleva kirjanpitolaki (1336/1997, ”KPL”) sisältää olennaisia periaatteellisia muutoksia vuoden 1973 lakiin verrattuna sen seurauksena, että lailla implementoitiin EU:n tilinpäätösdirektiivin ja konsernitilinpäätösdirektiivin (78/660/ETY ja 83/349/ETY) säännökset kansalliseen lainsäädäntöön. Vuonna 2004 KPL:iin lisättiin kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (jäljempänä myös ”IFRS-standardit”) koskeva 7 a luku, jonka keskeisin merkitys on, että pörssilistatut yhtiöt ovat velvollisia laatimaan konsernitilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti, kun taas muille yhtiöille standardien soveltaminen on vapaaehtoista.² Samassa yhteydessä lain 5 lukuun lisättiin myös uusi 2 a § (1304/2004), jonka mukaan rahoitusvälineet voidaan arvostaa tilinpäätöksessä käypään arvoon.³

IFRS-standardeilla (*International Financial Reporting Standards*) tarkoitetaan IASB:n (*International Accounting Standards Board*) kehittämää kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, joita käytetään yritysten taloudellisessa raportoinnissa. Standardien tarkoituksena on luoda yhtenäinen ja vertailukelpoinen tapa esittää yritysten taloustietoja maailmanlaajuisesti. Kotimaisessa sääntelyssä IFRS-standardeihin viitataan yleensä kansainvälisinä tilinpäätösstandardeina.

-
- 2 Vuonna 2002 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (1606/2002) kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltaminen säädettiin konsernitilinpäätösten osalta pakolliseksi kaikille pörssilistatuille yhtiöille vuodesta 2005 alkaen. Ks. KPL 7 a luku 2–3 §. KPL 7 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan jos listattu yhtiö ei ole velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöstä, on sen laadittava erillistilinpäätöksensä kyseisten standardien mukaisesti. KPL 7 a luvun 3 §:n 2 momentin mukaan myös muu kuin 2 §:ssä tarkoitettu kirjanpito velvollinen saa laatia tilinpäätöksensä tai konsernitilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen, jos kirjanpito velvollisen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto tarkastetaan tilintarkastuslain mukaisesti. Vrt. Työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 1 luvun 1 §:n 5 momentin (1666/2015) mukaan työeläkevakuutusyhtiön tilinpäätöksen laatimiseen ei sovelleta KPL 7 a lukua. Vastaavasti myös eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetun lain (946/2021) 6 luvun 1 §:n mukaan KPL 7 a lukua ei sovelleta eläkelaitoksen tilinpäätöksen laatimiseen. Lisäksi vakuutusyhtiöistä annetun lain 8 luvun 24 §:n (1665/2015) perusteella KPL 7 a luvun 3 §:n mukainen IFRS-standardien vapaaehtoinen soveltaminen ei ole mahdollista vakuutusyhtiöille.
- 3 Säännös perustui ns. fair value direktiivin (2001/65/EY) 1(12) artiklalla tilinpäätösdirektiiviin lisättyyn 42 a artiklan ensimmäiseen kappaleeseen, jonka perusteella jäsenvaltioiden on joko sallittava tai vaadittava kaikkien yhtiöiden tai yhtiöluokkien osalta, että rahoitusvälineet, mukaan lukien johdannaiset, arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon. Ks. HE 126/2004 vp, s. 9.

Valtiovarainministeriö asetti 19.5.2005 *Yritysverotuksen kehittämistyöryhmäksi* nimetyn työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida tilinpäätössääntelyssä ja osakeyhtiölainsäädännössä tapahtuneen kehityksen aiheuttamia muutostarpeita yritysverotukseen. Työryhmän tarkoituksena oli muun ohessa yritysverotuksen kehittäminen siten, ettei verojärjestelmä muodostuisi esteeksi IFRS-standardien mukaisen tilinpäätöksen laatimiselle, ja työryhmän 16.3.2006 päivätyssä loppuraportissa *Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus* (VM 4/2016) esitettiin tätä tarkoitusta edistäviä muutoksia verolainsäädäntöön. Työryhmän valitsema keskeinen periaatelinjaus oli, että jaetun voiton verotuksen toteutuminen yhtiötasolla tulisi pyrkiä varmistamaan jatkossakin. Tämän seurauksena työryhmä esitti muun ohessa, että realisoitumattomista ja verottamattomista arvonnousuista muodostuneiden varojen jakaminen tulisi estää yhtiöoikeudellisella sääntelyllä.

Lisäksi työryhmä esitti, että irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon vähentämisessä siirryttäisiin taloudellisen pitoajan mukaisiin poistoihin siten, että verotuksessa vähennettäisiin kirjanpidon suunnitelman mukaiset poistot, ja että konserniavustusjärjestelmä tulisi korvata kansainvälisesti käytössä olevien konserniverotusmallien suuntaisella mallilla ilman vaatimusta varojensiirrosta tai kirjanpidon periaatteiden vastaisista kulu- ja tuottokirjauksista. Työryhmä piti kuitenkin tärkeänä verotuksen ja kirjanpidon tuloksenlaskennan yhteensovittamista mahdollisuuksien mukaan hallinnollisen taakan helpottamiseksi.

EVL:n säännöksiä muutettiin vuoden 2009 alusta voimaan tulleella lailla 1077/2008. Tässä yhteydessä tehtiin joitakin Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän esittämiä muutoksia EVL:n säännöksiin, ja esimerkiksi tietyt kirjanpidossa käypään arvoon arvostettavien rahoitusvälineiden realisoitumattomat arvonnousut säädettiin verotukseen vaikuttaviksi. Verotuksen poisto- ja konserniavustusjärjestelmiin ei kuitenkaan toteutettu työryhmän esittämiä muutoksia, vaan sääntely on pysynyt kyseisiltä osin ennallaan aina nykyhetkeen saakka. Myöskään realisoitumattomista ja verottamattomista arvonnousuista muodostuneiden varojen jakamista ei tuolloin tai myöhemminkään ole estetty yhtiöoikeudellisella sääntelyllä työryhmän esittämällä tavalla.

Seuraava kotimaisen kirjanpitolainsäädännön merkittävä uudistus tapahtui vuonna 2015 lailla 1620/2015, ja uusia säännöksiä sovellettiin ensimmäisen kerran 1.1.2016 ja sen jälkeen alkavilta tilikausilta. Tämän EU:n parlamentin ja neuvoston 26.6.2013 antamaan uuteen tilinpäätösdirektiiviin (2013/34/EU) perustuvan uudistuksen yhteydessä KPL 5 lukuun lisättiin uusi 2 b §, joka mahdollistaa sijoituskiinteistöjen arvostamisen IAS 40 -standardin mukaisesti käypään arvoon KPL 3-5 luvun säännösten mukaisesti laadittavassa tilinpäätöksessä. Samassa yhteydessä säädettiin myös

uusi KPL 5 luvun 5 b §, joka mahdollistaa rahoitusleasingsopimuksella hankitun omaisuuden merkitsemisen taseeseen IFRS-standardien mukaisesti. Näiden KPL:n muutosten takia ei tehty muutoksia EVL:n säännöksiin.

Käytännössä IFRS-standardien vapaaehtoinen soveltaminen yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä ei EVL:iin vuonna 2008 tehdyistä uudistuksista huolimatta ole yleistynyt Suomessa erityisesti siitä syystä, että tilinpäätöksissä tehtävät kirjaukset vaikuttavat edelleen verotuksessa muun ohessa poistojen vähentämiseen sekä konserniavustuksen käyttömahdollisuuksiin. Kun IFRS-standardit eivät mahdollista kyseisiä verotussääntelyn edellyttämiä kirjauksia tilinpäätöksissä, nekin yritykset, joiden tulee laatia konsernitilinpäätös IFRS-standardien mukaan, ovat laatineet erillistilinpäätöksensä edelleen KPL 3-5 luvun säännösten mukaisesti.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen 20.6.2023 päivätyn ohjelman *Vahva ja välittävä Suomi* veropolitiikan linjaa koskevan liite C:n (s. 239)⁴ mukaan *selvitetään verotuksen ja kirjanpitosääntelyn eroavaisuudet ja mahdolliset yhdenmukaistamistarpeet (IFRS)*. Tässä muistiossa verotuksen ja kirjanpitosääntelyn eroavaisuuksia ja yhdenmukaistamistarpeita on selvitetty pääasiallisesti siitä näkökulmasta, että verotuksen ei tulisi muodostaa estettä yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle. Selvityksessä on keskitytty lähinnä osakeyhtiömuotoisten yhtiöiden verotuksen ja kirjanpidon välisiin eroihin ja yhdenmukaistamistarpeisiin edellä todetusta näkökulmasta. Osakeyhtiömuoto on yleisimmin käytetty yhtiömuoto Suomessa, ja erityisesti sellaiset yritykset, joilla arvioidaan olevan halukkuutta yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiseen, toimivat lähinnä osakeyhtiömuodossa.

1.2 Verotuksen ja kirjanpidon tuloslaskentanormistojen pääpiirteet

1.2.1 Verotuksen tuloslaskentanormistot

Suomen tuloverojärjestelmä perustuu niin kutsuttuun tulolähdejakoön, jossa eri tulolähteitä ovat elinkeinotoiminta, maatalous sekä muu toiminta, joka muodostaa niin sanotun henkilökohtaisen tulolähteen. Tulolähdejaon taustalla ovat EVL:n, maatilatalouden tuloverolain (543/1967, "MVL") ja tuloverolain (1535/1992, "TVL")

4 Saatavilla verkko-osoitteesta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (30.6.2025).

soveltamisalat, ja lakien välinen systematiikka rakentuu pääpiirteittäin siten, että EVL:ssa ja MVL:ssa on kummassakin määritelty kyseisen lain soveltamisala, kun taas TVL:n soveltamisalaan kuuluu kaikki muu sellainen toiminta, jota ei veroteta EVL:n tai MVL:n mukaan. Kukin tulolähde muodostaa siten oman laskentayksikkönsä, ja kunkin tulolähteen tulo tai tappio määritetään muista tulolähteistä erillisesti. Siten tulolähdekohtainen jako rajoittaa esimerkiksi tappioiden vähennysoikeutta, ja eikä yhden tulolähteen tappiota voida lähtökohtaisesti vähentää toisen tulolähteen tulosta.

EVL 1 §:n 1 momentin sisältämän yleisluontoisen määritelmän mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa. Liiketoiminnan tarkoituksena on lähtökohtaisesti voiton tavoittelu joko lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Muita liiketoiminnan tunnusmerkkejä ovat itsenäisyys, suunnitelmallisuus, taloudellisen riskin ottaminen ja suuntautuminen rajoittamattomaan tai ainakin laajaan henkilökoukseen. Ammattitoiminta on puolestaan liiketoiminnan kaltaista suppeampaa ja vähäriskisempää toimintaa, jossa keskeistä on ammatinharjoittajan henkilökohtainen ammattitaito.⁵ MVL:n soveltamisalaan kuuluva maatalous on puolestaan määritelty mainitun lain 2 §:ssä.⁶

EVL:n soveltamisalaa muutettiin lailla 308/2019 siten, että EVL:n säännöksiä sovelletaan verovuodesta 2020 alkaen osakeyhtiöiden ja muiden EVL 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yhteisöjen kaikkeen toimintaan maataloutta lukuun ottamatta. Uudistuksessa elinkeinotoiminnan käsite säilyi ennallaan, mutta EVL:n säännöksiä on uudistuksen myötä sovellettu osakeyhtiöiden osalta sellaiseenkin muuhun toimintaan, joka aiemmin verotettiin TVL:n säännösten mukaisesti elinkeinotoiminnasta erillään. EVL:n soveltamisalan laajennuksen tarkoituksena oli poistaa TVL:n mukaan verotettava muun toiminnan tulolähde pääosalta yhteisöistä. Kyseisen muutoksen jälkeen EVL 1 §:n 2 momentissa erikseen lueteltuja yhteisöjä lukuun ottamatta yhteisön kaiken muun kuin MVL:n soveltamisalaan kuuluvan tulon laskenta tapahtuu EVL:n säännösten mukaisesti.

EVL:n sisäisessä omaisuuslajijaottelussa varojen omaisuuslaji ratkaistaan käyttötarkoituksen perusteella. EVL:ssa omaisuuslajeja ovat rahoitusomaisuus, vaihto-omaisuus, käyttöomaisuus, sijoitusomaisuus sekä verovuodesta 2020 voimaan tulleen uudistuksen myötä uutena omaisuuslajina myös muu omaisuus. Omaisuuslaji

5 Ks. esim. Andersson Edward – Penttilä Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari (2014), s. 17.

6 MVL 2 §:n 1 momentin mukaan maataloudella tarkoitetaan varsinaista maataloutta sekä sellaista erikoismaataloutta taikka maa- tai metsätalouteen liittyvää muuta toimintaa, jota ei ole pidettävä eri liikkeenä.

vaikuttaa verotuksessa muun ohessa omaisuuserän hankintamenon vähentämiseen poistoina tai muulla tavoin sekä luovutushinnan verokohteluun. Tulolähdejaolla ja sitä koskevalla aiemmalla oikeuskäytännöllä on edelleen tulkinnallista merkitystä, kun määritetään osakeyhtiön omistaman omaisuuden omaisuuslajeja EVL:n soveltamisalan sisällä.

1.2.2 Kirjanpidon tuloslaskentanormistot

Kotimainen kirjanpito-oikeudellinen sääntely muodostuu keskeisesti KPL:sta ja sen nojalla annetuista alemman tasoista normeista.⁷ KPL:a pidetään luonteeltaan puitelakina, joka määrittää peruseriaatteet ja keskeiset velvollisuudet kirjanpidosta ja tilinpäätöksen laatimisesta, eikä lain pyrkimyksenä siten ole kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laadintaa koskevien kysymysten yksityiskohtainen sääntely. KPL:a sovelletaan kuitenkin yleislakina kaikkiin liiketoiminnan ja ammatinharjoittajiin niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta. KPL:n sääntelyn ohella erityissäännöksiä tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sisältyy muun ohessa arvopaperimarkkinalakiin (746/2012), luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin (610/2014), osakeyhtiölakiin (624/2006), vakuutusyhtiölakiin (521/2008) ja muihin yhteisöoikeudellisiin lakeihin. KPL 8 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan pääsääntönä on, että muun lainsäädännön kirjanpitoa koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä KPL:n säännöksiin nähden ensisijaisia.

IFRS-standardeilla tai IFRS-tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan IASB:n (*International Accounting Standards Board*) antamia tai hyväksymiä IAS-standardeja (*International Accounting Standards*), IFRS-standardeja (*International Financial Reporting Standards*) ja niitä koskevia tulkintoja (SIC-IFRIC-tulkinnat⁸), kyseisten standardien myöhempiä muutoksia ja niitä koskevia tulkintoja sekä tulevaisuudessa annettavia standardeja ja niitä koskevia tulkintoja.⁹ Näiden lisäksi IFRS-normistoon liittyy vielä kolmantena osana IASB:n julkaisema *Käsitteellinen viitekehys (Conceptual*

-
- 7 KPL 8 luvun 6 §:n nojalla annetussa kirjanpitoasetuksessa (1339/1997) säädetään lakia yksityiskohtaisemmista kysymyksistä kuten tuloslaskelma- ja tasekaavoista (1 luku), rahoituslaskelmasta ja liitetiedoista (2 luku), konsernituloslaskelmasta ja konsernitaseesta sekä konsernitilinpäätöksen liitetiedoista (3-4 luku) sekä tase-erittelyistä ja liitetietojen erittelyistä (5 luku). Lisäksi pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista on säädetty erikseen valtioneuvoston asetuksella ("PMA", 1753/2015).
- 8 Tulkintakomitea *Standing Interpretations Committee* (SIC) oli *International Financial Reporting Interpretations Committee* (IFRIC) edeltäjä.
- 9 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1606/2002/EY, annettu 19 päivänä heinäkuuta 2002, kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta 2 artikla.

Framework), jossa muun ohessa kuvataan yleiseen käyttöön tarkoitetun tilinpäätöksen ja muun taloudellisen raportoinnin tavoite ja niihin liittyvät käsitteet. IFRS-standardeille pidetään luonteenomaisena yksityiskohtaista ja jatkuvasti kehittyvää sääntelyä, joka jakautuu yksittäisiin standardeihin.

IFRS-tilinpäätöksellä tarkoitetaan tilinpäätöstä, joka täyttää kaikki eri IFRS-standardien vaatimukset. Jos yhteisön tilinpäätös on IFRS-standardien mukainen, tästä on annettava liitetiedoissa nimenomainen ja varaukseton lausuma. Yhteisö ei saa todeta tilinpäätöksen olevan IFRS-standardien mukainen, ellei se täytä IFRS-standardien kaikkia vaatimuksia.¹⁰

1.2.3 Tuloslaskentanormistojen keskeiset yhtäläisyydet ja eroavaisuudet

Kotimaisessa kirjanpidon sääntelyssä liiketapahtumien kirjaamisesta säädetään KPL 2 luvussa, jonka 3 §:n 1 momentissa säädetään tilikauden aikaisten kirjausten kirjaamisperusteista. Säännöksessä ilmaistun pääsäännön mukaan menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen ja tulon kirjaamisperusteena suoritteiden luovuttaminen (suoriteperuste). Pykälän 2 momentin (1620/2015) mukaan meno ja tulo saadaan kirjata perustuen myös veloitukseen (laskuperuste) tai maksuun (maksuperuste). KPL 3 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa on kuitenkin säädetty tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen huomioon ottamisesta tilinpäätöksessä riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivästä (suoriteperuste), minkä lisäksi KPL 3 luvun 4 §:ssä säädetään lasku- ja maksuperusteisten kirjausten oikaisemisesta tilinpäätöstä laadittaessa. KPL 3-5 luvun mukaiseen tilinpäätökseen tähtäävässä tuloksenlaskennassa niin sanottu laajuusongelma on siten ratkaistu suoriteperusteen mukaisesti joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

KPL:n tuloutusperiaatteet vastaavat pääpiirteittäin IFRS-normiston määrittelemiä yleisiä tuloutusperiaatteita. IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* -standardin 16 kappaleessa viitataan suoriteperusteiseen laskentaperusteeseen, jota käyttäessään yhteisö merkitsee erät tilinpäätökseen varoiksi, veloiksi, tuotoiksi ja kuluiksi (tilinpäätöksen perustekijät), kun ne vastaavat *Käsitteellisessä viitekehityksessä* määritetyt perustekijöiden määritelmiä ja täyttävät kyseisiä perustekijöitä koskevat kirjaamiskriteerit.¹¹

¹⁰ IAS 1.16.

¹¹ Ks. IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen*, kappale 27–28.

IFRS-standardeissa myyntituottojen tulouttamista säännellään IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardissa, minkä lisäksi erityissääntelyä liittyy muun ohessa vuokrasopimuksista (IFRS 16) sekä rahoitusinstrumenteista (IFRS 9) kertyvien tuottojen kirjaamiseen. IFRS 15 -standardissa myyntituottojen kirjaamisessa sovelletaan yksityiskohtaista viisivaiheista mallia sen määrittämiseksi, mihin määrään ja milloin myyntituotot tulee kirjata. Tässä mallissa myyntituotto kirjataan pääsääntöisesti suoritteen määräysvallan siirtymisen perusteella joko yhdellä kertaa tai vaiheittain ajan kuluessa.¹²

EVL:n mukaan toimitettavaa verotusta ei ole kytketty yleisesti kirjanpitoon, vaan laki sisältää oman ja itsenäisen tuloslaskentanormistonsa. EVL 3 §:n 1 momentin mukaan elinkeinotoiminnan tulos on verovuoden tuottojen ja kulujen erotus, ja säännökset tulon veronalaisuudesta ja menon vähennyskelpoisuudesta sisältyvät EVL II osaan. EVL 4 §:n 1 momentin yleissäännöksen mukaan veronalaisia elinkeinotuloja ovat elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot. Vastaavasti EVL 7 §:n 1 momentin mukaan vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset.

EVL 4 §:n 1 momentin yleissäännöksen voidaan katsoa heijastavan niin kutsuttua realisointiperiaatetta, jonka mukaisesti vain realisoitunut tulo voi olla veronalaista. Tämän mukaisesti lähtökohtana on, että tuloksi katsottavan erän on täytynyt syntyä peruuttamattomasti ja lopullisesti sekä siten, että verovelvollisen ei enää tarvitse suorittaa mitään toimia sen aikaansaamiseksi.

EVL:n systematiikassa tulo on lähtökohtaisesti suoritteesta saatu vastike, kun taas esimerkiksi realisoitumaton arvonnousu ei ole meno-tulo -teorian ja realisointiperiaatteen mukaan tuloa.¹³ EVL:n säätämisen jälkeen EVL 5 §:n veronalaisten tulojen luetteloon on kuitenkin lisätty realisoitumattomia arvonnousuja, joiden voidaan nähdä laajentavan EVL:n tulokäsitettä EVL 4 §:ssä säädetystä.

Verotuksessa varsinkin tulon realisoituminen on perinteisesti vastannut pitkälti tulon realisoitumista kotimaisessa kirjanpidon sääntelyssä, ja verotuksen ja kirjanpidon tulokäsitteet ovat olleet lähellä toisiaan. Tappioiden ja menetysten osalta kirjanpito on kulkenut verotuksesta erillään siitä syystä, että verotus on tältä osin

12 IFRS 15.9.

13 EVL:n alkuperäisissä lain esitöissä (HE 172/1967 vp) viitataan liiketaloustieteessä tuolin vallinneeseen tulokäsitteeseen, jonka mukaan yrityksen tulos syntyy, kun yritys hankkii markkinoilta tuotannontekijöitä, yhdistelee ne suoritteiksi ja luovuttaa näin syntyneet suoritteet markkinoille. Tuotannontekijän hankinnasta suoritettu vastike on meno ja suoritteen luovutuksessa saatu vastike on tulo.

nojautunut vahvemmin realisointiperiaatteeseen, josta taas kirjanpidossa on varovaisuuden periaatteen takia jouduttu poikkeamaan. Kotimaisessa kirjanpidon sääntelyssä varovaisuuden periaate on perinteisesti tullut esiin etenkin tuloksen laskennassa, jossa kaikki menot sekä tulosta alentavat muut tekijät pyritään ottamaan huomioon riittävän varhaisessa vaiheessa. Tulojen osalta periaate sen sijaan edellyttää, että pääsääntöisesti vain jo realisoituneet ja sitä kautta varmat tulot voidaan ottaa tulosta laskettaessa huomioon.¹⁴

IFRS-standardeissa korostuu varovaisuuden periaatteen sijasta taloudellisen informaation neutraali ja realistinen esittäminen, ja menot voidaan pääsääntöisesti kirjata kuluiksi vasta, kun niistä ei ole odotettavissa taloudellista hyötyä. IFRS-standardien näkökulma on ensisijaisesti taselähtöinen, ja raportoinnin päätavoitteena on esittää yhteisön varallisuusasema raportointikauden päättymispäivänä. Tämän seurauksena IFRS-tilinpäätöksessä korostetaan omaisuuserien oikeaa arvostamista, ja vastaavasti tuloslaskelman merkitys on tasetta vähäisempi. IFRS-tilinpäätöksessä laaja tuloslaskelma kuvaa toiminnan tuloksen lisäksi omaisuuserien arvoissa tapahtuneita muutoksia, ja nämä yhdessä kuvaavat taseen oman pääoman muutosta. Laaja tuloslaskelma on keskeinen osa IFRS-tilinpäätöksestä, koska IFRS-standardien mukaan monet kirjaukset tehdään suoraan omaan pääomaan.

Vaikka EVL:n säännökset ovat edelläkin todetusti kirjanpidosta itsenäisiä, laki sisältää myös useita viittauksia kirjanpidon tuloslaskennan ratkaisuihin. Näistä keskeisimpinä voidaan mainita seuraavat:

- Rahoitusvälineiden arvonmuutokset (EVL 5 § 8-10 kohta, EVL 8 § 1 momentti 2 a-2 c kohta sekä EVL 27 e §).
- Vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuuden sekä muun omaisuuden hankintamenon määrittäminen (EVL 14 § 1 momentti).
- Tulon jaksottaminen tuotoksi valmistusasteen perusteella (EVL 19 § 2 momentti).
- Tuloerän jakaminen eri verovuosille, vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintamenon sekä varausten vähentäminen kuluina (EVL 54 § 1 momentti).
- Poistojen sekä EVL 25 ja 26 §:ssä tarkoitettujen kulojen vähentäminen (EVL 54 § 2 momentti).¹⁵

14 Penttilä Seppo: Osakkeen arvo verotuksessa: tutkimus arvostamisongelmasta tulo- ja varallisuusverotuksessa erityisesti osakkeen arvoa silmällä pitäen (1991), s. 493–494.

15 Ks. myös esim.: EVL 5 a § 3 kohta, EVL 6 § 6 momentti, EVL 17 § 3 kohta, EVL 26 § 2 momentti, EVL 28 § 1 momentti, EVL 43 § 3 momentti sekä laki konserniavustuksesta verotuksessa 5 § ja laki asuintalovarauksesta verotuksessa 3 §.

Kyseisiin sidonnaisuuksiin viitataan vakiintuneesti verotuksen kirjanpitosidonnaisuutena.¹⁶ Muodollisten sidonnaisuuksien ohella verotuksen ja kirjanpidon järjestelmillä on huomattava yhtenevyys käytännössä sen myötä, että EVL:n mukaisesti toimitettava verotus perustuu kirjanpidon tuottamaan tietosisältöön. Joissain tilanteissa verotus- ja oikeuskäytännössä saatetaan noudattaa kirjanpidon jaksotusratkaisuja, vaikka tätä koskevaa muodollista säännöstä ei olisikaan.¹⁷

Tilinpäätöksen tuloslaskelman osoittaman tuloksen ja EVL:n säännösten mukaisesti laskettavan elinkeinotoiminnan tulolähteen tuloksen välillä syntyvät erot voidaan jakaa väliaikaisiin ja pysyviin eroihin. Vaikka EVL:n systematiikassa keskeiset käsitteet kuten tulo, meno, tuotto ja kulu ovat varsin laajalti yhteneviä kotimaisen kirjanpitonormiston vastaavien käsitteiden kanssa, verotuksessa tulojen ja menojen tai tuottojen ja kulujen veronalaisuus ja vähennyskelpoisuus ratkaistaan erikseen, ja näistä eroista syntyy pysyviä eroja järjestelmien välille. Väliaikaiset erot johtuvat puolestaan jaksottamis- ja arvostamiseroista kirjanpidon ja verotuksen välillä. Jaksottamiserot syntyvät tilanteissa, joissa tulot ja menot jaksotetaan tilinpäätöksessä eri laskentakausille. Arvostamisesta johtuvat väliaikaiset erot syntyvät puolestaan siitä, että jokin tase-erä arvostetaan eri tavoin tilinpäätöksessä ja verotuksessa.

Väliaikaiset erot vaikuttavat yrityksen tulevaisuudessa maksamiin tai sille hyvitetäviin veroihin, joten niiden huomioon ottaminen laskennallisina veroina voi parantaa tilinpäätöksen tietosisältöä. KPL 5 luvun 18 §:ssä säädetty laskennallisen veron määritelmä vastaa pääpiirteittäin IAS 12 *Tuloverot* -standardin mukaista määritelmää, mutta tästä huolimatta laskennallisia verojen kirjaamista säännellään IFRS-standardeissa ja KPL:n sääntelyssä osin eri tavoin. IAS 12 -standardin mukaan laskennallisten verojen merkitseminen tuloslaskelmalle ja taseeseen on pakollista, kun taas

16 Verotuksen kirjanpitosidonnaisuudesta ks. esim.: Torkkel Timo: Tuloveron laskeminen. Vero- ja kirjanpito-oikeudellinen tutkimus yhteisön tuloveron laskemisesta (2011), Järvenoja Markku: Vero- ja kirjanpitolakien sisällöllisestä yhtenevyydestä ja sidonnaisuuksista (Edilex 2016/13) sekä Penttilä Seppo: Elinkeinooverolaki muuttui – muuttuiko verotuksen ja kirjanpidon suhde? (Verotus 2/2009).

17 Ks. esim. KHO 2016:62. Vrt. esim. KHO 2016 T 4472 (lyhyt ratkaisuseloste).

KPL 3-5 luvun mukaan laadittavissa yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä laskennallisten verovelkojen ja saamisten merkitseminen tuloslaskelmalle ja taseeseen on lähtiökohtaisesti vapaaehtoista.¹⁸

1.3 Yritysverotuksen ja kirjanpidon tuloslaskentanormistojen välinen suhde eräissä verrokkimaissa

1.3.1 Ruotsi

Ruotsissa verolainsäädännön ja kirjanpidon välinen suhde on ollut perinteisesti läheinen ja vahva. Voimassa olevassa verolainsäädännössä viitataan tulojen ja menojen jaksottamisen osalta pääsääntönä hyvään kirjanpitotapaan (*god redovisningssed*).¹⁹ Tämä pääsääntö koskee kaikkia liiketoiminnan harjoittajia yritysmuodosta ja kirjanpitovelvollisuudesta riippumatta. Verolainsäädännössä on kuitenkin säädetty tästä pääsäännöstä myös poikkeuksia, jotka koskevat enimmäkseen menojen jaksotusta.

Pankkien ja muiden luottolaitosten verokohtelua ei ole säännelty erikseen, ja siten esimerkiksi pankkien luottotappiot jaksotetaan verotuksessa kirjanpidon mukaisesti. Vastaavasti myös esimerkiksi lainojen nostopalkkiot jaksotetaan luottolaitosten verotuksessa kirjanpidon tavoin.

Ruotsissa yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimista ei ole mahdollistettu lain-säädännössä. Tästä huolimatta verotuksen kirjanpitosidonnaisuutta on arvos-teltu Ruotsissa niin sanotun lakisidonnaisuuden periaatteen näkökulmasta, koska kirjanpidon sääntely perustuu nykyisin aiempaa enemmän kansainvälisiin

18 Kirjanpitolautakunnan laskennallisista verovelkoista ja -saamisista antaman 12.9.2006 päivätyn yleisohjeen mukaan erillistilinpäätöksessä laskennalliset verovelat ja -saamiset saadaan erityistä varovaisuutta noudattaen merkitä omana eränä tuloslaskelmaan tai taseeseen tai vaihtoehtoisesti ne tulee esittää tuloveroja koskeissa liitetiedoissa, jos ne ovat olennaisia eikä niitä ole merkitty. KPA 2 luvun 6 §:n 1 kohdan mukaan KPL 5 luvun 18 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten verovelkojen ja saamisten on esitettävä liitetietona, jos ne ovat olennaisia eikä niitä ole merkitty taseeseen. Varovaisuuden periaatteen nojalla ainakin olennaiset laskennalliset verovelat tulisi kuitenkin merkitä taseeseen ja tuloslas-kelmaan (ks. esim. KILA 2009/1841).

19 Inkomstskattelagen (1999:1229), 14 kap. 2 §: *Vid beräkningen av resultatet ska inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad det beskattningsår som de hän-för sig till enligt god redovisningssed, om inte något annat är särskilt föreskrivet i lag.*

tilinpäätösstandardeihin, jotka eivät ole Ruotsin valtiopäivien säätämiä. Verotuksen kiinteän sidon kirjanpitoon on nähty ongelmaksi myös kirjanpitolainsäädännön kehityksen kannalta, koska kirjanpidon sääntelyn on pelätty muuttuvan verotusta mukailevaksi.

Ruotsissa irtaimen käyttöomaisuuden (ml. tietyt ehdot täyttävä aineeton omaisuus) hankintameno poistetaan verotuksessa yleensä kirjanpidon mukaista poistomenetelmää noudattaen, ja verotuspoiston edellytyksenä on useissa tilanteissa vastaavan poiston vähentäminen kirjanpidossa.

Irtaimen käyttöomaisuuden osalta poistot voidaan vähentää kahden vaihtoehdoisen menetelmän mukaan. Jos verovelvollinen soveltaa tilinpäätösperusteista menetelmää (*räkenskapsenliga metoden*), vähennetään poistot joko 30 prosentin menojäännöspoistoina tai 20 prosentin tasapoistoina. Tällöin verotuksellisten poistojen on myös vastattava kirjanpidossa vähennettyjä poistoja. Jos sen sijaan sovelletaan jäännösarvomenetelmää (*restvärdesmetoden*), jossa poisto vähennetään 25 prosentin menojäännöspoistona, verotuksessa vähennettävien irtaimen käyttöomaisuuden poistojen ei edellytetä vastaavan kirjanpidossa vähennettäviä poistoja. Muiden kuin vaihto-omaisuuteen kuuluvien rakennusten ja rakennelmien osalta Ruotsin verolainsäädännössä ei edellytetä, että verotuksessa vähennettävien poistojen tulisi vastata kirjanpidossa vähennettäviä poistoja.

Ruotsissa käytössä oleva konserniavustusjärjestelmä vastaa peruseriaatteiltaan Suomen konserniavustusjärjestelmää. Konserniin kuuluvien yritysten tuloksia ei yhdistellä verotusta toimitettaessa, mutta tietyt kriteerit täyttävät konserniyhtiöt voivat kuitenkin tasata tulojaan konserniavustuksella (*koncernbidrag*).²⁰ Myös luotto- ja vakuutuslaitokset voivat olla konserniavustuksen osapuolina, mikäli konserniavustuksen yleiset edellytykset täyttyvät. Laissa konserniavustuksen verokohdelua ei ole myöskään sidottu tietynlaiseen tilinpäätöskäsittelyyn, mutta annetut ja saadut konserniavustukset tulee kuitenkin käsitellä avoimesti veroilmoituslomakkeilla. Verolainsäädäntö ei siten edellytä konserniavustuksen tulosvaikutteista kirjaamista kirjanpidossa.

20 Inkomstskattelag (1999:1229), 35 kap. Koncernbidrag.

1.3.2 Norja

Norjassa yritysten verotettava tulo lasketaan kirjanpidon ja tilinpäätöksen tietojen perusteella, mutta verotuksen tuloslaskennalla ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti muodollista lakiin perustuvaa liityntää tai sidonnaisuutta kirjanpidon tuloslaskentaan. Sääntelyyn liittyy myös tiettyjä poikkeuksia, ja esimerkiksi pankkien ja luottolaitosten verotuksessa luottotappiot jaksotetaan IFRS-standardien tai Norjan kansallisen kirjanpito normiston mukaisesti.²¹ Lisäksi verolainsäädäntö sisältää kiinteitä liityntöjä kirjanpidon sääntelyyn myös esimerkiksi liittyen korkojen vähennysoikeuden rajoittamista koskevaan sääntelyyn²² ja vakuutusyhtiöiden verotukseen.²³

Norjan verolainsäädännön poistosäännökset ovat itsenäisiä kirjanpidon sääntelystä, eikä poiston vähentäminen verotuksessa edellytä vastaavan poiston vähentämistä kirjanpidossa. Poistosäännökset perustuvat ensisijaisesti menojäännöspoistomenetelmään²⁴ ja eri käyttöomaisuusryhmille säädetyt enimmäispoistoprosentit vaihtelevat 30 prosentista aina kahteen prosenttiin.²⁵ Verotuksen näkökulmasta ei ole alarajaa sille, kuinka alhaiset poistot verovelvollinen voi tehdä, eikä poiston vähentäminen verotuksessa ole pakollista.

Aineettomat hyödykkeet, lukuun ottamatta hankittua liikearvoa, voidaan poistaa verotuksessa vain, jos arvon aleneminen on ilmeinen. Määräaikaiseen oikeuteen perustuva aineeton hyödyke poistetaan sen käyttöänsä aikana.²⁶

Norjan verolainsäädännön mukainen konserniavustusjärjestelmä vastaa pääpiirteittäin Suomen konserniavustusjärjestelmää. Konserniyhtiö voi antaa konserniavustuksen (*konsernbidrag*) toiselle konserniyhtiölle, edellyttäen että laissa säädetyt ehdot täyttyvät.²⁷ Myös luotto- ja vakuutuslaitokset voivat olla konserniavustuksen osapuolina, mikäli konserniavustuksen yleiset edellytykset täyttyvät. Konserniavustuksen antaja vähentää konserniavustuksen verotuksessa, ja vastaanottaja kirjaa sen veronalaiseksi tuloksi. Konserniavustukselle ei vaadita erityistä kirjanpito käsitteilyä verotuksen näkökulmasta. Avustuksen antajalla on kuitenkin oltava jakokelpoisia varoja avustuksen kattamiseksi, ja tämä määrä lasketaan yhtiön tilinpäätöksen perusteella.

21 Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 14-5 (4) g & h.

22 Skatteloven § 6-41.

23 Skatteloven § 8-5.

24 Skatteloven § 14-50 & 14-52.

25 Skatteloven § 14-43.

26 Skatteloven § 6-10.

27 Skatteloven § 10-2.

Menetykset vähennetään Norjan verolainsäädännön mukaan lähtökohtaisesti vasta, kun ne ovat lopullisia. Pankit voivat kuitenkin jaksottaa luottotappionsa IFRS 9 -standardin mukaisesti. IFRS 9 -standardiin perustuvaa jaksotusta sovelletaan myös luottolaitosten myöntämien luottojen ja takausten korko- ja palkkiotuottojen jaksotukseen. Siten kyseiset palkkiotuotot jaksotetaan efektiivisen koron menetelmän mukaisesti.

1.3.3 Tanska

Tanskan yritysverolainsäädännössä on keskeinen merkitys maksukykyisyyden periaatteella, minkä myötä voitot ja tappiot lasketaan pääsääntöisesti realisointiperiaatteen mukaisesti.²⁸ Kirjanpito ja sen sisältämä informaatio muodostavat perustan verotuksen tuloslaskennalle, mutta yritysverotusta ei ole kuitenkaan sidottu yleisesti kirjanpitoon, ja järjestelmät ovat muodollisesti itsenäisiä ja toisistaan erillisiä vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi rahoituslaitosten verotuksessa luottojen arvonalennukset vähennetään tuloslaskelmalle kirjattujen arvonalennusten mukaisesti, ja vähennyksen tekeminen verotuksessa on tällöin pakollista.²⁹

Verotuksessa vähennettävät poistot määritetään kirjanpidosta erillään oman tätä koskevan erityislainsäädännön mukaisesti.³⁰ Kaluston poisto voi olla enintään 25 prosenttia menojäännöksestä, jonka suuruus lasketaan lisäämällä aiempaan menojäännökseen verovuoden aikana hankittujen hyödykkeiden hankintamenot sekä vähentämällä siitä luovutettujen hyödykkeiden luovutushinnat. Tietyille kalustoksi luettaville pitkän taloudellisen käyttöajan omaaville hyödykkeille on lisäksi säädetty erilliset matalammat poistoprosentit. Lisäksi kalusto, jonka taloudellinen käyttöaika on alle 3 vuotta, T&K-toimintaan liittyvä kalusto sekä pienhankinnat, voidaan vähentää vuosikuluina verotuksessa. Vuosina 2020–2022 sekä vuosina 2023 ja 2026 on lisäksi käytössä T&K-toimintaan liittyviin hankintoihin kohdistuvia lisävähennyksiä.

Rakennusten hankintamenot ja perusparannukset vähennetään verotuksessa lähtökohtaisesti enintään 3 prosentin tasapoistoin. Rakennusten arvioitu taloudellinen käyttöaika otetaan kuitenkin huomioon siten, että alle 33 vuoden taloudellisen käyttöajan omaavien rakennusten poistot vähennetään tasapoistoina taloudellisen käyttöajan mukaisesti.

28 Kursgevingsloven (LBK nr 1390, 29.9.2022), § 25, stk. 1.

29 Kursgevingsloven (LBK nr. 1390, 29.9.2022), § 25, stk. 7.

30 Afskrivningsloven (LBK nr. 242, 18.2.2021).

Konsernien verotus perustuu Tanskassa yhteisverotukseen, jonka piiriin maassa yleisesti verovelvolliset konserniyhtiöt kuuluvat.³¹ Tämä tarkoittaa, että kaikki samassa konsernissa olevat tanskalaiset yhtiöt verotetaan yhteisesti, ja konsernin sisäisiä voittoja ja tappioita voidaan tasata. Myös rahoitus- ja vakuutuslaitokset ovat konserniin kuuluessaan yhteisverotuksen piirissä.

1.4 Verolainsäädännön kehittäminen ja sen tavoitteet

IFRS-standardien soveltaminen on tietyille yritysryhmille pakollista Suomessa. Vaikka sinänsä lainsäädännön nykytila mahdollistaisi muodollisesti useimmille yrityksille myös pelkkään IFRS-raportointiin siirtymisen, käytännössä EVL:n mukaisen verotuksen perustana olevan yhtiökohtaisen tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti johtaisi useimpien yritysten kohdalla verotuksen kiristymiseen. Siten erityisesti niissä tilanteissa, joissa KPL 7 a luvun säännökset tai jokin erityissääntely edellyttää IFRS-standardien soveltamista, voi kahden kirjanpitonormiston rinnakkaisesta soveltamisesta aiheutua yrityksille tarpeettomia hallinnollisia kustannuksia.

Käytännössä kyseinen ongelma koskettaa varsin laajaa yritysjoukkoa, kuten pörssiin listattuja yrityksiä, joiden on laadittava konsernitilinpäätös IFRS-standardien mukaisesti, sekä näiden tytäryrityksiä. Lisäksi myös pörssiin listautumista suunnittelevat tai valmistelevat yhtiöt saattavat laatia IFRS-standardien mukaisen konsernitilinpäätöksen jo ennen listautumisprosessin aloittamista. Toisena keskeisenä ryhmänä voidaan mainita finanssialalla toimivat yritykset, joita koskeva erityissääntely edellyttää tiettyjen IFRS-standardien soveltamista raportoinnissa. Lisäksi edellä mainittujen tilanteiden lisäksi ulkomaisiin konserneihin kuuluvat sekä ulkomaista rahoitusta hankkivat kotimaiset yhtiöt voisivat laatia virallisen yhtiökohtaisen tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti, mikäli verotusta koskeva sääntely ei sisältäisi nykyisenkaltaisia viittauksia kirjanpidon ratkaisuihin.

Edellä esitetyn perusteella yhteisöverotusta koskevaa sääntelyä olisi perusteltua kehittää sellaiseksi, että yritysten olisi mahdollista valita soveltamansa tilinpäätösnormisto muiden kuin verotukseen liittyvien näkökohtien perusteella. Verotusta koskevan sääntelyn tulisi siten olla tältä osin mahdollisimman neutraalia, eikä esitettävillä verolainsäädännön muutoksilla olisi myöskään tarkoitus kannustaa yrityksiä IFRS-tilinpäätöksen laatimiseen. IFRS-standardeja ei ole suunniteltu erityisesti pieniä yrityksiä varten, ja standardeihin liittyvä runsaasti seikkaperäistä sääntelyä

31 Selskabsskatteloven (LBK nr. 1241, 22.8.2022), § 31.

ja laajat liitetietovaatimukset. Näiden sekä IFRS-tilinpäätökseen liittyvän yrityksen koosta riippumattoman tilintarkastusvaatimuksen takia ei kuitenkaan olisi oletettavaa, että pienet tai keskiuuretkaan yritykset siirtyisivät laajasti soveltamaan IFRS-standardeja, vaikka niihin niiden soveltamisesta nykyisin seuraavat verotusongelmat voitaisiin poistaa.

Esitettävien lainsäädäntömuutosten tavoitteena olisi tehdä tarvittavat muutokset verolainsäädäntöön, eikä tarkoituksena siten olisi, että EVL:n tulo- ja menokäsitteet ja jaksotussäännökset saataisiin kaikilta osin vastaamaan IFRS-standardien vastaavia periaatteita ja sääntöjä. Näin ollen EVL:n tuloslaskentasääntöjen mukaista elinkeinotoiminnan tulolähteen tulosta ei voitaisi jatkossakaan laskea suoraan tilinpäätöksen osoittamasta tuloksesta ja eroja järjestelmien välille syntyisi jatkossakin.

2 Poistojärjestelmät kirjanpidossa ja verotuksessa

2.1 Verotuksessa vähennettävät poistot

EVL 12 §:n mukaan käyttöomaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitetut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta. EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta ovat osakeyhtiön osalta sellaiset yhtiön toimintaan kuuluvat varat, joita ei ole luettava elinkeinotoiminnan rahoitus-, vaihto-, sijoitus- tai käyttöomaisuuteen.³²

Käyttöomaisuuden hankintameno on luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta johtuneiden välittömien menojen määrä, minkä lisäksi hankintameno on luetaan KPL 4 luvun 5 §:n tai mainitun lain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla hyödykkeen hankintameno on kirjanpidossa luetut välilliset menot ja korkomenot. Käyttöomaisuuden hankintameno on katsoon myös omaisuuden peruseräparannusmenot sekä, verovelvollisen vaatiessa, suu-rehkorjausmenot.

Verotuksessa EVL 12 §:ssä tarkoitettujen kuluva käyttöomaisuuden hankintameno on jaetaan vähennettäväksi poistoina EVL III osan 3 luvun säännösten mukaisesti. Käyttöomaisuuteen kuuluvan maa-alueen, arvopaperin tai muun vastaavan kulumattoman omaisuuden hankintameno ei lähtökohtaisesti voida tehdä poistoja verotuksessa. Niiden veronalaiset luovutushinnat ja muut vastikkeet tuloutetaan ja hankintameno tai sen vähennyskelpoinen osa poistetaan lähtökohtaisesti sinä verovuonna, jona omaisuus on luovutettu, tuhoutunut, vahingoittunut tai lopullisesti

32 EVL 12 a §:ssä tarkoitettuun muun omaisuuden omaisuuslajiin kuuluvat esimerkiksi muuna kuin EVL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna elinkeinotoimintana pidettävään vuokraustoimintaan liittyvät kiinteistöt ja asuinhuoneistot.

menetetty. Muun omaisuuden omaisuuslajiin kuuluvan hankintamenon jaksottamisessa noudatetaan EVL 42 a §:n 1 momentin säännöksen perusteella pääosin käyttöomaisuuden hankintamenon vähentämistä vastaavaa sääntelyä.³³

Käyttöomaisuushyödykkeet voidaan jakaa kahteen ryhmään niihin sovellettavan poistomenetelmän mukaan. Ensimmäisen ryhmän muodostavat hyödykkeet, joista poistot tehdään poistokohteittain laissa säädetyn enimmäismäärän mukaan. Näitä ovat eräät vesialukset (EVL 33 a §), rakennukset (34 §), väestönsuojat (36 §), patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet (37 §), soranotopaikat (38 §) sekä muut hyödykkeet kuten rautatiet, sillat, laiturit, padot (39 §). Näiden hyödykkeiden hankintameno poistetaan tasapoistoina lukuun ottamatta rakennuksia, joista tehdään jäännösarvopoisto, sekä soranottopaikkoja ja muuta EVL 38 §:n piiriin kuuluvaa omaisuutta, josta tehdään substanssipoisto. Tähän ryhmään kuuluvan omaisuuden luovutushinnat käsitellään EVL 41 §:n mukaan suorina tuloutuksina siten, että omaisuuden luovutushinta tuloutetaan ja poistamaton hankintameno vähennetään.

Toisen ryhmän muodostavat koneet, kalusto ja muu niihin verrattava irtain käyttöomaisuus, joiden hankintamenot poistetaan verotuksessa EVL 30 §:ssä säädetyllä tavalla 25 prosentin enimmäispoistoin. Lisäksi EVL 31 §:ssä on säädetty, että paikallisten voimansiirtojohtojen sekä eräiden kiinteistön ainesosien ja tarpeistojen hankintamenot poistetaan EVL 30 §:ssä säädetyllä tavalla. Irtaimen käyttöomaisuuteen kuuluvien hyödykkeiden hankintamenoja käsitellään verotuksessa yhtenä kokonaisuutena ja poisto vähennetään yhtenä eränä niin sanotusta menojäännöksestä verovuoden päättyessä.

EVL 33 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään lyhytaikaisen käyttöomaisuuden sekä pienhankintojen hankintamenojen vähentämisestä. Pykälän 1 momentin 1 kohta koskee omaisuutta, jonka todennäköinen taloudellinen käyttöaika on enintään kolme vuotta, ja 2 kohta pienhankintoja eli hyödykkeitä, joiden hankintameno on enintään 1 200 euroa. Verovelvollinen voi halutessaan poistaa mainittujen omaisuserien hankintamenot jo kokonaisuudessaan omaisuuden käyttöönottovuonna. Pienhankintojen osalta lisäedellytyksenä kuitenkin on, että verovuoden vähennykset ovat yhteensä enintään 3 600 euroa.

33 EVL 42 a §:n 1 momentin mukaan muun omaisuuden hankintamenon jaksottamisessa noudatetaan, mitä 30–33, 33 a ja 34–41 §:ssä säädetään käyttöomaisuudesta. Maa-alueen, arvopaperin ja muun kulumattoman omaisuuden veronalaiset luovutushinnat ja muut vastikkeet tuloutetaan ja hankintameno tai sen vähennyskelpoinen osa poistetaan 8 a §:ssä säädettyin poikkeuksin sinä verovuonna, jona omaisuus on luovutettu, tuhoutunut, vahingoittunut tai lopullisesti menetetty.

Pykälän 3 momentissa on lisäksi erityissäännös, joka koskee ammattimaiseen liikenteeseen käytettyjen autojen hankintamenoja. Tällaisen auton hankintamenosta saadaan tehdä auton käyttöönottovuonna enintään 25 prosentin poisto, kahdena seuraavana vuotena enintään 20 prosentin poisto ja sen jälkeisinä verovuosina enintään 15 prosentin poisto, jotka lasketaan alkuperäisestä hankintamenosta. Säännös ei ole pakottava, vaan verovelvollinen voi halutessaan poistaa ammattimaiseen liikenteeseen käytetyn auton hankintamenon EVL 30 §:ssä säädetyllä tavalla.

EVL:n sääntely mahdollistaa myös lisäpoistojen vähentämisen (EVL 32 § ja 40 §), jos verovelvollinen osoittaa, että poistokohteen käypä arvo verovuoden päättyessä on omaisuuden arvonalenemisen, tuhoutumisen, vahingoittumisen tai muun syyn vuoksi sen poistamatonta hankintamenoa alhaisempi. Lisäpoiston avulla esimerkiksi rakennuksen poistamatonta hankintameno on mahdollista saada vastaamaan rakennuksen käypää arvoa. EVL 30 §:ssä tarkoitetun irtaimen käyttöomaisuuden osalta lisäpoiston edellytyksenä on, että kaiken kyseiseen ryhmään kuuluvan omaisuuden yhteenlaskettu käypä arvo on menojäännöstä alhaisempi.

EVL:n poistojärjestelmään liittyvät myös pitkävaikutteiset menot (EVL 24 §), jotka poistetaan tasapoistoin todennäköisenä vaikutusaikanaan, kuitenkin enintään 10 vuodessa. Tarkkaan ottaen säännöksessä ei kuitenkaan ole kyse käyttöomaisuuden hankintamenojen poistamisesta, sillä kyseiset menot eivät lähtökohtaisesti ole kerryttäneet verovelvollisen käyttöomaisuutta tai muutakaan elinkeinotoimintaan liittyvää omaisuutta. Kyseisen säännöksen nojalla tyypillisesti poistettavia menoja ovat esimerkiksi vuokrahuoneiston peruseräparannusmenot sekä liiketoimintakaupassa syntyvä liikearvo.

EVL 25 §:n mukaan säädetään erityissäännöksellä liiketoiminnan kehittämiseen tähtäävän tutkimustoiminnan menojen jaksottamisesta. Kyseisten menojen vähennyskelpoisuudesta on säädetty nimenomaisesti EVL 8 §:n 6 kohdassa, ja EVL 25 §:n lähtökohtana on, että tällaiset menot vähennetään sinä verovuonna, jona niiden suorittamisvelvollisuus on syntynyt. Verovelvollisen vaatimuksesta kyseiset menot voidaan kuitenkin vähentää kahden tai useamman verovuoden aikana poistoina. Verovelvollinen voi siis valita, vähennetäänkö tutkimusmenot vuosikuluna vai aktivoitaneeko ne verotuksessa vähennettäväksi poistojen kautta. Tutkimustarkoituksiin käytettyjen rakennusten ja rakennusten osien hankintamenojen jaksottamisesta säädetään EVL 34 §:n 2 momentin 5 kohdassa.

Ajoittain verotuksessa on säädetty mahdolliseksi vähentää korotettuja poistoja tietynlaisten investointien tukemiseksi. Esimerkiksi koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotetuista poistoista verovuosina 2020–2025 annetussa laissa (1572/2019) on säädetty tietyin edellytyksin

mahdollisuudesta vähentää enintään 50 prosenttia uuden koneen tai laitteen poistamatta olevasta hankintamenosta.³⁴ Kone tai laite, johon korotettua poistoa sovelletaan, muodostaa erillisen poistokohteen, ja siten luovutus- tai menetystilanteissa tällaisen koneen tai laitteen luovutushintaa tai vakuutuskorvausta käsitellään muun irtaimen käyttöomaisuuden menojäännöksestä erillään lain soveltamisvuosien ajan.

EVL:n poistosäännökset ovat joustavia siten, että verovelvollinen voi veroilmoituksellaan jättää verotuksessa vähentämättä kirjanpidossaan tekemänsä poiston tai osan siitä. Tällaista kirjanpidossa vähennettyä, mutta verotuksessa vähentämättä jätettyä poistoa kutsutaan vakiintuneesti hyllypoistoksi, joka voidaan vähentää verotuksessa myöhempänä verovuotena. Hyllypoistoa voi muodostua ensinnäkin sellaisessa tilanteessa, jossa kirjanpidon suunnitelman mukaiset poistot ovat EVL:n sallimia enimmäispoistoja korkeammat. Lisäksi verovelvollisella voi olla intressi jättää verotuksessa poistoja vähentämättä esimerkiksi aiemmin vahvistetun tappion vähentämiseksi tai tappion vahvistamisen välttämiseksi.³⁵

Verotuksessa vähennettävien poistojen enimmäismäärä on sidottu kirjanpidossa vähennettäviin poistoihin EVL 54 §:n 2 momentin säännöksellä, jonka mukaan poistoina sekä 25 ja 26 §:ssä tarkoitettuina kuluina verovelvollinen ei saa vähentää suurempaa määrää kuin mitä hän on verovuonna ja aikaisemmin kirjanpidossaan vähentänyt. Säännöksen tarkoituksena on pidetty yhtiöstä jaettavan voiton verotuksen varmistamista yhtiötasolla, minkä lisäksi alkuperäisissä EVL:n säätämistä koskevista lain esitöissä (HE 172/1967 vp) säännöksen tarkoituksiksi on mainittu verovalvonnan helpottaminen.

34 Ks. myös laki tuotannollisten investointien korotetuista poistoista verovuosina 2013–2015 (699/2012), joka koski vuosina 2013–2015 tehtyjä investointeja.

35 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2004 T 1206 on katsottu, että jos verovelvollinen jättää jonain vuonna tekemättä EVL 24 tai 37 §:n mukaisen tasapoiston, ei näitä poistoja voida siirtää sanottujen lainkohtien nojalla vähennettäväksi jäljellä olevien myöhempien verovuosien tasapoistojen vähentämisen yhteydessä. Sittemmin ratkaisussa KHO 2008 T 3372 on katsottu, että vastaavassa tilanteessa verovelvollisella on oikeus vähentää kyseiset vähentämättä jätetyt poistot sinä verovuonna, jonka aikana lain 24 §:ssä tai 37 §:ssä tarkoitettu poistoaika päättyy. Jos lain 37 §:ssä tarkoitettu aineeton oikeus luovutetaan tai menetetään, verotuksessa jäljellä oleva poistamaton hankintameno vähennetään EVL 41 §:n mukaisesti sinä verovuonna, jona omaisuus on luovutettu tai menetys todettu.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että EVL 54 §:n 2 momentin säännös edellyttää kirjanpidon poistojen vähentämistä tulosta rasittaen, eikä esimerkiksi pelkkä poistojen merkitseminen tilinpäätöksen liitteisiin ole riittävää.³⁶ Säännös koskee kuitenkin ainoastaan menon jaksottamista, eikä sen ole katsottu estävän sellaisen menon vähentämistä, joka EVL:n yleisten säännösten perusteella on verotuksessa vähennyskelpoinen.³⁷

2.2 KPL:n mukaiset poistot

KPL 3-5 luvun mukaisessa tilinpäätöksessä useana tilikautena tuloa tuottava omaisuus merkitään taseen pysyviin vastaaviin, ja tällaisen aineellisen omaisuuden hankintamenon jaksottamisesta säädetään KPL 5 luvun 5 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan hyödykkeen hankintameno poistetaan merkitsemällä se suunnitelman mukaan kuluksi kullekin tilikaudelle hyödykkeen vaikutusaikana (*poisto*). Tilikaudelle kuuluvalla poistolla vähennetty jäännös hankintamenosta merkitään pysyviin vastaaviin taseessa (*aktivointi*).

Säännöksen ensimmäisen virkkeen perusteella poistot tulee pääsääntöisesti tehdä suunnitelman mukaan, eikä kirjanpitovelvollisella ole oikeutta jättää poistoja vähentämättä.³⁸ Poistoina kirjataan kuluksi pysyvien vastaavien hankintamenon ja ennakoidun jäännösarvon erotus. Poistot ovat lähtökohtaisesti tasapoistoja, jotka kirjataan hyödykkeen arvioidun taloudellisen vaikutusajan mukaisesti.

36 Ks. KHO 1995-B-504. Ks. myös KVL 55/2018 (KHO 25.11.2019 taltionumero 5595: ei muutosta).

37 Ks. KHO 2015:43, jossa A Oy:llä katsottiin olevan oikeus vähentää kirjanpitoon kirjaamaton liikearvo verotuksessaan. Kyseisessä tapauksessa EVL 54 §:n 2 momentissa tarkoitettua kirjanpidon kulukirjauksen voidaan kuitenkin katsoa tapahtuneen jo sitä kautta, että kyseessä ollutta menoa ei ollut alun perinkään kirjattu kirjanpitoon, ja näin ollen verotuksen ja kirjanpidon arvojen välillä oli jo lähtötilanteessa kyseisen menon suuruisen hyllypoistoa vastaava ero.

38 KPL 5 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan luonnollinen henkilö sekä sellainen kirjanpitovelvollinen, jonka toiminta perustuu kiinteistön hallintaan, saa poistaa pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen hankintamenon sen vaikutusaikana ilman ennalta laadittua suunnitelmaa edellyttäen, että poistamisessa noudatetaan jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei oikeuta poikkeamaan aktivointivelvoitteesta silloin, kun menon arvioidaan tuottavan tuloa useampana tilikautena, eikä säädetystä enimmäisajasta poistojen tekemiselle.

Hyödykkeen taloudellinen vaikutusaika riippuu hyödykkeeseen liittyvistä tulonodotuksista. Taloudellisella vaikutusajalla tarkoitetaan aikaa, jona pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen ennakoitaan hyödyttävän kirjanpitovelvollista tuloa tuottamalla.³⁹ Taloudellisen vaikutusajan päätyttyä hyödykkeen hankintamenon on oltava kokonaan poistettu mahdollista jäännösarvoa lukuun ottamatta.

Aineettomat hyödykkeet esitetään KPL 3-5 luvun mukaan laadittavan tilinpäätöksen taseella neljänä alueränä: *Kehittämismenot*, *Aineettomat oikeudet*, *Liikearvo* ja *Muut pitkävaikutteiset menot*. Aineettomien oikeuksien hankintamenon jaksottamisesta säädetään KPL 5 luvun 5 a §:ssä, jonka 1 momentissa on säädetty aktivointipakko vastikkeellisesti hankitulle aineettomalle oikeudelle. Tämä velvoite koskee siten muiden kuin yrityksen itse luomien aineettomien oikeuksien, kuten toimilupien, patenttien, lisenssien ja tavaramerkkien, hankintamenoja. Pykälän 2 momentin mukaan vastaavat itse luodut aineettomat oikeudet on mahdollista aktivoida varovaisuutta noudattaen, ja 3 momentin mukaan aineettoman hyödykkeen aktivoitu hankintameno on poistettava suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan.⁴⁰

KPL 5 luvun 8 §:ssä säädetään tutkimus- ja kehittämismenojen jaksottamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tutkimusmenoja ei voida aktivoida, vaan ne tulee kirjata kuluksi. Sen sijaan kehittämismenot voidaan pykälän 2 momentin mukaan aktivoida ja poistaa vaikutusaikanaan.

KPL 5 luvun 9 §:ssä säädetään liikearvon ("goodwill") hankintamenon jaksottamista. Liikearvoa ei ole määritelty kyseisessä pykälässä tai muuallakaan KPL:ssa, mutta termillä viitataan vakiintuneesti siihen liiketoiminnan markkina-arvon osuuteen, joka ylittää varojen ja velkojen erotuksen. Säännöksen tarkoittamaa liikearvoa voi siten syntyä vain vastikkeellisessa hankinnassa, ja se saadaan aktivoida ja poistaa suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan.

Aktivoidut kehittämismenot, liikearvo ja KPL 5 luvun 11 §:ssä tarkoitetut muut pitkävaikutteiset menot tulee poistaa enintään kymmenen vuoden aikana, jollei kirjanpitovelvollinen voi luotettavalla tavalla arvioida vaikutusaikaa.

39 Kirjanpitolautakunnan yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista (16.10.2007), s. 15.

40 PMA 3 luvun 1 §:n 2 kohdan mukaan KPL 5 luvun 5 a §:n mukaisesti taseeseen aktivoitua aineettomasta oikeudesta ei ole tarpeen antaa liitetietoa, jos sen hankintameno kirjataan kuluksi 10 vuodessa.

EVL 54 §:n 2 momentin asettama vaatimus kirjanpidon kulukirjauksesta johtaa siihen, että kirjanpidossa tulee tehdä erityinen poistoeron muutoskirjaus, mikäli verotuksessa vähennettävät poistot ylittävät kirjanpidon suunnitelman mukaiset poistot. Suunnitelman ylittävien poistojen kirjaaminen on nimenomaisesti sallittu KPL 5 luvun 12 §:n 1 momentin säännöksellä tilanteessa, jossa siihen on verotusperusteinen syy. Poistoeron lisäystä voidaan kirjata kirjanpidossa vain tilanteessa, jossa verotuksessa vähennettäväksi haluttu poisto on korkeampi kuin kirjanpidon poisto. Sen sijaan, jos verotuksen poisto on alhaisempi kuin kyseisen hyödykkeen suunnitelman mukainen poisto, tuloutetaan taseesta poistoeroa tuloslaskelmalle poistoeron vähennyksenä. Mikäli tuloutettavaa poistoeroa ei ole, taseelle ei voida kirjata negatiivista poistoeroa.⁴¹

Kirjanpitolautakunta on antanut 3.12.2024 päivätyn yleisohjeen pien- ja mikroyri-tysten suunnitelman mukaisista poistoista. Ohjeen mukaan KPL 1 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu pienyritys sekä 4 b §:ssä tarkoitettu mikroyritys voivat mukauttaa suunnitelman mukaiset poistot vastaamaan verotuksessa vähennettäviä poistoja pois lukien tilanteet, joissa kyseinen menettely johtaisi siihen, ettei tilinpäätös anna oikeaa ja riittävää kuvaa. Mikäli suunnitelman mukaiset poistot mitoitetaan vastaamaan EVL:n mukaisia enimmäispoistoja, ei kirjanpidossa ole tarvetta poistoeron kirjaamiseen KPL 5 luvun 12 §:n mukaisesti. Tällöin kirjanpidossa ei myöskään edellytetä irtaimen omaisuuden osalta poistojen tekemistä hyödykekohtaisesti, vaan poistot voidaan vähentää EVL:n tavoin yhdestä menojäännöksestä. Vastaavasti myös irtaimiston luovutukset voidaan tulouttaa kirjanpidossa vähentämällä luovutushinnat irtaimiston menojäännöksestä, jolloin luovutushinnat tuloutuvat kirjanpidossa EVL:n sääntelyä vastaavasti epäsuorasti poistopohjaa ja myöhemmin tehtäviä poistoja alentaen. Jos myyntihinnat kuitenkin ylittävät menojäännöksen määrän, tulee myyntihinnat kirjata kyseisiltä osin tuotoksi ja esittää tuloslaskelmassa.

2.3 IFRS-standardien mukaiset poistot

IFRS-standardeissa poistojen vähentämistä koskevat pääperiaatteet perustuvat KPL:n suunnitelman mukaisten poistojen tavoin hyödykkeen taloudelliseen vaikutusaikaan, ja poistoilla tarkoitetaan omaisuuserän poistopohjan systemaattista jakottamista omaisuuserän taloudelliselle vaikutusajalle.⁴² Poistojen vähentämistä säännellään erityisesti IAS 16 *Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet* sekä IAS 38 *Aineettomat hyödykkeet* -standardeissa.

41 Kirjanpitolautakunnan yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista (16.10.2007), s. 9.

42 IAS 16.6 sekä IAS 38.8.

IAS 16 -standardin 7 kappaleen mukaan aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintameno merkitään taseeseen varoiksi siinä ja vain siinä tapauksessa, että on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhteisön hyväksi ja hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä.

Aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintameno käsittää IAS 16 -standardin 16 kappaleen mukaan:

- a) ostohinnan, joka sisältää tuontitullit ja sellaiset myyntiin liittyvät verot, jotka eivät ole saatavissa takaisin, ja josta on vähennetty käteis- ja muut alennukset.
- b) kaikki menot, jotka välittömästi johtuvat omaisuuserän saattamisesta sellaiseen sijaintipaikkaan ja kuntoon, että se pystyy toimimaan johdon tarkoittamalla tavalla.
- c) alkuperäisen arvion mukaiset menot hyödykkeen purkamisesta ja siirtämisestä sekä sen sijaintipaikan palauttamisesta alkuperäiseen tilaan, jos yhteisölle syntyy tätä koskeva velvoite joko hyödykkeen hankinnan yhteydessä tai sen myötä, että yhteisö on käyttänyt hyödykettä tiettyä ajanjaksona muuhun tarkoitukseen kuin vaihtomaisuuden valmistamiseen kyseisenä aikana.

IAS 16 -standardin 29 kappaleen mukaan yhteisön on valittava tilinpäätöksen laatimisperiaatteekseen joko kappaleen 30 mukainen hankintamenomalli tai kappaleen 31 mukainen uudelleenarvostusmalli, ja sen on sovellettava valitsemaansa periaatetta kokonaiseen aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luokkaan.

Hankintamenomallissa aineellinen käyttöomaisuushyödyke merkitään taseeseen kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla vähennettyyn hankintamenuon. Käytettävän poistomenetelmän on kuvastettava sitä, miten yhteisö odottaa kuluttavansa omaisuuserään liittyvää vastaista taloudellista hyötyä. Omaisuuserän poistopohja on jaksotettava systemaattisella tavalla omaisuuserän taloudelliselle vaikutusajalle, ja kunkin kauden poistot on kirjattava tulosvaikutteisesti, ellei poistoja sisällytetä jonkin toisen omaisuuserän kirjanpitoarvoon.⁴³

IAS 16 -standardin 31 kappaleessa tarkoitettu uudelleen arvostusmalli on sovellettavissa ainoastaan sellaisiin aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin, joiden käypä arvo on luotettavasti määritettävissä, ja tässä mallissa käyttöomaisuushyödyke merkitään taseeseen uudelleenarvostukseen perustuvaan arvoon, joka on sen

43 IAS 16.30, IAS 16.60, IAS 16.50 ja IAS 16.48.

uudelleenarvostuspäivän käypä arvo vähennettynä sen jälkeen kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla. Uudelleenarvostaminen on tehtävä riittävän säännöllisesti niin, että kirjanpitoarvo ei poikkea olennaisesti arvosta, johon raportointikauden lopun käypää arvoa käyttäen tehtävä määrittäminen johtaisi.

Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo lisääntyy uudelleenarvostamisen seurauksena, lisäys on kirjattava muihin laajan tuloksen eriin ja kertynyt lisäys on esitettävä oman pääoman erässä, jonka nimikkeenä on uudelleenarvostusrahasto. Uudelleenarvostuksesta johtuva lisäys on kuitenkin kirjattava tulosvaikutteisesti siltä osin kuin se kumoaa saman omaisuuserän uudelleenarvostuksesta johtuvan vähennyksen, joka on aikaisemmin kirjattu tulosvaikutteisesti.⁴⁴

Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo vähenee uudelleenarvostamisen seurauksena, vähennys on kirjattava tulosvaikutteisesti. Uudelleenarvostuksesta johtuva vähennys on kuitenkin kirjattava muihin laajan tuloksen eriin siltä osin kuin vähennys ei ylitä kyseisestä omaisuuserästä johtuvaa uudelleenarvostusrahastoon sisältyvää määrää. Muihin laajan tuloksen eriin kirjattu vähennys pienentää oman pääoman uudelleenarvostusrahastoksi nimettyyn erään sisältyvää kertynyttä määrää.⁴⁵

Aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen kirjanpitoarvo on kirjattava pois taseesta, kun hyödyke luovutetaan tai kun sen käytöstä tai luovutuksesta ei ole odotettavissa vastaista taloudellista hyötyä. Voitto tai tappio, joka syntyy aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen kirjaamisesta pois taseesta, on kirjattava tulosvaikutteisesti silloin, kun hyödyke kirjataan pois taseesta (paitsi milloin IFRS 16:ssa *Vuokrasopimukset* vaaditaan muunlaista menettelyä myynnin ja takaisinvuokrauksen yhteydessä). Voittoja ei saa esittää myyntituottoina.⁴⁶

IAS 38 *Aineettomat hyödykkeet* -standardin soveltamisalaan kuuluvat sellaiset yksilöitävissä ja kontrolloitavissa olevat vastaista taloudellista hyötyä tuottavat aineettomat hyödykkeet, kuten patentit, tekijänoikeudet ja tavaramerkit.

Aineeton hyödyke on merkittävä taseeseen vain siinä tapauksessa, että on todennäköistä, että omaisuuserästä johtuva odotettavissa oleva vastainen taloudellinen hyöty koituu yhteisön hyväksi ja omaisuuserän hankintameno on määritettävissä luotettavasti. Muussa tapauksessa aineettomasta erästä johtuvat menot on kirjattava kuluiksi, kun ne toteutuvat, pois lukien vielä tilanne, jossa erä on hankittu

44 IAS 16.39.

45 IAS 16.40.

46 IAS 16.67 ja IAS 16.68.

liiketoimintojen yhdistämisessä eikä se ole merkittävässä taseeseen aineettomaksi hyödykkeeksi. Tällöin se on osa hankinta-ajankohtana kirjattavaa liikearvoa (ks. IFRS 3).⁴⁷ Aineeton hyödyke arvostetaan taseella alun perin hankintamenoon.⁴⁸

Aineetonta hyödykettä, joka syntyy tutkimustoiminnasta (tai sisäisen projektin tutkimusvaiheesta), ei saa merkitä taseeseen. Tutkimuksesta (tai sisäisen projektin tutkimusvaiheesta) johtuvat menot on kirjattava kuluiksi silloin, kun ne toteutuvat.⁴⁹

Aineeton hyödyke, joka syntyy kehittämistoiminnasta (tai sisäisen projektin kehittämisvaiheesta), on merkittävä taseeseen siinä ja vain siinä tapauksessa, että yhteisö pystyy osoittamaan jokaisen seuraavista:

- a) aineettoman hyödykkeen valmiiksi saattaminen on teknisesti toteutettavissa niin, että hyödyke on käytettävissä tai myytävissä.
- b) yhteisöllä on aikomus saattaa aineeton hyödyke valmiiksi ja käyttää sitä tai myydä se.
- c) yhteisö pystyy käyttämään aineetonta hyödykettä tai myymään sen.
- d) kuinka aineeton hyödyke tulee tuottamaan todennäköistä vastaista taloudellista hyötyä. Yhteisö voi osoittaa muun muassa, että aineettoman hyödykkeen aikaansaamalle tuotokselle tai aineettomalle hyödykkeelle itselleen on olemassa markkinat, tai jos sitä tullaan käyttämään yhteisön sisällä, aineettoman hyödykkeen hyödyllisyyden.
- e) käytettävissä on riittävästi teknisiä, taloudellisia ja muita voimavaroja kehittämistyön loppuunsaattamiseen ja aineettoman hyödykkeen käyttämiseen tai myymiseen.
- f) yhteisö pystyy määrittämään luotettavasti menot, jotka johtuvat aineettomasta hyödykkeestä sen kehittämisvaiheen aikana.⁵⁰

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen aineettomat hyödykkeet arvostetaan hankintameno mallin tai uudelleenarvostusmallin mukaisesti pääpiirteittäin IAS 16 -standardia vastaavin tavoin.⁵¹ Sellaisesta aineettomasta hyödykkeestä, jolla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, ei saa tehdä poistoja, vaan hyödykkeelle

47 IAS 38.21 ja 38.68. Sisäisesti aikaansaatua liikearvoa ei saa merkitä taseeseen varoiksi (IAS 38.48).

48 IAS 38.24.

49 IAS 38.54.

50 IAS 38.57.

51 IAS 38.74 ja IAS 38.75.

tehdään arvonalentumistesti vertaamalla siitä kerrytettävissä olevaa rahamäärää sen kirjanpitoarvoon vuosittain ja aina kun on viitteitä siitä, että aineettoman hyödykkeen arvo saattaa olla alentunut.⁵²

IFRS-normistossa liikearvoa säännellään keskeisesti IFRS 3 *Liiketoimintojen yhdistäminen* -standardissa sekä IAS 36 *Omaisuserien arvon alentuminen* -standardissa. Liikearvolla (*goodwill*) tarkoitetaan IFRS-normistossa sitä osaa vastikkeesta, jonka ostaja maksaa liiketoimintojen yhdistämisessä yli varojen ja velkojen nettomäärän käyvän arvon.⁵³

Liikearvoa ei IFRS-standardien mukaan poisteta systemaattisesti, vaan se testataan IAS 36 -standardin mukaisesti vähintään vuosittain ja aina kun on olemassa viitteitä siitä, että liikearvon arvo saattaa olla alentunut.⁵⁴ Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei ole mahdollista peruuttaa myöhemmin, ja siten liikearvo merkitään IFRS-tilinpäätöksessä taseeseen alkuperäiseen hankintamenoon kertyneillä arvonalentumistappioilla vähennettynä.⁵⁵

2.4 Vuokrasopimuksen kohteena oleva omaisuus

Vuokrasopimusten tarkoituksena on yleensä siirtää tietyn hyödykkeen käyttöoikeus toiselle osapuolelle vuokrasopimuksessa sovituksi ajaksi. Käytännössä erilaisten vuokrausjärjestelyjen ja vuokrasopimusten kirjo on kuitenkin hyvin moninainen, ja pitkiin vuokrasopimuksiin liittyy usein esimerkiksi rahoitusjärjestelyille ominaisia piirteitä. KPL 3-5 luvun mukaisessa tilinpäätöksessä pääsääntönä kuitenkin on, että vuokrasopimuksista aiheutuvat tulot ja menot jaksotetaan suoriteperusteen mukaisesti tuotoiksi ja kuluiksi niille tilikausille, joihin ne kohdistuvat. Tuloslaskelmalla kiinteistöjen, koneiden, laitteiden sekä muiden tuotantovälineiden vuokrat sisältyvät yleensä *Liiketoiminnan muut kulut* -erään. Vuokrasopimuksen perusteella hallittua omaisuutta ei merkitä taseelle omaisuudeksi eikä sopimuksesta aiheutuvia tulevaisuudessa realisoituvia vuokrasuorituksia veloiksi. Samaa menettelyä sovelletaan myös leasingsopimuksella hankittuun omaisuuteen.

52 IAS 38.107 ja 38.108.

53 IFRS 3.32.

54 IAS 36.10.

55 IAS 36.80 ja IAS 36.124.

KPL:iin lisättiin lailla 1620/2015 KPL 5 luvun 5 b §:n säännökset rahoitusleasingso-
pimuksella hankitun omaisuuden IFRS-standardeihin perustuvasta merkitsemises-
tä.⁵⁶ Sääntelyn mukaan vuokrasopimuksen tehnyt kirjanpitovelvollinen vuokralle
ottaja voi merkitä tietyin ehdoin hyödykkeen tilinpäätökseensä IFRS-standardien
mukaisesti.

KPL 5 luvun 5 b §:n voimaantullessa IFRS-normistossa oli voimassa IAS 17 *Vuok-
rasopimukset* -standardi, johon perustuen vuokrasopimukset jaettiin rahoitus-
leasingso-
pimuksiin ja operatiivisiin vuokrasopimuksiin⁵⁷ niiden taloudellisen
luonteen mukaisesti. Tällöin vuokrasopimukset merkittiin symmetrisesti joko vuok-
ralle ottajan (rahoitusleasingso-
pimus) tai vuokralle antajan (operatiivinen vuokraso-
pimus) taseeseen. Vuokrasopimusten käsittely IFRS-standardeissa muuttui 1.1.2019,
kun IFRS 16 *Vuokrasopimukset* -standardi tuli voimaan, ja samassa yhteydessä aiem-
min voimassa ollut IAS 17 -standardi kumottiin.⁵⁸

IFRS 16 -standardissa on luovuttu symmetriaperiaatteesta, ja lähtökohtaisesti *vuok-
ralle ottajan* on sopimuksen alkamisajankohtana merkittävä taseelleen käyttöoi-
keusomaisuus (*right-of-use asset*) ja vuokrasopimusvelka (*lease liability*) kaikista
vuokrasopimuksista lyhytaikaisia vuokrasopimuksia ja taloudelliselta merkityk-
seltään vähäisiä vuokrasopimuksia lukuun ottamatta. Vuokrasuorituksen sijasta
tuloslaskelmalle merkitään tällöin vuokrasopimusvelalle laskettava korko sekä käyt-
töoikeusomaisuuserän poisto.

Vuokralle antajan on kuitenkin edelleen luokiteltava vuokrasopimuksensa joko
rahoitusleasingso-
pimukseksi tai operatiiviseksi vuokrasopimukseksi. Rahoituslea-
singsopimuksena pidetään vuokrasopimusta, joka siirtää kohdeomaisuuserän omis-
tamiselle ominaiset riskit ja edut kaikilta olennaisilta osin vuokran antajalta vuokran
ottajalle. Operatiivinen vuokrasopimus tarkoittaa puolestaan vuokrasopimusta, jolla
kohdeomaisuuserän omistamiselle ominaisia riskejä ja etuja ei siirretä kaikilta olen-
naisilta osin.

56 Rahoitusleasingso-
pimusten kirjaaminen IFRS-pohjaisesti oli aiemmin sallittua vuoteen
2004 saakka konsernitilinpäätöksissä kumotun KPL 6 luvun 18 §:n 1336/1997 säännök-
sen nojalla.

57 Operatiivisiin vuokrasopimuksiin ("*operating lease*") viitattiin IAS 17 -standardin suo-
menkielisessä käännöksessä *muina vuokrasopimuksina*. IFRS 16 -standardin käännök-
sessä viitataan puolestaan *operatiivisiin vuokrasopimuksiin*.

58 Kyseisellä standardipäivityksellä oli välillinen vaikutus myös KPL 5 luvun 5 b §:n sovel-
tamiseen. Kirjanpitolautakunta on katsonut lausunnossaan KPL 5 luvun 5 b §:n edel-
lyttävän, että vuokrasopimusten merkitsemisessä ja esittämisessä noudatetaan
IAS-asetuksella hyväksytyjä säännöksiä eli vuoden 2019 alusta alkaen IFRS 16 -standar-
dia (KILA 2018/1988).

IFRS 16 -standardin mukaisessa mallissa vuokralle antaja esittää rahoitusleasingso-
pimuksella luovutetusta omaisuuserästä taseellaan saamisen, ja sovellettava menet-
tely vastaa käytännössä läheisesti tilannetta, jossa kyseinen omaisuuserä olisi myyty
velaksi. Menettelyssä noudatettava epäsymmetria johtaa siten tilanteeseen, jossa
operatiiviset vuokrasopimukset merkitään IFRS 16 -standardin mukaan sekä vuok-
ralle antajan että vuokralle ottajan taseille.

Verotuksessa EVL:n sääntely ei tunnista vuokrasopimusten IFRS 16 -standardin
mukaista kirjanpitokäsittelyä. EVL 5 §:n 2 kohdassa säädetään veronalaiseksi elinkei-
notuloksi muun ohessa elinkeinotoimintana harjoitetusta vuokraamisesta saadut
korvaukset. Vuokrattavat esineet ovat vuokralle antajan käyttöomaisuutta, jonka
hankintamenosta vuokralle antaja vähentää verotuksessaan poistot EVL:n säännös-
ten mukaisesti.

EVL 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään nimenomaisesti vähennyskelpoisiksi
menoiksi elinkeinotoiminnassa käytetyn maa- ja vesialueen sekä huonetilan vuok-
rat, mutta näiden lisäksi myös muista elinkeinotoiminnassa käytetyistä hyödykkeistä
kuten koneista, kalustosta maksetut vuokrat ja muut käyttökorvaukset korvaukset
ovat EVL 7 §:n yleissäännöksen perusteella vähennyskelpoisuuden piirissä vuokralle
ottajan verotuksessa. Vuokramenojen jaksottamisesta säädetään EVL 23 §:n sään-
nöksessä, jonka mukaan vuokrat jaksotetaan suoriteperusteen mukaisesti.

Kun hyödykkeiden poistot vähennetään edellä todetusti omistajan eli vuokralle
antajan verotuksessa, ei rahoitusleasingso-
pimuksella tai muullakaan vuokrasopi-
muksella hankitusta omaisuudesta voida vähentää poistoja vuokralle ottajan vero-
tuksessa. Tästä seuraa merkittävä ero verotuksen ja IFRS 16 -standardin mukaisen
kirjanpitokäsittelyn välille, ja osin tästä syystä KPL 5 luvun 5 b §:n mukainen kir-
janpitokäsittely ei ole yleistynyt tilinpäätöskäytännössä. Siten kotimaiset kirjan-
pitovelvolliset soveltavat IFRS 16 -standardin mukaista kirjausmenettelyä lähinnä
IFRS-standardien mukaisesti laadittavissa konsernitilinpäätöksissä.

2.5 Verotuksen poistojärjestelmän kehittämistarpeet

Lähtökohtaisesti sekä kirjanpidon että verotuksen poistosäännökset koskevat kaik-
kia yrityksiä yhtäläisesti. Käytännössä osakeyhtiömuotoisten yritysten joukosta voi-
daan kuitenkin tunnistaa joitakin tyyppitilanteita, joissa erityisesti kirjanpidossa
vähennettävät poistot sekä niiden yhteys verotuksen poistoihin käyttäytyvät muista
tilanteista poikkeavasti.

Ensinnäkin omana erityisryhmänään voidaan mainita ne KPL 5 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitetut osakeyhtiömuotoiset kirjanpitovelvolliset, joiden toiminta perustuu kiinteistön hallintaan. Nämä yhtiöt ovat yleensä niin sanottuja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä tai asunto-osakeyhtiöitä. Kyseisen lainkohdan mukaan säännöksessä tarkoitettu kirjanpitovelvollinen saa poistaa pysyviin vastaaviin kuuluvien hyödykkeiden hankintamenojen niiden vaikutusaikana ilman ennalta laadittua suunnitelmaa edellyttäen, että poistamisessa noudatetaan jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Vaikka keskinäisten kiinteistöyhtiöiden verotus toimitetaan lähtökohtaisesti TVL:n säännösten mukaisesti myös vuonna 2020 voimaan tulleen osakeyhtiöiden tulolähdejako uudistuksen jälkeen, kyseiset yhtiöt ovat EVL:n poistosäännösten piirissä TVL 116 §:n 2 momentin viittaussäännöksen nojalla.⁵⁹

Keskinäisillä kiinteistöyhtiöillä toiminta on yleensä järjestetty siten, että osakkailta perittävät vastikkeet mitoitetaan kattamaan vain sellaiset menot, jotka yhtiö joutuu suorittamaan omilla rahavaroillaan. Kun nämä menot ovat lähtökohtaisesti verotuksessa vähennyskelpoisia, ei kyseiselle yhtiölle synny verotuksessa tuloa tai vahvistettavaa tappiota, eikä poistoja ole tarpeen vähentää verotussyistä. Jos sen sijaan osa yhtiön osakkailtaan perimistä vastikkeista on käytetty esimerkiksi yhtiön lainojen lyhentämiseen, syntyy yhtiölle intressi verotuspoistojen vähentämiseksi, mikä taas edellyttää poiston vähentämistä myös kirjanpidossa (EVL 54 § 2 momentti).

Jos viimeksi mainitussa tilanteessa kirjanpidon poistot tulisi tehdä ennalta laaditun suunnitelman mukaan, keskinäisillä yhtiöillä olisi usein intressi jättää poistot vähentämättä verotuksessa, jolloin verotuksen poistojen seuraaminen kirjanpidosta erillään edellyttäisi ylimääräistä laskentaa. Osin KPL 5 luvun 12 §:n 2 momentin säännöksen tarjoaman joustavuuden ansiosta keskinäisten kiinteistöyhtiöiden ei monissa tapauksissa ole tarpeen toimittaa veroilmoitusta Verohallinnolle.⁶⁰ Käytännössä verotuksessa vähennettävät poistot ovat yleensä kirjanpidon poistojen suuruiset ja eikä muitakaan eroja kirjanpidon ja verotuksen välille juuri synny.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeiden mukaan KPL 1 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu pienyritys sekä 4 b §:ssä tarkoitettu mikroyritys voivat tietyin edellytyksin mukauttaa suunnitelman mukaiset poistot vastaamaan verotuksessa vähennettäviä poistoja,

59 TVL 116 §:n 2 momentin mukaan meno, joka liittyy toimintaan, josta verovelvollinen on kirjanpitovelvollinen, jaksotetaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan.

60 Ks. Verohallinnon päätös veroilmoituksessa annettavista tiedoista (880/2024) 12 ja 13 §.

jolloin ei synny tarvetta poistoeron kirjaamiseen KPL 5 luvun 12 §:n mukaisesti.⁶¹ Vaikka kirjanpidossa vähennettävät poistot mitoitetaan tällöin EVL:n enimmäispoistojen mukaisesti, verotuksen poistot eivät aina välttämättä vastaa kirjanpidon poistoja, koska verotuksessa poistoja voidaan jättää vähentämättä ”hyllyttämällä” ne. Käytännössä pien- ja mikroyritysten verotuksessa vähennettävät poistot noudattavat kuitenkin useimmissa tilanteissa määriltään kirjanpidon suunnitelman mukaisia poistoja.

KPL 1 luvun 4 c §:ssä tarkoitetut keskikokoiset yritykset ja suuryritykset eivät voi mukauttaa suunnitelman mukaisia poistojaan vastaamaan verotuksessa vähennettäviä poistoja. Siten näihin ryhmiin kuuluvat yritykset vähentävät tilinpäätöksissään suunnitelman mukaiset poistonsa KPL:n säännösten mukaisesti hyödykkeiden taloudelliseen vaikutusaikaan perustuen. Siltä osin kuin kirjanpidossa vähennettävät poistot alittavat määrältään EVL:n sallimat enimmäispoistot, merkitään tuloslaskelmalle tulosta rasittava poistoeron muutuskirjaus, joka mahdollistaa verotuspoistojen vähentämisen täysimääräisenä.

Käytännössä KPL 1 luvun 4 a §:ssä tarkoitetut pienyritykset sekä 4 b §:ssä tarkoitetut mikroyritykset yhdessä lain 5 luvun 12 §:n 2 momentin soveltamisalan piiriin kuuluvien asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistöyhtiöiden kanssa muodostavat lukumääräisesti merkittävimmän ryhmän EVL:n poistosäännöksiä soveltavista kirjanpitovelvollisista. Mainittuihin ryhmiin kuuluville yrityksille KPL:n mukaisten suunnitelman mukaisten poistojen mukautumisen EVL:n poistojen määriin ja tästä seuraavan verotuksen ja kirjanpidon poistojen yhtenevyyden voidaan nähdä vähentävän eri poistojärjestelmien seuraamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi Verohallinnon näkökulmasta verotuspoistojen kirjanpitosidonnaisuuden voidaan myös nähdä helpottavan verotuksen valvontaa. Näihin ryhmiin kuuluvilla yrityksillä ei luultavasti ole useinkaan halukkuutta IFRS-tilinpäätöksen laatimiseen.

KPL 1 luvun 4 c §:ssä tarkoitetut keskikokoiset yritykset ja suuryritykset muodostavat lukumääräisesti pienen, mutta taloudellisesti merkittävimmän EVL:n poistosäännöksiä soveltavan kirjanpitovelvollisten joukon. Näillä yrityksillä verotuksessa vähennettävät poistot eivät yleensä vastaa kirjanpidossa vähennettäviä

61 Kirjanpitolautakunta on antanut 3.12.2024 päivätyn yleisohjeen pien- ja mikroyritysten suunnitelman mukaisista poistoista, joka korvaa pien- ja mikroyrityksiin soveltuvan osan kirjanpitolautakunnan 16.10.2007 antamasta yleisohjeesta suunnitelman mukaisista poistoista.

suunnitelman mukaisia poistoja, ja siten EVL:n, KPL:n sekä konsernitilipäätösten osalta myös IFRS-standardien poistojärjestelmien eroihin joudutaan kiinnittämään enemmän huomiota kuin pienemmissä yrityksissä.

Edellä esitetyn perusteella EVL 54 §:n 2 momentissa säädetty verotuspoistojen kirjanpitosidonnaisuus ja osin siitä seuraava KPL:n poistosäännösten ja niihin perustuvien käytäntöjen mukautuminen EVL:n poistojärjestelmään näyttäytyvät erilaisten yritysten verotuksessa eri tavoin, ja yrityskoon kasvaessa poistojärjestelmien väliset erot kasvavat mukana. Lähtökohtaisesti kaikki yritykset ovat kuitenkin järjestäneet toimintamuotonsa ja taloudellisen raportointinsa siten, että EVL:ssä säädettyjen verotuspoistojen vähentäminen on mahdollista täysimääräisesti. Kun IFRS-standardit eivät salli taloudellisen vaikutusajan ylittävien poistojen merkitsemistä tilinpäätökseen, yhtiökohtaisia tilinpäätöksiä ei tällä hetkellä laadita IFRS-standardien mukaisesti. Käytännössä EVL 54 §:n 2 momentissa säädetty poistojen kirjanpitosidonnaisuus vaikuttaa kuitenkin lähinnä kirjanpidossa tehtäviin poistokirjauksiin, eikä kirjanpitosidonnaisuus useimmissa käytännön tilanteissa juuri rajoita verotuksessa vähennettäviä poistoja. Kun kirjanpitoon on kuitenkin tehtävä vähennykset, joiden yhteismäärä vastaa vähintään verotuksessa vähennettäviä poistoja, ei yritysten ole mahdollista näyttää tuloslaskelmallaan verottamatonta tulosta lykkäämällä kirjanpidon poistojaan.

Edellä todetun perusteella on oletettavaa, että EVL 54 §:n 2 momentissa säädetyn poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta luopuminen ei lähtökohtaisesti vähentäisi yhteisöverotuottoja, mutta se voisi kuitenkin joissain tilanteissa mahdollistaa varojenjaon sellaisista voittovaroista, joita ei ole vielä luettu tuloksi verotuksessa. Tältä osin kyse olisi kuitenkin lähtökohtaisesti vain väliaikaisesta erosta kirjanpidon ja verotuksen välillä.

Perinteisesti varsinkin verotuksessa vähennettäviä irtaimen käyttöomaisuuden degressiivisiä poistoja on pidetty verovelvollisten kannalta edullisina.⁶² Kyseisten poistojen etupainotteisuuden taustalla voidaan nähdä lainsäätäjän tietoinen päätös kannustaa yrityksiä aineellisiin investointeihin, minkä lisäksi poistojen etupainotteisuutta on perusteltu myös omaisuuden teknisellä vanhentumisella sekä inflaation ja korkotekijän huomioon ottamisella.⁶³ Käytännössä voimassa olevat joissakin tilanteissa hyödykkeiden taloudellisiin pitoaikoihin verrattuna korkeahkot poistojen

62 Poiston suuruus sai EVL 30 §:n alkuperäisen verovuoteen 1998 asti voimassa olleen sanamuodon mukaan olla enintään 30 prosenttia menojäännöksestä. Verovuodesta 1999 alkaen enimmäispoistoprosentti aleni nykyiseen 25 prosenttiin.

63 Ks. esim. Mattila Pauli K.: Poistot verotuksessa (Verotus 5/2010, s. 463).

enimmäisprosentit yhdistettynä EVL 54 §:n 2 momentissa säädettyyn poistojen kirjanpitosidonnaisuuteen muodostavat edellä todetusti olennaisen esteen yhtiökohtaisten IFRS-tilinpäätösten laatimiselle. Lisäksi esimerkiksi liiketoimintakaupassa syntyvän liikearvon vähentäminen verotuksessa voisi nykyisessä oikeustilassa lykätä sen seurauksena, että IFRS-tilinpäätöksessä liikearvoa ei ole mahdollista poistaa suunnitelman mukaan.

Jos verolainsäädäntöä halutaan kehittää siten, että se ei olisi esteenä yhtiökohtaisten IFRS-tilinpäätösten laatimiselle, ovat keskeisimpinä vaihtoehtoina verolainsäädännön jaksotusnormien muuttaminen IFRS-standardien kanssa paremmin yhteensopiviksi sekä verolainsäädännön kirjanpitosidonnaisuuksien vähentäminen. Ensin mainitussa vaihtoehdossa etenkin verotuksen poistojärjestelmää tulisi muuttaa lähemmäksi hyödykkeiden taloudellista vaikutusaikaa.⁶⁴ Tällainen muutos voisi myös parantaa verotuksen neutraalisuutta, kun aineelliseen omaisuuteen kuuluvia hyödykkeitä poistettaisiin verotuksessa nykyistä vähemmän etupainotteisesti. Tällöin myös esimerkiksi leasingsopimuksella hankitusta omaisuudesta aiheutuvat kustannukset olisi perusteltua säätää jaksotettavaksi verotuksessa vaikutusaikansa mukaisesti, mikä edelleen parantaisi verotuksen neutraalisuutta tekemällä hyödykkeiden omistamisen ja vuokralle ottamisen verotuksen nykyistä yhdenmukaisemmaksi.

Verovelvollisen kannalta poiston taloudellinen merkitys on suorassa yhteydessä verokannan suuruuteen, sillä mitä korkeampi on verokanta, sitä merkittävämpi on poistosta verovelvolliselle kertyvä taloudellinen hyöty. Vastaavasti poistoajan

64 Ks. esim. *Varaus- ja poistojärjestelmän uudistamistyöryhmän muistio* (1995:17, s. 2), jossa on esitetty, että käyttöomaisuuden hankintamenot vähennettäisiin verotuksessa lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin ne kirjataan kuluksi suunnitelman mukaisina poistoina. Poistoille säädettäisiin kuitenkin taloudelliseen pitoaikaan pohjautuva yläraja. Ks. myös *Tuloverotuksen kehittämistyöryhmä: Kilpailukykyiseen verotukseen* (12/2002, s. 143), jossa on esitetty, että verotuksessa luovutettiin irtaimen käyttöomaisuuden menojäännöspoistojärjestelmästä. Käyttöomaisuus jaettaisiin hyödykkeiden taloudellisen käyttöiän mukaan ryhmiin, joihin sovellettaisiin erikseen säädettäviä enimmäispoistoprosentteja siten, että kirjanpidossa käytettävät suunnitelman mukaiset poistot olisivat vähennettävissä irtaimen käyttöomaisuuden poistoina myös verotuksessa. Ks. samoin myös *Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005: Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus* (4/2006, s. 93), jossa on esitetty, että verotuksessa siirryttäisiin hyödykkeiden tai hyödykeryhmien taloudelliseen vaikutusaikaan perustuvaan poistojärjestelmään siten, että kirjanpidossa tehdyt suunnitelman mukaiset poistot olisivat vähennyskelpoisia myös verotuksessa ja irtaimen käyttöomaisuuden menojäännöspoistojärjestelmästä luovutettiin. Verotuksessa vähennettäviä poistoja varten säädettäisiin enimmäispoistoprosentit. Poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta luovutettiin niiden yritysten kohdalla, jotka laativat tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaan.

pituus vaikuttaa tulevaisuudessa vähennettävien poistojen nykyarvoa alentavasti, sillä vähennykset siirtyvät kauemmaksi tulevaisuuteen. Tästä näkökulmasta verotuksen nykyisen poistojärjestelmän muuttaminen edellä kuvatulla tavalla voisi olla verotusta kiristämättä mahdollista vain osana sellaista uudistusta, jossa samanaikaisesti alennettaisiin yhteisöverokantaa tai yhteisöverotuksen tosiasiallista tasoa muulla tavoin. Lisäksi poistojärjestelmän muuttaminen enemmän hyödykekohtaiseksi aiheuttaisi hallinnollista lisätaakkaa erityisesti niille yrityksille, jotka nykyisin vähentävät kirjanpidossa suunnitelman mukaiset poistonsa EVL:n enimmäispoistojen mukaisina.

Edellä toisena vaihtoehtona mainittu verotuksen kirjanpitosidonnaisuuden vähentäminen voisi poistojen osalta tarkoittaa käytännössä EVL 54 §:n 2 momentin säännöksen muuttamista tai poistamista. Kyseinen muutos olisi kirjanpidon ja taloudellisen raportoinnin näkökulmasta toivottava, sillä se parantaisi tilinpäätösten laatua ja luettavuutta, kun tilinpäätöstä laadittaessa ei olisi tarpeen ottaa huomioon verotukseen liittyviä vaikutuksia. Lisäksi tilinpäätöksiin ei olisi enää tarpeen tehdä nykyisen kaltaisia verotusperusteisia kirjauksia, jotka vaikeuttavat KPL 3-5 luvun säännösten mukaan laadittujen tilinpäätösten tulkintaa sellaisille tilinpäätösten lukijoille, jotka eivät tunne suomalaista tilinpäätöskäytäntöä ja sen yhteyksiä verotukseen.

Verojärjestelmän näkökulmasta nykyisen kaltaiselle verotuspoistojen kirjanpitosidonnaisuuden säilyttämiselle on kuitenkin esitettävissä useita perusteita erityisesti pienten yritysten osalta. Ensinnäkin verotuksen läheinen liityntä kirjanpitoon vähentää tällaisten yritysten hallinnollista taakkaa, sillä veroilmoitukselle tarvittavat tiedot pystytään kokoamaan pitkälti suoraan kirjanpidosta saatavilla tiedoilla, ja erillisille pelkästään verotusta varten ylläpidettäville laskentajärjestelmille on tarvetta vain harvoin. Vastaavasti kirjanpidon tiedot ovat pitkälti hyödynnettävissä sellaisinaan myös verotuksen valvonnassa.

Verotuksen kirjanpitosidonnaisuuden voidaan myös nähdä tarjoavan erityisesti jaksottamiskysymysten ratkaisemisen perustaksi sellaista systematiikkaa, jonka ansiosta EVL:n poistoja koskevat säännökset on pystytty säilyttämään verrattain yksinkertaisina. Lisäksi verotuksen poistosäännöksiä voidaan luonnehtia verovelvollisten kannalta myös joustaviksi, minkä voidaan ainakin osin nähdä johtuvan niiden sidonnaisuudesta kirjanpidon systematiikkaan.

Verotuksen kirjanpitosidonnaisuuden säilyttämistä puoltavana näkökohtana voidaan pitää myös sitä, että verojärjestelmän näkökulmasta yhteisöverotusta ja osinkoverotusta on perinteisesti arvioitu yhtenä kokonaisuutena, sillä yhtiön maksama tulovero muodostaa useimmissa tilanteissa olennaisen osan etenkin

listaamattoman yhtiön osakkeenomistajan yhtiöstään saaman voiton kokonaisverorasituksesta. Kirjanpidon säännösten mukaisesti laskettu tilinpäätökseen merkitty voittovarojen määrä on tällöin myös merkityksellinen verotuksessa sitä kautta, että se on yhtenä keskeisenä lähtökohtana osingon vero-oikeudelliselle luonnehdinnalle. Näitä taustoja vasten Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportin periaatelinjausta jakokelpoisen voiton verotuksen varmistamisesta yhtiötasolla voidaan yhä pitää tärkeänä näkökulmana verojärjestelmän kokonaisuuden kannalta, joskin sen merkityksen voidaan myös nähdä vähentyneen yhteisöverokannan alenemisen ja osinkoverojärjestelmässä tapahtuneiden muutosten myötä. Vastaavasti kehityskulku, jossa verotuksen tuloslaskenta erkaantuisi edemmäksi kirjanpidosta, voisi siten synnyttää painetta erityisesti nykyisen osinkoverojärjestelmän veropohjan tiivistämiseksi.

Lisäksi vaihtoehtona verotuksen poistojärjestelmän kehittämiseksi voisi olla poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta luopuminen vain niiltä verovelvollisilta, jotka laativat tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti. Tämä siis tarkoittaisi, että IFRS-tilinpäätöksen laativa verovelvollinen voisi vähentää verotuksen poistonsa silloinkin, kun vastaavaa poistoa ei olisi vähennetty kirjanpidossa. Muutos ei vaikuttaisi muihin verovelvollisiin, ja verotuspoistojen vähentäminen perustuisi siten osin erilaiseen sääntelyyn riippuen siitä, minkä normiston mukaan tilinpäätös olisi laadittu. Käytännössä EVL:n poistojen vähentämistä ja enimmäismäärää koskevat säännökset asettaisivat kuitenkin edelleen ylärajat poistojen vähentämiselle kaikkien yritysten osalta, ja IFRS-standardeissa edellytetty laskennallisen verojen esittäminen tuloslaskelmalla ja taseella varmistaisi osittain myös sitä, että verottamatonta voittoa ei olisi mahdollista jakaa varojenjakona osakkeenomistajille.⁶⁵

Verotuksen neutraalisuuden varmistamiseksi olisi perusteltua, että uudistus ei koskisi tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostetun omaisuuden kuten IAS 40 -standardin mukaisten sijoituskiinteistöjen hankintamenoista tehtävien poistojen vähentämistä verotuksessa.

65 Lisäksi useimmat niistä yrityksistä, joilla arvioidaan olevan halukkuutta laatia IFRS-tilinpäätös, lienevät sellaisia suuria tai keskisuuria toimintansa vakiinnuttaneita yrityksiä, joiden varojenjaon määrään vaikuttavat ensisijaisesti muut syyt kuin vapaan oman pääoman riittävyys.

Kun otetaan huomioon edellä selostetut seikat kirjanpidon ja verotuksen poistojärjestelmien eroista eri yritysryhmille, EVL:n poistojärjestelmää olisi perusteltua kehittää yhteensopivammaksi IFRS-standardien kanssa luopumalla EVL 54 §:n 2 momentissa säädetystä poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta tilanteessa, jossa yhtiökohtainen tilinpäätös laaditaan IFRS-standardien mukaisesti ja kyse on muista kuin sellaisista varoista, jotka arvostetaan tilinpäätöksessä tulosvaikutteisesti käypään arvoon.

Muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi lisäämällä EVL 54 §:ään uusi 3 momentti:

EVL 54 § 3 momentti (uusi säännös):

Mitä 2 momentissa säädetään poistojen osalta, ei sovelleta, jos verovelvollinen on laatinut tilinpäätöksensä kirjanpitolain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti ja kyse on muusta kuin sellaisesta omaisuudesta, jonka käyvän arvon muutokset merkitään tuloslaskelmalle.

Esitetty poistojärjestelmän muutos koskisi siis vain niitä verovelvollisia, jotka laativat yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen. Siten esitys muuttaisi EVL:n poistojärjestelmää vain rajoitetusti, mutta poistaisi kuitenkin yleisesti merkittävimpänä pidetyn esteen yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle.

Jos poistosäännöksiä ei muutettaisi tätä laajemmin, oikeustila ei muuttuisi myöskään tilanteessa, jossa verovelvollinen käsittelee rahoitusleasingsopimuksen kohteena olevaa omaisuutta KPL 5 luvun 5 b §:n mahdollistamalla tavalla IFRS 16 -standardin mukaisesti. EVL:n sääntelyn muuttamista kyseisiltä osin erityissäännöksillä kirjanpidon mukaiseksi on vaikea perustella, jos EVL:n poistojärjestelmä halutaan samanaikaisesti säilyttää muilta osin pääosin ennallaan.

Esitetyn muutoksen jälkeen EVL:n mukaiset poistot vähennettäisiin edelleen vain hyödykkeen omistajan verotuksessa. IFRS-standardien mukaan laadittavaan erillis-tilinpäätökseen siirtyvät yhtiöt eivät kuitenkaan enää kirjaisi kirjanpitoonsa poistoeroa, ja siirtymävaiheessa taseella aiemmin muodostunut poistoero kirjattaisiin IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan ja laskennalliseen veron osuuteen. Tästä ei muodostuisi verotuksessa EVL:ssa tarkoitettua tuloa, sillä poistoeron muutoskirjaus on kirjanpidollinen erä, johon ei liity EVL:n tulokäsitteen piiriin kuuluvan rahanarvoisen etuuden realisoitumista.

3 Rahoitusvälineiden, sijoituskiinteistöjen ja biologisten hyödykkeiden arvonmuutokset ja hankintamenon vähentäminen

3.1 Rahoitusvälineet

3.1.1 Rahoitusvälineiden käsittely tilinpäätöksessä

KPL:n arvostus- ja jaksotussäännökset sisältyvät lain 5 lukuun. Perinteisesti kotimainen kirjanpito on perustunut hankintameno pohjaiseen laskentaan, eikä pelkän omaisuuden arvonnousun ole katsottu realisoivan kirjanpitoon kirjattavaa tuloa. Toisaalta varovaisuuden periaate on kuitenkin edellyttänyt realisoitumattomien tappioiden kirjaamista kuluiksi kirjanpidossa. Edellä selostettu käy selvästi ilmi KPL 5 luvun 2 §:n säännöksistä, joiden mukaan saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat merkitään taseeseen puolestaan hankintamenon suuruusina tai, jos niiden todennäköinen luovutushinta tilinpäätöspäivänä on sitä alempi, tämän määräisinä. Velat merkitään nimellisarvoon tai, jos velka on indeksiin taikka muuhun vertailuperusteeseen sidottu, muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen nimellisarvoa korkeampaan arvoon.

Alun perin lailla 1304/2004 KPL:iin lisätyllä 5 luvun 2 a §:n säännöksellä kaikille kirjanpitovelvollisille on edellä selostetun hankintameno- ja nimellisarvopohjaisen kirjaustavan lisäksi säädetty vapaaehtoinen mahdollisuus arvostaa rahoitusvälineet käypään arvoon. Säännös perustui niin sanotun fair value direktiivin (2001/65/EY)⁶⁶ 1 artiklalla tilinpäätösdirektiiviin lisättyyn 42 a artiklan ensimmäiseen kappaleeseen, jonka perusteella jäsenvaltioiden on joko sallittava tai vaadittava kaikkien yhtiöiden tai yhtiöluokkien osalta, että rahoitusvälineet, mukaan lukien johdannaiset, arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon.

⁶⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/65/EY, annettu 27 päivänä syyskuuta 2001, direktiivien 78/660/EY, 83/349/EY ja 86/635/EY muuttamisesta tietynlaisten yhtiöiden sekä pankkien ja muiden rahoituslaitosten tilinpäätöksien ja konsolidoitujen tilinpäätöksien laadinnassa noudatettavien arvostussääntöjen osalta.

Vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivin (2013/34/EU)⁶⁷ seurauksena KPL 5 luvun 2 a §:ää muutettiin lailla 1620/2015, ja nykyisin voimassa olevan säännöksen 1 momentin mukaan johdannaisopimukset ja muut rahoitusvälineet voidaan KPL 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetystä poiketen merkitä käypään arvoon. Tällaisessa merkitsemisessä ja esittämisessä tilinpäätöksessä noudatetaan IAS-asetuksella hyväksytyjä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksia standardien soveltamisesta tai niiden soveltamiseen perustuvista lisävaatimuksista tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa esittäville tiedoille.

Pykälän 2 momentin mukaan muutos rahoitusvälineen käyvässä arvossa merkitään käyvän arvon rahastoon silloin, kun 1 momentissa tarkoitettu kansainvälinen tilinpäätösstandardi edellyttää sen esittämistä omassa pääomassa. Käyvän arvon rahaston jakamista ja muuta käyttöä koskevista rajoituksista säädetään osakeyhtiölaissa ja osuuskuntalaissa.

KPL 5 luvun 2 a §:n (1620/2015) voimaan tullessa lainkohdassa viitatus IAS-asetuksella hyväksytyt kansainväliset tilinpäätösstandardit tarkoittivat käytännössä IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* -standardia, joka on sittemmin pääosin kumottu 1.1.2018 tai sen jälkeen alkaneilta tilikausilta sovellettavalla IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardilla. IAS 39 -standardissa rahoitusvälineet luokiteltiin kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden ohella eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, lainasaamiin ja muihin saamiin sekä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Näistä kaksi ensin mainittua luokkaa voitiin arvostaa jaksotettuun hankintamenuun ja viimeksi mainittu luokka käypään arvoon oman pääoman kautta. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusvälineiksi luokiteltiin sellaiset rahoitusvarat ja -velat, joita pidettiin lyhytaikaista kaupankäyntiä varten, ja niiden käyvän arvon muutokset tuli kirjata tuloslaskelmalle.⁶⁸

67 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta.

68 Kirjanpitolautakunnan lausunnossa 1950/2016 todettiin KPL 5 luvun 2 a §:n osalta, että lainkohdan viittaus on vain rahoitusomaisuuteen kuuluviin rahoitusvälineisiin, eikä sitä siten sovelleta vaihto-omaisuuteen. Kirjanpitolautakunta on sittemmin lausunnossaan 1961/2016 sekä lausunnossaan 2053/2023 muuttanut kantaansa kyseisiltä osin. Viimeksi mainittujen lausuntojen mukaan käypään arvoon merkitsemisessä ja esittämisessä tulee noudattaa kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja niiden täydessä laajuudessaan. Siten KPL 5 luvun 2 a §:n soveltamisalaa ei voida rajata yksinomaan rahoitusomaisuuteen, johon viitataan KPL 5 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Kirjanpitolautakunnan mukaan tätä tulkintaa tukee osaltaan myös KPL 5 luvun 2 b §:ssä säädetty mahdollisuus merkitä sijoituskiinteistöt käypään arvoonsa.

Voimassa oleva rahoitusvälineitä koskeva IFRS-standardeihin perustuva sääntely sisältyy IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit*, IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* ja IAS 32 *Rahoitusinstrumentit: esittämistapa* -standardeihin, jotka ovat yhdessä korvanneet aiemmin sovelletun IAS 39 -standardin. IAS 32 *Esittämistapa* -standardin mukaan rahoitusväline määritellään sopimukseksi, jonka perusteella toiselle osapuolelle syntyy rahoitusvara ja toiselle rahoitusvelka tai vaihtoehtoisesti omaan pääomaan kuuluva erä.⁶⁹ IFRS-standardien tarkoittamia rahoitusvälineitä ovat siten sekä taseen vastaaviin kirjattavat rahoitusvarat että taseen vastattaviin kirjattavat rahoitusvelat ja oman pääoman erät. Rahoitusvaroihin kuuluvat siten esimerkiksi pankkisaamiset ja myyntisaamiset, jotka ovat vastaavasti toisen yhteisön rahoitusvelkoja. Rahoitusvälineitä ovat myös toisen yhteisön omaan pääomaan oikeuttavat instrumentit kuten osakkeet.

Rahoitusvarat luokitellaan IFRS 9 -standardin 4 luvun mukaan seuraavasti:

1. Jaksotettuun hankintamenuon arvostettavat erät (IFRS 9.4.1.2).
2. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettavat erät (IFRS 9.4.1.2A).
3. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat erät (IFRS 9.4.1.4).

Kyseinen luokittelu tehdään sovellettavan liiketoimintamallin sekä rahoitusvälineen luonteen perusteella.

3.1.2 Rahoitusvälineiden käsittely verotuksessa

EVL:n tulokäsitemuoto perustuu vahvasti niin kutsuttuun realisointiperiaatteeseen, eivätkä omaisuususerien realisoitumattomat arvonnousut siten pääsääntöisesti ole EVL:n mukaan veronalaista tuloa. Realisoitumattomien arvonalennusten vähennyskelpoisuus puolestaan riippuu siitä, mihin omaisuuslajiin kyseiset varat EVL:n omaisuuslajissa luetaan. Rahoitusvälineiden, kuten muidenkin hyödykkeiden, omaisuuslajin ratkeaa niiden käyttötarkoituksen perusteella. Omaisuuslajijaottelussa rahoitusvarat voivat lähtökohtaisesti kuulua rahoitusomaisuuteen, vaihto-omaisuuteen, käyttöomaisuuteen tai muuhun omaisuuteen. Näiden lisäksi raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten omaisuus voidaan lukea myös sijoitusomaisuuteen.

⁶⁹ IAS 32.11.

Rahoitusomaisuutta ovat EVL 9 §:n mukaan rahat, pankki- ja tilisaamiset, saamavekselit ja muut sellaiset rahoitusvarat. Säännöksessä tarkoitettuja muita rahoitusvaroja ovat esimerkiksi arvopaperit ja muu sellainen omaisuus, johon liiketoimintaa varten tarvittavat varat on tilapäisesti sijoitettu, sekä omaisuus, joka on saatu maksuksi suoritteesta. Rahoitusomaisuus arvostetaan verotuksessa lähtökohtaisesti nimellisarvoon, sillä esimerkiksi rahojen ja saamisten osalta ei yleensä voida puhua varsinaisesta hankintamenosta. Tästä syystä EVL 17 §:ssä myös säädetään erikseen vähennyskelpoisiksi rahoitusomaisuuteen kohdistuneina menetyksinä myyntisaamisten arvonalentumiset sekä muun rahoitusomaisuuden lopullisiksi todetut arvonalentumiset.

Vaihto-omaisuutta ovat EVL 10 §:n mukaan elinkeinotoiminnassa sellaisenaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet. Rahoitusvälineet voivat kuulua vaihto-omaisuuteen tilanteessa, jossa niiden myyminen ja ostaminen kuuluu verovelvollisen tavanomaiseen liiketoimintaan. Vaihto-omaisuus arvostetaan verotuksessa hankintamenoon, joka on sen verovuoden kulu, jonka aikana se on luovutettu, kulutettu tai menetetty. Verovuoden kulu on kuitenkin EVL 28 §:n mukaan se osa, jolla hankintameno ylittää vastaavan vaihto-omaisuuden hankintaan tarvittavan todennäköisen hankintamenon, siitä saatavan luovutushinnan tai IFRS-standardien mukaisen nettoarvonsa. Vaihto-omaisuuden arvostamiseen sovelletaan siten niin sanottua alimman arvon periaatetta.

Sijoitusomaisuutta ovat EVL 11 §:n mukaan raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus. Lähtökohtaisesti sijoitusomaisuus arvostetaan hankintamenoon, joka kirjataan kuluksi EVL 29 §:n mukaisesti sinä verovuonna, jona sijoitusomaisuus luovutetaan tai menetetään. Lisäksi verovuoden kuluksi kirjataan kuitenkin se osa, jolla hankintameno ylittää todennäköisen hankintamenon tai luovutushinnan. Myös sijoitusomaisuuden arvostamisessa noudatetaan siten niin sanottua alimman arvon periaatetta.

Poikkeuksesta sijoitusomaisuuden hankintamenopohjaiseen arvostamiseen säädetään EVL 5 §:n 6 kohdassa, jonka mukaan vakuutusyhtiöiden, vakuutusyhdistysten, vakuutuskassojen ja muiden niihin rinnastettavien vakuutuslaitosten sekä eläkesäätiöiden, eläkekassojen, lisäeläkesäätiöiden, lisäeläkekassojen, ETA-lisäeläkesäätiöiden ja ETA-lisäeläkekassojen kirjanpidossaan tekemä sijoitusomaisuuden arvonnkorotus on veronalaista tuloa. Vastaavasti arvonnkorotuksesta muodostuu EVL 8 §:n 1 momentin mukaan meno, jonka jaksottamisesta säädetään EVL 29 §:ssä muun hankintamenon tavoin.

Käyttöomaisuutta ovat EVL 12 §:n mukaan elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitetut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta. Käyttöomaisuuteen kuuluvat rahoitusvarat arvostetaan verotuksessa hankintamenoona. Muista arvopapereista kuin osakkeista verovelvollinen voi vähentää EVL 42 §:n mukaisen arvonalentumispoiston.

EVL:n soveltamisalaa on lailla 308/2019 laajennettu verovuodesta 2020 alkaen siten, että se kattaa elinkeinotoiminnan ohella myös osakeyhtiöiden ja muiden EVL 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yhteisöjen muun toiminnan maataloutta lukuun ottamatta. Samassa yhteydessä lakiin lisättiin myös uusi muun omaisuuden omaisuuslaji, josta säädetään EVL 12 a §:ssä. Lainkohdan mukaan muuta omaisuutta ovat lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yhteisöjen toimintaan kuuluvat varat, joita ei ole luettava elinkeinotoiminnan rahoitus-, vaihto-, sijoitus- tai käyttöomaisuuteen. Muun omaisuuden omaisuuslajiin kuuluvat rahoitusvarat arvostetaan pääsääntöisesti hankintamenoona käyttöomaisuuden tavoin, mutta muuhun omaisuuteen kuuluvien saamisten lopullisiksi todetut arvonalenemiset voidaan kuitenkin vähentää rahoitusomaisuutta koskevan EVL 17 §:n mukaisesti.

EVL:n yleisten periaatteiden mukaisesti rahoitusvälineiden luovutushinnat ja hankintamenot sekä realisoituneet voitot ja arvonmenetykset ovat pääsääntöisesti EVL:n tulo- ja menokäsitteiden piirissä. Merkittävän poikkeuksen tästä muodostavat kuitenkin EVL 6 §:n 1 momentin ja EVL 6 b §:n käyttöomaisuusosakkeiden luovutushintojen verovapautta sekä hankintamenojen vähennyskeltomuutta koskevat säännökset.⁷⁰ Lisäksi muun omaisuuden omaisuuslajiin kuuluvien osakkeiden ja yhtiöosuuksien luovutuksesta aiheutuvien tappioiden vähennyskelpoisuutta on rajoitettu EVL 8 a §:n säännöksellä.⁷¹

70 Ks. myös EVL 16 § 7 kohta.

71 EVL 8 a §:n mukaan muuhun omaisuuteen kuuluvan, muun kuin 6 b §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yhtiön osakkeen ja avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden luovutuksesta syntynyt tappio on vähennyskelpoinen vain muun omaisuuden luovutuksesta syntyneistä veronalaisista voitoista verovuonna ja viitenä seuraavana verovuonna. EVL 6 b §:n 2 momentin 2 kohdassa viitataan kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiöihin ja muuhun osakeyhtiöön, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa.

Vuoden 2008 uudistuksen yhteydessä EVL:iin lisättiin säännökset kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden arvomuutosten verotuksesta. EVL 5 §:n 8 kohdan ja EVL 8 §:n 1 momentin 2 a kohdan (1077/2008) säännösten mukaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä KPL 5 luvun 2 a §:n tai 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut ovat veronalaisia elinkeinotuloja ja tuloslaskelmaan kuluksi merkityt arvonnousut vähennyskelpoisia menoja.⁷² Luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten osalta tiettyjen rahoitusvälineiden realisoitumattomien arvonnousujen veronalaisuudesta ja arvonnousujen vähennyskelpoisuudesta on säädetty erikseen EVL 5 §:n 9 ja 10 kohdassa sekä EVL 8 §:n 1 momentin 2 b ja 2 c kohdassa.⁷³ Sanottujen arvomuutosten jaksottaminen tapahtuu EVL 27 e §:n mukaan sen verovuoden tuotoiksi ja kuluiksi, jonka aikana ne on merkitty tuloslaskelmaan. Säännöksen mukaan kyseisten rahoitusvälineiden ja sijoitusten verotuksessa poistamatta olevana hankintamenona pidetään omaisuuden alkuperäistä hankintamenoa lisätynä ja vähennettynä edellä tarkoitetuilla verotuksessa tuotoiksi tai kuluiksi luetuilla määrillä.

Hallituksen esityksessä (HE 176/2008) viitataan EVL 5 §:n 8 ja 10 kohdassa sekä EVL 8 §:n 1 momentin 2 a ja 2 c kohdassa tarkoitettujen kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden käsitteen osalta IAS 39 -standardiin, jossa kyseiseen luokkaan luetaan sellainen rahoitusvaroihin tai velkoihin kuuluva erä, joka on hankittu tai syntynyt pääasiallisena tarkoituksena myydä se tai ostaa se takaisin lyhyen ajan kuluessa tai joka on osa lyhyen aikavälin voiton tavoitteluun käytettyä sijoitus-salkkua taikka muu kuin suojaustarkoituksessa pidetty johdannainen.⁷⁴

72 Lisäksi EVL 5 §:n 11 kohdan ja EVL 8 §:n 1 momentin 18 kohdan säännösten mukaan EVL 5 §:n 8-10 kohdassa sekä EVL 8 §:n 1 momentin 2 a–2 c kohdassa tarkoitetuista rahoitusvälineistä sekä käyvän arvon suojauksesta käypään arvoon arvostamiseen siirryttäessä tilinpäätöksessä omaan pääomaan merkityt arvonnousut ovat veronalaisia elinkeinotuloja ja arvonnousut vähennyskelpoisia menoja.

73 EVL 5 §:n 9 kohta ja 8 §:n 1 momentin 2 b kohta koskevat luottolaitostoiminnasta annettussa laissa tarkoitettua luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen sekä sellaisen rahoituslaitoksen, johon sovelletaan luottolaitoksen tilinpäätöstä koskevaa lainsäädäntöä, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvälineistä ja käyvän arvon suojauksesta luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:n tai KPL 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi ja kuluksi merkityt arvonnousut. EVL 5 §:n 10 kohta ja 8 §:n 1 momentin 2 c kohta koskevat puolestaan vakuutus- ja eläkelaitoksen kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevan lainsäädännön nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi ja kuluksi merkityt arvonnousut.

74 HE 176/2008 vp, s. 38. Ks. myös IAS 39.9.

3.1.3 Rahoitusvälineiden arvostamista koskevan verolainsäädännön kehittämistarpeet

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden arvonmuutosten verokohtelua koskevien EVL 5 §:n 8 kohdan ja EVL 8 §:n 1 momentin 2 a kohdan säännösten tarkoituksena oli lain esitöiden mukaan osaltaan varmistaa realisoitumattomien arvonmuutosten osalta jaetun voiton verotus yhtiötasolla.⁷⁵ Ilman sääntelyn muuttamista IFRS-standardeihin perustuvasta käypään arvoon arvostamisesta johtuen verovelvollisille olisi voinut muutoin syntyä taseeseen verottamattomia voittovaroja, jotka olisi voitu jakaa varojenjakona osakkeenomistajille.

Kyseisiä säännöksiä perusteltiin myös sillä, että nopeasti kiertävissä rahoitusvälineissä aikaviive realisoitumattoman ja realisoituneen arvonmuutoksen välillä on yleensä melko lyhyt, ja kun kyseiset rahoitusvälineet ovat lisäksi likvidejä, ei maksukykyisyyden periaatteen voitu katsoa vaarantuvan, vaikka realisoitumattomat arvonnousut olisivat veronalaista tuloa. Lisäksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden yhtäläisen kohtelun verotuksessa ja kirjanpidossa arvioitiin myös vähentävän niiden seuraamiseen vaadittavaa työmäärää.

EVL 5 §:n 8 ja 10 kohdan sekä EVL 8 §:n 1 momentin 2 a ja 2 c kohdan säännösten sisältämä raja kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvälineisiin perustuu edelläkin todetusti IAS 39 -standardiin, jossa rahoitusvälineet luokiteltiin kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden ohella eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, lainasaamisiin ja muihin saamisiin sekä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Näistä kaksi ensin mainittua luokkaa voitiin arvostaa jaksotettuun hankintamenuun ja viimeksi mainittu luokka käypään arvoon oman pääoman kautta. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusvälineiksi luokiteltiin sellaiset rahoitusvarat ja -velat, joita pidettiin lyhytaikaista kaupankäyntiä varten, ja niiden käyvän arvon muutokset tuli kirjata tuloslaskelmalle.

IAS 39 -standardi on kyseisiltä osin korvattu 1.1.2018 voimaan tulleella IFRS 9 -standardilla, jonka myötä rahoitusvälineet arvostetaan aiempaa useammin tulosvaikutteisesti käypään arvoon. IFRS 9 -standardin mukaan rahoitusvarojen arvostaminen jaksotettuun hankintamenuun edellyttää, että kyseisessä liiketoimintamallissa rahoitusvarojen hallussapidon tavoitteena on sopimukseen perustuvien rahavirtojen kerääminen ja että kyseiset rahavirrat perustuvat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääoman koron maksuihin. Jos taas liiketoimintamallissa rahoitusvarojen hallussapidon tavoitteena on sopimukseen perustuvien rahavirtojen

⁷⁵ HE 176/2008 vp, s. 23.

kerääminen ja rahoitusvarojen myyminen, rahoitusvarojen arvonmuutokset voidaan merkitä käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Lisäksi, jos kyse on omanpääomanehtoisesta muusta kuin kaupankäyntitarkoituksessa pidettävästä rahoitusvälineestä, yhteisöllä on mahdollisuus tehdä peruuttamaton valinta, jonka mukaan rahoitusvälineen käyvän arvon muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Kyseinen valinta tulee tehdä rahoitusvälinekohtaisesti siinä vaiheessa, kun rahoitusväline kirjataan taseeseen.

Esimerkiksi sijoitusrahasto-osuudet, joiden rahavirrat realisoituvat rahasto-osuuksien lunastusten kautta perustuen rahastosijoitusten käypiin arvoihin, tulee IFRS 9 -standardin mukaan arvostaa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Tämä on merkinnyt muutosta aiemmin voimassa olleeseen IAS 39 -standardiin perustuvaan luokitteluun, jossa sijoitusrahasto-osuudet oli mahdollista luokitella myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi, joiden arvonmuutokset voitiin merkitä omaan pääomaan muiden laajan tuloksen erien kautta.

IFRS 9 -standardin myötä EVL 5 §:n 8 ja 10 kohdan ja EVL 8 §:n 1 momentin 2 a ja 2 c kohdan säännösten rajaus kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvälineisiin voidaan nähdä verojärjestelmän kannalta ongelmallisena.⁷⁶ Vaikka sinänsä IFRS-standardit siis edelleen sisältävät kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden määritelmän, eivät kyseiset rahoitusvälineet enää muodosta omaa luokitteluaan IFRS-tilinpäätöksessä. Siten kyseisten säännösten soveltamisalaa olisi perusteltua laajentaa kattamaan kaikkien tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvälineiden käyvän arvon muutokset.

IFRS 9 -standardin nojalla käypään arvoon arvostettavat rahoitusvälineet voivat kuitenkin kuulua EVL:n omaisuuslajijaottelussa eri omaisuuslajeihin, joiden luovutushintojen verottamista ja hankintamenojen vähentämistä koskevat säännökset

76 Ks. esim. keskusverolautakunnan 24.2.2025 annettu ennakkoratkaisu KVL 7/2025 (lainvoimainen), jossa keskusverolautakunta katsoi, että kyseessä ollutta osto-optiota tai termiiniä ei ollut pidettävä kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä rahoitusvälineenä verotuksessa huolimatta siitä, että kirjanpidossa ne arvostettiin KPL 5 luvun 2 a §:n ja IFRS 9 -standardin mukaisesti tulosvaikutteisesti käypään arvoon. Ennen keskusverolautakunnan ennakkoratkaisua oikeuskirjallisuudessa on myös arvioitu mahdollisuutta tulkita EVL 5 §:n 8 ja 10 kohdan sekä EVL 8 §:n 1 momentin 2 a ja 2 c kohdan säännöksiä siten, että sääntely vastaisi IFRS 9 -standardin nykyistä luokittelua siltä osin kuin rahoitusvälineet kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, pois lukien käyvän arvon option nojalla arvostettavat rahoitusvälineet. Ks. Torkkel Timo: Yrityksen verolaskenta (2023), s. 241.

poikkeavat toisistaan. Tällä perusteella tuloslaskelmalle kirjattavien arvonmuutosten verokohtelun tulisi vastata EVL:n eri omaisuuslajeihin kuuluvien varojen luovutusvoittojen ja -tappioiden vähentämistä koskevia säännöksiä.

Edellä esitetyn perusteella kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä rahoitusvälineitä koskevat EVL 5 §:n ja EVL 8 §:n 1 momentin säännökset olisi perusteltua laajentaa kattamaan kaikki tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvälineiden arvonmuutokset. Samassa yhteydessä kyseisten tuloslaskelmalle kirjattavien arvonmuutosten verokohtelu tulisi säätää vastaamaan kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta aiheutuvan voiton tai tappion taikka luovutushinnan ja hankintamenon välisen erotuksen verokohtelua.

Muutos voitaisiin toteuttaa EVL 5 §:n 8-10 kohdan ja EVL 8 §:n 1 momentin 2 a-2 c kohdan osalta esimerkiksi seuraavasti:

EVL 5 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja veronalaisia elinkeinotuloja ovat muun ohessa:

8) kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä kirjanpitolain (1336/1997) 5 luvun 2 a §:n tai mainitun lain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa voittoa tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;

9) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitetun luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen sekä sellaisen rahoituslaitoksen, johon sovelletaan luottolaitoksen tilinpäätöstä koskevaa lainsäädäntöä, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvälineistä ja käyvän arvon suojauksesta luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:n tai kirjanpitolain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa voittoa tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;

10) vakuutus- ja eläkelaitoksen kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevan lainsäädännön nojalla tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa voittoa tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;

EVL 8 § 1 momentti:

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuja vähennyskelpoisia menoja ovat muun ohessa:

2 a) kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä kirjanpitolain 5 luvun 2 a §:n tai mainitun lain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan kuluksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa tappiota tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;⁷⁷

2 b) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitetun luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen sekä sellaisen rahoituslaitoksen, johon sovelletaan luottolaitoksen tilinpäätöstä koskevaa lainsäädäntöä, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvälineistä ja käyvän arvon suojauksesta luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:n tai kirjanpitolain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien nojalla tuloslaskelmaan kuluksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa tappiota tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;

2 c) vakuutus- ja eläkelaitoksen kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä vakuutus- ja eläkelaitoksia koskevan lainsäädännön nojalla tuloslaskelmaan kuluksi merkityt arvonnousut kyseisen rahoitusvälineen luovutuksesta realisoituvaa tappiota tai luovutushinnan ja hankintamenon erotusta vastaavalla tavalla;

77 Kun nykyisin voimassa olevan luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:ssä (1073/2017) viitataan kansainvälisten tilinpäätösten pakolliseen soveltamiseen, saataisi esitetty sanamuoto kattaa myös EVL 5 §:n 9 kohdassa ja EVL 8 §:n 1 momentin 2 b kohdassa tarkoitettujen verovelvollisten verotuksen. Vrt. luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 12 luvun 6 §:n alkuperäinen sanamuoto ei sisältänyt vastaavaa viitasta kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin.

Edellä esitetty muutos laajentaisi EVL:n tulo- ja menokäsitteitä, sillä sen myötä myös muiden kuin kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden tuloslaskelmalle kirjatut käyvän arvon muutokset muuttuisivat verotukseen vaikuttaviksi, mikä voidaan nähdä maksukykyisyyden periaatteen näkökulmasta ongelmallisena. Kuitenkin useissa tilanteissa IFRS 9 -standardin mukaan tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvälineiden kiertonopeus on suuri ja siten myös aika-viive realisoitumattoman ja realisoituneen arvonmuutoksen välillä lyhyt. Tämän myötä sääntelymuutos vaikuttaisi suurelta osin vain tulon tai menon realisoitumisen ajankohtaan. Lisäksi esitystä puoltaa myös se, että sääntelyn nykytilanteeseen liittyvää rajanveto-ongelmaa olisi vaikeaa korjata muulla tavoin.

3.2 Sijoituskiinteistöt

3.2.1 Sijoituskiinteistöt IFRS-tilinpäätöksessä

Sijoituskiinteistönä pidetään IAS 40 -standardin 5 kappaleen sisältämän määritelmän mukaan kiinteistöä (maa-alue tai rakennus – tai rakennuksen osa – tai molemmat), jota omistaja tai vuokralle ottaja pitää hallussaan pikemminkin hankkiakseen vuokratuottoa tai omaisuuden arvonnousua tai niitä molempia kuin käyttääkseen sitä tavaroiden tai palvelujen tuottamiseen tai hallinnollisiin tarkoituksiin taikka myydäkseen sen osana tavanomaista liiketoimintaansa.

Sijoituskiinteistöille on tyypillistä, että ne kerryttävät itsenäisiä rahavirtoja, jotka eivät riipu yhteisön muiden omaisuuserien tuottamista rahavirroista. IAS 40 -standardin 8 kappaleessa mainitaan kyseiseen omaisuusluokkaan kuuluvina esimerkkeinä seuraavat omaisuuserät:

- a) maa-alue, jota pidetään pikemminkin pitkäaikaisen arvonnousun vuoksi kuin tavanomaisessa liiketoiminnassa lyhyellä aikavälillä myytäväksi tarkoitettuna.
- b) maa-alue, jota pidetään toistaiseksi määrittelemätöntä vastaista käyttöä varten. (Jollei yhteisö ole päättänyt ottaa maa-alueita omaan käyttöön tai myydä sitä tavanomaisessa liiketoiminnassa lyhyellä aikavälillä, yhteisön katsotaan pitävän kyseistä maa-alueita omaisuuden arvonnousun takia.)
- c) yhteisön omistama rakennus (tai yhteisön hallussa oleva rakennukseen liittyvä käyttöoikeusomaisuuserä), joka on annettu vuokralle yhdellä tai useammalla operatiivisella vuokrasopimuksella.
- d) rakennus, joka on tyhjillään mutta joka on tarkoitus antaa vuokralle yhdellä tai useammalla operatiivisella vuokrasopimuksella.

- e) kiinteistö, jota parhaillaan rakennetaan tai kehitetään käytettäväksi sijoituskiinteistönä tulevaisuudessa.

Vastaavasti standardin 9 kappale sisältää esimerkkiluettelon sellaisista omaisuuseristä, joita ei tule lukea sijoituskiinteistöihin kuuluviksi:

- a) kiinteistö, joka on tarkoitettu myytäväksi tavanomaisessa liiketoiminnassa tai jota parhaillaan rakennetaan tai kehitetään tällaista myyntiä varten (ks. IAS 2 Vaihto-omaisuus), esimerkiksi kiinteistö, joka on hankittu yksinomaan lähitulevaisuudessa tapahtuvaa luovutusta taikka kehittämistä ja edelleenmyyntiä varten.
- b) [poistettu]
- c) omassa käytössä oleva kiinteistö (ks. IAS 16 ja IFRS 16), joita ovat (muiden muassa) kiinteistö, joka on tarkoitus ottaa omaan käyttöön tulevaisuudessa, kiinteistö, jota on tarkoitus myöhemmin kehittää omaa käyttöä varten, henkilöstön käytössä olevat kiinteistö (riippumatta siitä, maksaako henkilöstö käyviä vuokria) ja omassa käytössä oleva, myyntiä odottava kiinteistö.
- d) [poistettu]
- e) kiinteistö, joka on vuokrattu toiselle yhteisölle rahoitusleasingisopimuksella.

Omistettu sijoituskiinteistö on merkittävä omaisuuseräksi taseeseen, jos

- on todennäköistä, että sijoituskiinteistöön liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhteisön hyväksi; ja
- sijoituskiinteistön hankintameno on luotettavasti määritettävissä.⁷⁸

Omistukseen hankittavat sijoituskiinteistöt arvostetaan aluksi hankintamenoon, johon tulee sisällyttää myös mahdolliset transaktiomenot.⁷⁹ Yhteisön on valittava tilinpäätöksen laatimisperiaatteeseen joko käyvän arvon malli tai hankintameno-malli ja sovellettava sitä kaikkiin sijoituskiinteistöihinsä.⁸⁰

Jos yhteisö valitsee käyvän arvon mallin, sen on lähtökohtaisesti arvostettava kaikki sijoituskiinteistönsä alkuperäisen kirjaamisen jälkeen käypään arvoon. Sijoituskiinteistön käyvän arvon muutoksesta johtuva voitto tai tappio on kirjattava tulospäätöksestä sillä kaudella, jonka aikana se syntyy.

78 IAS 40.16.

79 IAS 40.20.

80 IAS 40.30.

3.2.2 Sijoituskiinteistöt KPL:n sääntelyssä

Pysyvien vastaavien hankintamenon jaksottamisesta säädetään KPL 5 luvun 5 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan hankintameno kirjataan vaikutusaikanaan kuluksi poistosuunnitelman mukaisesti, ja tilikaudelle kuuluvalla poistolla vähennetty hankintameno aktivoidaan. Säännöksen perusteella poistojen tekeminen on siten KPL:ssa lähtökohtaisesti pakollista, ja poistot tulee tehdä suunnitelman mukaisesti tilikauden tuloksesta riippumatta.⁸¹ Tontit sekä muut maa- ja vesialueet ovat lähtökohtaisesti luonteeltaan kulumatonta omaisuutta, eikä niistä näin ollen tehdä kirjanpidossa suunnitelman mukaisia poistoja.

Taseeseen voidaan tietyissä tilanteissa kirjata myös hankintamenoperusteisesti arvostettujen erien arvonorotuksia KPL 5 luvun 17 §:n mukaisesti. Säännöksessä tarkoitetun arvonorotuksen piiriin kuuluvat nykyisin pysyvien vastaavien maa- ja vesialueet sekä muut arvopaperit kuin KPL 5 luvun 2 a §:ssä tarkoitetut käypään arvoon arvostettavat rahoitusvälineet. KPL 5 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan taseeseen voidaan merkitä arvonorotus johdonmukaisuutta ja varovaisuutta noudattaen, jos säännöksessä tarkoitetun omaisuuserän todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Pykälän 3 momentin mukaan arvonorotusta vastaava määrä on merkittävä omaan pääomaan sisältyvään arvonorotusrahastoon, jonka jakamista ja muuta käyttöä koskevista rajoituksista säädetään osakeyhtiölaissa ja osuuskuntalaissa. Koska KPL 5 luvun 17 §:ssä tarkoitettu arvonorotus tehdään vain taseen sisällä, arvonorotus ei vaikuta tilikauden tulokseen eikä taseen voittovarojen määrään.

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleella KPL 5 luvun 2 b §:n (1620/2015) säännöksellä KPL:iin lisättiin mahdollisuus arvostaa sijoituskiinteistöt käypään arvoon IFRS-standardien mukaisesti. Sääntelyteknisesti muutos toteutettiin siten, että KPL 5 luvun 2 b §:n 1 momentin säännöksessä viitataan IAS 40 -standardin mukaiseen arvostamiseen.⁸² KPL 5 luvun 2 b §:n mukaan sijoituskiinteistö on mahdollista arvostaa IAS 40 -standardin mukaisesti vain käypään arvoon, eikä säännös siten mahdollista

81 Ks. Kirjanpitolautakunnan yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista 16.10.2007, jonka kohdan 3.2 mukaan suunnitelman mukaisia poistoja ei voi pienentää siinä tilanteessa, että toteutunut tulos jää jonakin tilikautena ennakoitua heikommaksi.

82 Pykälän sanamuoto vastaa pääpiirteiltään KPL 5 luvun 2 a §:n säännöstä, joka koskee rahoitusvälineiden merkitsemistä käypään arvoon. Molemmissa säännöksissä on varattu mahdollisuus sille, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksia standardien soveltamisesta tai liitetietovaatimuksista. Hallituksen esityksen mukaan tämä voisi IAS 40 -standardin osalta tarkoittaa esimerkiksi liitetietovaatimusten supistamista. Ks. HE 89/2015 vp, s. 83.

sijoituskiinteistöjen arvostamista KPL 3-5 luvun mukaisesti laaditussa tilinpäätöksessä hankintamenoperusteisesti IAS 40 -standardin mukaisesti.⁸³ Jos sijoituskiinteistöt arvostetaan KPL 5 luvun 2 b §:n mukaisesti, käyvän arvon mukaisesta arvostamisesta seuraa, että kiinteistöjen hankintamenoista ei tehdä kirjanpidossa suunnitelman mukaisia poistoja.

Kirjanpitolautakunta on antanut 1.3.2016 lausunnon KILA 2016/1949 sijoituskiinteistöjen tilinpäätöskäsittelystä KPL 5 luvun 2 b §:n tarkoittamaa käyvän arvon menettelyä sovellettaessa. Lausunnon mukaan kiinteistön omistaminen yhtiöoikeudellisesti tytäryhtiönä pidettävän keskinäisen kiinteistöyhtiön kautta ei ollut esteenä KPL 5 luvun 2 b §:n mukaiselle käypään arvoon arvostamiselle. Siten kirjanpitovelvollisen tuli arvostaa myös tällaiset kiinteistöomistukset käypään arvoon tilanteessa, jossa se valitsee käyvän arvon mukaisen menettelyn.

3.2.3 Sijoituskiinteistöjen verokohtelu ja sen kehittämistarpeet

Vuonna 2020 voimaan tulleen tulolähdejako uudistuksen jälkeen osakeyhtiön saamat vuokratulot sekä kiinteistöjen luovutushinnat verotetaan EVL:n säännösten mukaisesti. Vastaavasti osakeyhtiön vuokratulojen hankkimisesta aiheutuneiden menojen sekä luovutettujen kiinteistöjen hankintamenojen ja muiden kiinteistöjen hankintamenoista vähennettävien poistojen vähentämiseen sovelletaan EVL:n säännöksiä.

EVL:n säännökset eivät pääsääntöisesti tunnista maa-alueiden tai rakennusten arvonkorotuksia, vaan hyödykkeet arvostetaan hankintamenoon, josta on rakennusten osalta vähennetty poistot. EVL 5 §:n 6 kohdassa on kuitenkin säädetty vakuutusyhtiöiden, vakuutusyhdistysten, vakuutus-kassojen ja muiden niihin rinnastettavien vakuutuslaitosten sekä eläkesäätiöiden, eläkekassojen, lisäeläkesäätiöiden, lisäeläkekassojen, ETA-lisäeläkesäätiöiden ja ETA-lisäeläkekassojen kirjanpidossaan tekemä sijoitusomaisuuden arvonkorotus veronalaiseksi tuloksi. Vastaavasti arvonkorotuksesta muodostuu EVL 8 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan vähennyskelpoista menoa.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä esitti vuonna 2006 julkaistussa loppuraportissaan, että sijoituskiinteistöjen käypään arvoon arvostamisesta aiheutu-
via realisoitumattomia arvonnousuja ei tulisi katsoa veronalaiseksi tuloksi eikä

83 Ks. IAS 40.33–55.

realisoitumattomia arvonalenemisiä vähennyskelpoiseksi menoksi.⁸⁴ Työryhmä kuitenkin suositti valitsemansa periaatelinjauksen mukaisesti, että realisoitumattomien arvonnousujen jakamista tulisi rajoittaa myös sijoituskiinteistöjen osalta yhtiöoikeudellisten säännösten avulla.

Sijoituskiinteistöjen käypään arvoon arvostamista koskevan KPL 5 luvun 2 b §:n (1620/2015) säätämisen seurauksena ei ole tehty muutoksia verolainsäädäntöön. Siten sijoituskiinteistöistä tuloslaskelmalle kirjattava käyvän arvon muutos on EVL:n yleisten periaatteiden mukaisesti realisoitumaton arvonnousu tai -lasku, jota ei oteta huomioon elinkeinotoiminnan tuloksen laskennassa, eikä sijoituskiinteistöjen arvostamisella käypään arvoon kirjanpidossa ole siten suoraa vaikutusta EVL:n säännösten mukaiseen tuloksen laskentaan.⁸⁵ Sijoituskiinteistön hankintameno verotuksessa ei myöskään muutu kirjanpidossa tulosvaikutteisesti kirjattavan käyvän arvon muutoksen seurauksena, eikä kirjanpidon kirjaus vaikuta sijoituskiinteistön arvoon omistajayhtiön nettovarallisuutta laskettaessa.

Sijoituskiinteistön hankintamenoa ei EVL 54 §:n 2 momentin säännöksen takia ole mahdollista vähentää verotuksessa poistoina ainakaan tilanteessa, jossa kiinteistön käypä arvo ylittää sen poistamattoman hankintamenon.⁸⁶ Jos kuitenkin sijoituskiinteistön arvoa on kirjanpidossa kirjattu alkuperäistä hankintamenoa alhaisemmaksi kiinteistön käyvän arvon alenemisen seurauksena, täyttää kyseinen kulukirjaus EVL 54 §:n 2 momentissa säädetyn vaatimuksen. Tällöin sijoituskiinteistön hankintamenon poistokelpoisesta osuudesta voidaan vähentää verotuksessa poistot EVL:n säännösten mukaisesti.

Teoreettisesti realisoitumattomien arvonnousujen lisäämistä EVL:n tulokäsitteen piiriin puoltaisi se, että hyvä verojärjestelmä perustuu mahdollisimman laajaan veropohjaan. Esimerkkinä vastaavan kaltaisesta veropohjan laajennuksesta voidaan

84 VM 4/2006, s. 79.

85 Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun KVL 53/2016 (lainvoimainen) mukaan KPL 5 luvun 2 b §:n 1 momentin nojalla tuloslaskelmaan kirjattavat sijoituskiinteistöjen arvomuutokset eivät olleet veronalaista elinkeinotuloa tai vähennyskelpoista menoa. Lisäksi ennakkoratkaisussa katsottiin, että keskinäisille kiinteistöosakeyhtiöille suoritettavat yhtiövastikkeet voitiin vähentää verotuksessa siitä huolimatta, että niistä aiheutuvat kulukirjaukset eliminoitiin tuloslaskelmalla kiinteistöosakeyhtiöiden saamien vastiketuoitojen kirjauksia vastaan.

86 Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun KVL 29/2017 (lainvoimainen) mukaan sijoituskiinteistöistä ei ollut mahdollista vähentää EVL 30 ja 34 §:n mukaisia poistoja tilanteessa, jossa tuloslaskelmaan ei merkitty poistoja tai poistoa vastaavaa muuta kulukirjausta. Tuloslaskelmalle kirjattavaa laskennallista veroa ei voitu pitää EVL 54 §:n 2 momentissa edellytettynä kulukirjauksena.

mainita EVL:n muutos, jolla kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden realisoitumattomat arvonnousut säädettiin verovuodesta 2009 alkaen veronalaiseksi tuloksi ja vastaavasti arvonnousut vähennyskelpoiseksi menoksi.⁸⁷ Sijoituskiinteistöt poikkeavat kuitenkin kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvälineistä siinä, että niiden luovutukset tapahtuvat yleensä harvakseltaan, jolloin arvonnousun verottaminen ennen sen realisoitumista olisi maksukykyisyyden periaatteen näkökulmasta ongelmallista. Lisäksi toinen olennainen ero näiden omaisuusluokkien välillä on, että kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden käypä arvo on lähtökohtaisesti mahdollista saada suoraan markkinoilta, kun taas sijoituskiinteistöjen osalta arvostus joudutaan tekemään arviointiin perustuen.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän esittämää yhtiöoikeudellista muutosta realisoitumattomien arvonnousujen jakamisen estämiseksi ei ole toteutettu, ja näin ollen sijoituskiinteistöjen arvonnoususta kertyneet voittovarot ovat säilyneet normaaliin tapaan jakokelpoisina varoina siitäkin huolimatta, että vuodesta 2016 alkaen sijoituskiinteistöt on voitu arvostaa käypään arvoon myös KPL 3-5 luvun säännöksiin perustuvassa tilinpäätöksessä.

Kuten edellä on todettu, EVL 54 §:n 2 momentin säännös rajoittaa sijoituskiinteistöjen hankintamenojen verotuksessa vähennettäviä poistoja niissä tilanteissa, joissa sijoituskiinteistöjen käyvät arvot ylittävät niiden hankintamenot. Tämän sijoituskiinteistöjen arvostamiseen ja poistojen kirjanpitosidonnaisuuteen liittyvän ongelman merkittävyyttä vähentää kuitenkin käytännön tasolla merkittävästi se, että Suomessa sijoituskiinteistöt omistetaan useimmissa tilanteissa välillisesti keskinäisten kiinteistöyhtiöiden kautta. Tällaisessa tilanteessa osakkeenomistaja toimii siis yhtiön sijasta esimerkiksi vuokranantajana kiinteistön vuokralle ottajaan nähden, ja osakkeenomistajan näkökulmasta tilanne poikkeaa käytännössä varsin vähän kiinteistön suorasta omistuksesta. Oikeudellisesti sijoituskiinteistön omistajana pidetään kuitenkin keskinäistä kiinteistöyhtiötä, vaikka vuokratulot verotetaan osakkeisiin liittyvän hallintaoikeuden perusteella osakkeenomistajan tulona. Keskinäisen kiinteistöyhtiön toiminta rahoitetaan lähtökohtaisesti osakkeenomistajilta perityillä vastikkeilla, jotka keskinäinen yhtiö sitten käyttää kiinteistön hoidosta ja hallinnoinnista aiheutuneiden menojen kattamiseen. Kun sijoituskiinteistöjen poistokelpoinen hankintameno on keskinäisen kiinteistöyhtiön omistuksessa, myös poistot voidaan vähentää kyseisen yhtiön verotuksessa. EVL 54 §:n 2 momentissa säädetty

87 EVL:iin lisättiin lailla 1077/2008 uudet säännökset kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden arvonnousujen veronalaisuudesta ja vähennyskelpoisuudesta. Ks. EVL 5 §:n 8 kohta sekä 8 §:n 1 momentin 2 a kohta.

poistojen kirjanpitosidonnaisuus on siten esteenä sijoituskiinteistöjen käyvän arvon mukaiselle arvostamiselle lähinnä tilanteessa, jossa kiinteistöt ovat suoraan omistettuja.⁸⁸

Sijoituskiinteistöjen kiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon on vapaaehtoista sekä IFRS-tilinpäätöksessä että KPL 3-5 luvun mukaisessa tilinpäätöksessä. Tästä näkökulmasta sijoituskiinteistöjen nykyistä verokohtelua ei ole muutenkaan pidettävä useimmissa tilanteissa esteenä IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle.

Edellä esitetyn perusteella sijoituskiinteistöjen verokohteluun ei kohdistu selvityksen näkökulmasta välittömiä muutostarpeita. Mahdollisuus sijoituskiinteistöjen käyvän arvon mukaiseen arvostukseen sekä sen vaikutukset poistojen vähentämiseen tulee kuitenkin ottaa huomioon siltä osin kuin EVL:n poistojärjestelmää mahdollisesti kehitetään yhteensopivammaksi IFRS-standardien kanssa.

3.3 Biologiset hyödykkeet

3.3.1 Biologiset hyödykkeet tilinpäätöksessä ja verotuksessa

IFRS-standardeissa maataloustoimintaan sovelletaan IAS 41 *Maatalous* -standardia, joka kattaa muun ohessa kyseiseen toimintaan liittyvien biologisten hyödykkeiden sekä maataloustuotteiden kirjanpitokäsittelyn. Biologiset hyödykkeet tarkoitetaan eläviä eläimiä tai kasveja, kuten kasvavaa puustoa. Standardia ei sovelleta maataloustoimintaan liittyviin maa-alueisiin, tuottaviin kasveihin tai niihin liittyviin julkisiin avustuksiin eikä aineettomiin hyödykkeisiin.

Biologiset hyödykkeet mainitaan omana tase-eränään myös tilinpäätöksen esittämistä koskevassa IAS 1 -standardissa (IAS 1.54.f). IAS 41 -standardin 10 kappaleen mukaan yhteisön on merkittävä biologinen hyödyke tai maataloustuote taseeseen silloin ja vain silloin, kun:

88 KPL 3-5 luvun säännöksiin perustuvassa tilinpäätöksessä käypään arvoon arvostettavien sijoituskiinteistöjen arvonnousu ei EVL 54 §:n 2 momentin näkökulmasta estä verotuspoiston vähentämistä, jos tuloslaskelmalla vähennetään poistoeron muutos, joka vastaa sijoituskiinteistön arvonnousun sekä vähennettävän verotuspoiston yhteismäärää. Tällöin kyseinen poistoerokirjaus kuitenkin eliminoi sijoituskiinteistön arvonnousun vaikutuksen tilikauden tulokseen.

- a) yhteisöllä on aikaisempien tapahtumien seurauksena määräysvalta omaisuuserään;
- b) on todennäköistä, että omaisuuserään liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhteisön hyväksi; ja
- c) omaisuuserän käypä arvo tai hankintameno on määritettävissä luotettavasti.

Standardin 12 kappaleen mukaan biologinen hyödyke on arvostettava alun perin kirjanpitoon merkittäessä sekä jokaisen raportointikauden lopussa käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla, paitsi tilanteessa, jossa käypä arvo ei ole määritettävissä luotettavasti. Kappaleen 26 mukaan voitto tai tappio, joka syntyy, kun biologinen hyödyke merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla ja kun biologisen hyödykkeen käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla muuttuu, on kirjattava tulosvai-
kutteisesti sillä kaudella, jonka aikana se syntyy.⁸⁹

Suomalaisten yritysten merkittävimmät IAS 41 -standardin mukaisiin biologisiin hyödykkeisiin luettavat omaisuuserät ovat metsissä kasvavaa puustoa. Tällaista omaisuutta voi metsäteollisuutta harjoittavien konsernien ohella olla myös muiden toimialojen yrityksillä, joille metsät ovat yleensä luonteeltaan lähinnä sijoituksia.

KPL:n sääntely ei sisällä biologisia hyödykkeitä koskevia erityissäännöksiä, eikä biologisia hyödykkeitä ole siten mahdollista arvostaa KPL 3-5 luvun mukaisesti laadittavassa tilinpäätöksessä käypään arvoon rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen tavoin. Sen sijaan metsäkiinteistöt on tavanomaisesti luettu yhtenä eränä pysyviin vastaaviin, jotka arvostetaan hankintamenoperusteisesti. Kun maa-alueet ovat kulumatonta omaisuutta, ei niistä voi vähentää suunnitelman mukaisia poistoja. Mahdolliset arvonalennukset tulee vähentää KPL 5 luvun 13 §:n mukaisesti.

Maa-alueiden tasearvoa voidaan korottaa KPL 5 luvun 17 §:n mukaisella arvonkorotuksella, jos hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa suurempi. Tällöin arvonkorotus merkitään

89 Jos taas arvomuutos on syntynyt ennen siirtymistä IFRS-standardien soveltamiseen, on se merkittävä IFRS 1 -standardin 11 kappaleen mukaan aloittavaan taseeseen omaan pääomaan. Ks. IFRS 1.11: ”Yhteisön avaavassa IFRS-taseessa soveltamat tilinpäätöksen laatimisperiaatteet saattavat poiketa laatimisperiaatteista, joita se on aiempaa tilinpäätösnormistoa noudattaessaan soveltanut samana ajankohtana. Tästä johtuvat oikaisut aiheutuvat IFRS-standardeihin siirtymispäivää edeltäneistä tapahtumista ja liiketoimista. Sen vuoksi yhteisön on kirjattava nämä oikaisut IFRS-standardeihin siirtymispäivänä suoraan kertyneisiin voittovaroihin (tai johonkin muuhun oman pääoman erään, jos niin on asianmukaista).”

suoraan omaan pääomaan arvonorotusrahaan. Jos arvonorotus osoittautuu myöhemmin aiheettomaksi, on se peruutettava ja arvonorotusrahaa vastaavasti alennettava.

Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon KILA 2019/1996 metsäkiinteistöön liittyvistä kirjanpitokysymyksistä. Lausunnon mukaan metsäkiinteistön hankintameno voidaan esittää myös jaettuna maapohjan ja puuston osuuksiin, jos hankintameno kohdistuminen maapohjaan ja puustoon on mahdollista selvittää luotettavasti ja todenmukaisesti. Jos kirjanpitovelvollinen katsoo, että kiinteistön osana hankittu puusto täyttää KPL 4 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetyn vaihto-omaisuuden määritelmän, on puusto mahdollista merkitä taseen vaihtuvien vastaavien vaihto-omaisuuteen. Edellytyksenä kuitenkin on, että kirjanpitovelvollisen toiminnalle on tunnusomaista aktiivinen puukauppa tilikausittain.

Verotuksessa osakeyhtiön sijoitusluonteiset metsäomistukset kuuluivat ennen vuonna 2020 voimaan tullutta tulolähdejakoedistystä niin sanottuun muun toiminnan tulolähteeseen, jonka toimintaa verotettiin TVL:n säännösten mukaisesti. Elinkeinotoimintaan liittyvä metsäkiinteistö kuului kuitenkin muiden hyödykkeiden tavoin elinkeinotulolähteeseen, jos sitä käytettiin yksinomaan tai pääasiallisesti elinkeinotoimintaa edistäviin tarkoituksiin.⁹⁰

Tulolähdejakoedistuksen jälkeen osakeyhtiöiden kaikkiin metsäomistuksiin sovelletaan EVL:n säännöksiä, ja niistä kertyvät puunmyyntitulot verotetaan EVL:n mukaan. Tilanteessa, jossa metsäomaisuus palvelee verovelvollisen harjoittamaa elinkeinotoimintaa, voidaan metsäkiinteistöt ja niillä kasvava puusto lukea EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen. Jos taas osakeyhtiön metsäomaisuus ei liity sen harjoittamaan elinkeinotoimintaan, luetaan metsäkiinteistöt ja niillä kasvava puusto EVL 12 a §:ssä tarkoitettuun muun omaisuuden omaisuuslajiin, jonka hankintameno voidaan vähentää verotuksessa vasta kiinteistön luovutuksen yhteydessä.

90 Ks. HE 203/1992, s. 16: *"Koska metsäkiinteistö on luonteeltaan arvonsa säilyttävää kulumatonta käyttöomaisuutta, sen hankintameno ei tehdä säännönmukaisia poistoja."* Ks. myös KHO 2005 T 439 (lyhyt ratkaisuseloste): Osakeyhtiö ei voinut vähentää henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluneen metsäkiinteistön puunmyyntitulosta vuonna 1998 toimitetussa verotuksessa vuonna 1994 hankkimansa metsäkiinteistön hintaan sisällyntä vuosina 1995–1998 myytyä puustoa vastaavaa hankintamenoa osaa EVL 38 §:ssä tarkoitettuna substanssipoistona. Vrt. KHO 1997 T 739: Voimalaitosyhtiön lunastettua metsäaluetta suurta patoa varten ja myytyä puutavaran saatiin metsän osuushinnasta vähentää metsänmyyntituloista.

Jos kuitenkin yhtiön elinkeinotoimintana pidettävä varsinainen toiminta liittyy esimerkiksi aktiiviseen puukauppaan ja metsäomistukset palvelevat tätä toimintaa, EVL:n omaisuuslajijaottelussa metsien puusto voisi perustellusti olla mahdollista lukea myös vaihto-omaisuuteen. Tällöin osa puuston hankintamenoa voitaisiin vähentää, kun se luovutetaan hakkuun yhteydessä EVL 28 §:n mukaisesti. Vastavasti metsänhoidosta ja uudistamisesta aiheutuvia kustannuksia tulisi kuitenkin käsitellä varaston hankkimisesta aiheutuneina menoina, eikä niitä voisi vähentää vuosikuluina.⁹¹

3.3.2 Biologisten hyödykkeiden arvostamista koskevan verolainsäädännön kehittämistarpeet

IFRS-tilinpäätöksessä IAS 41 -standardin mukaisten biologisten hyödykkeiden arvostaminen poikkeaa IAS 40 -standardin mukaisten sijoituskiinteistöjen arvostamisesta siinä, että biologiset hyödykkeet on arvostettava käypään arvoon lukuun ottamatta tilanteita, joissa käypä arvo ei ole määritettävissä luotettavasti, kun taas sijoituskiinteistöt on mahdollista arvostaa käyvän arvon lisäksi myös hankintameno-perusteisesti. KPL 3-5 luvun säännösten mukaisessa tilinpäätöksessä biologisia hyödykkeitä ei sen sijaan ole mahdollista arvostaa IFRS-perusteisesti käypään arvoon rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen tavoin.

Biologisten hyödykkeiden arvostaminen tulosvaikutteisesti käypään arvoon lisää yrityksen tilikauden voittoa ja jakokelpoista omaa pääomaa, mikäli kyseisten hyödykkeiden käyvän arvon mukainen arvostus ylittää niiden hankintamenon. Siten biologisten hyödykkeiden arvonnousu voisi muodostaa verotusperusteisen esteen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle, jos arvonnousu luettaisiin verotuksessa tuloksi. Vastavasti arvonalennuksen vähennyskelpoisuus voisi kannustaa yrityksiä siirtymään IFRS-standardien soveltamiseen niissä tilanteissa, joissa käyvän arvon mukainen arvostus alittaa biologisten hyödykkeiden hankintamenon.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä esitti vuonna 2006 julkaistussa loppuraportissaan, että biologisten hyödykkeiden käypään arvoon arvostamisesta aiheutuvia, kirjanpitoon merkittäviä realisoitumattomia arvonnousuja ei tulisi katsoa veronalaiseksi tuloksi eikä realisoitumattomia arvonalenemisiä vähennyskelpoiseksi menoksi.⁹² Tätä perusteltiin erityisesti sillä, että biologisiin hyödykkeisiin

91 Ks. Nykänen Pekka – Urpilainen Matti: Epäsuorat metsäsijoitukset – verokohtelu kotimaisissa tilanteissa (Verotus 1/2023).

92 VM 4/2016, s. 76.

luettavasta metsäomaisuudesta kertyvät kassavirrat kertyvät yleensä vuosien viiveillä, jolloin metsäomaisuuden realisoitumattoman arvonnousun verottaminen olisi maksukykyisyysperiaatteen vastaista. Lisäksi työryhmä totesi periaatelinjauksensa mukaisesti myös biologisten hyödykkeiden osalta, että realisoitumattomien ja verottamattomien arvonnousujen jakaminen tulisi estää yhtiöoikeudellisella säännöksellä.⁹³

Edellä selostettuja argumentteja, joilla on perusteltu biologisten hyödykkeiden arvomuutosten jättämistä verotuksen ulkopuolelle, voidaan edelleen luonnehtia vahvoiksi. Vaikka biologisista hyödykkeistä voi aiheutua IFRS-tilinpäätöksen ja verotuksen tuloslaskennan välille merkittäviä väliaikaisia eroja, ei arvomuutosten verokohtelua ole perusteltua muuttaa nykyisestä.

93 Verottamattomien arvonnousujen jakamisen estämistä yhtiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole toteutettu.

4 Verotuksen konserniavustusjärjestelmä

4.1 Voimassa olevan konserniavustusjärjestelmän pääpiirteet

Yritystoimintaa harjoitetaan usein konsernimuodossa. EVL:n säännöksiin perustuvan yritysverotuksen lähtökohtana kuitenkin on, että jokaista konserniinkin kuuluvaa yhteisöä verotetaan itsenäisenä verovelvollisena, jolle vahvistetaan verotettava tulo tai tappio. Kun konserniyhtiöiden tuloksia ei yhdistellä verotusta toimitettaessa, konsernimuodossa toimiminen voi johtaa ankarampaan verotukseen verrattuna tilanteeseen, jossa koko konsernin toimintaa harjoitettaisiin vain yhdessä yhtiössä.

Konserniin kuuluvien osakeyhtiöiden ja osuuskuntien on kuitenkin mahdollista tasata tuloksiaan konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain (825/1986, jäljempänä *konserniavustuslaki*) mukaisella avustuksella, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Kyseisen järjestelmän tavoitteena mahdollistaa avoin tuloksentasaus laissa tarkoitettujen yhtiöiden kesken, mikä vähentää konsernirakenteeseen liittyviä verohaittoja ja parantaa siten verotuksen neutraalisuutta.

Konserniavustuslain 2 §:n mukaan osakeyhtiö tai osuuskunta voi antaa toiselle osakeyhtiölle tai osuuskunnalle konserniavustuksen, jos sekä konserniavustuksen antajan että saajan verotuksessa sovelletaan EVL:n säännöksiä.⁹⁴ Konserniavustuksella tarkoitetaan muuna kuin pääomansijoituksena suoritettua avustusta, jota ei EVL:n mukaan saa vähentää tulosta.

Konserniavustuksen edellytyksenä on lisäksi, että yhtiöiden välillä vallitsee konserniavustuslain 3 §:ssä määritelty konsernisuhde, joka voi olla suora tai epäsuora. Pykälän 1 momentissa tarkoitettussa suorassa konsernisuhteessa osakeyhtiö tai osuuskunta (emoyhteisö) omistaa vähintään yhdeksän kymmenesosaa toisen kotimaisen osakeyhtiön tai osuuskunnan (tytäryhteisön) osakepääomasta tai osuuksista. Pykälän 2 momentissa tarkoitettua epäsuorasta konsernisuhteesta on puolestaan kyse silloin, kun emoyhteisö omistaa yhden tai useamman tytäryhteisönsä kanssa vähintään 90 prosenttia yhteisön osake- tai osuuspääomasta.

⁹⁴ Vuonna 2020 voimaan tulleen tulolähdejako uudistuksen myötä konserniavustuksen käyttöala on laajentunut siten, että osapuolilta ei enää edellytetä EVL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua liiketoiminnan harjoittamista.

Lain 7 §:n mukaan konserniavustuksen antajan ja saajan välisen konsernisuhteen tulee olla kestänyt koko verovuoden ajan (1 kohta), minkä lisäksi avustuksen käsittelemiselle konserniavustuksena on, että antajan ja saajan tilikaudet päättyvät samanaikaisesti, mikäli kirjanpitolautakunta ei ole myöntänyt osakeyhtiölain (734/78) 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettua poikkeusta.⁹⁵

Konserniavustuslakia sovelletaan lähtökohtaisesti vain kotimaisten yhteisöjen väliin konserniavustuksiin, mutta konserniavustuksen osapuolena voi tietyissä tilanteissa olla myös ulkomainen yhteisö.⁹⁶ Lisäksi konserniavustus voi olla mahdollinen myös silloin, kun konserniavustuslain edellyttämä omistus syntyy ulkomaisten yhtiöiden kautta.⁹⁷ Euroopan talousalueella sijaitsevan tytäryhtiön lopullisen tappion vähentämisestä konsernivähennyksestä annetulla lailla (1198/2020) on erikseen mahdollistettu lopullisten tappioiden vähentäminen myös tietyissä muissa rajat ylittävissä tilanteissa.

Konserniavustuslain 5 §:ssä avustuksen vähennyskelpoisuus verotuksessa on sidottu suorituksen käsittelyyn kirjanpidossa siten, että säännöksen mukaan verovelvollisella on oikeus vähentää antamansa konserniavustus kuluna vain, mikäli vastaavat meno- ja tulokirjaukset on tehty antajan ja saajan kirjanpidossa. Näin ollen konserniavustusjärjestelmä ei liity pelkästään verotettavan tulon laskentaan, sillä yksityisoikeudellisesti konserniavustuksen antajan tulee *suorittaa* avustus saajalle, jotta se voidaan merkitä kirjanpitoon. Kun konserniavustuksen antaminen siis edellyttää rahanarvoisen etuuden konkreettista siirtämistä konserniyhtiöltä toiselle, sen

95 Aiemmin voimassa ollut osakeyhtiölaki (734/78) on kumottu osakeyhtiön voimaantulon annettuna lailla (625/2006). Voimassa oleva osakeyhtiölaki (624/2006) ei sisällä vastaavaa säännöstä. KPL 8 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan kirjanpitolautakunta voi erityisestä syystä yksittäistapauksissa myöntää määräajaksi poikkeuksia muun ohessa 6 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetystä. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan konsernitilinpäätöksen yhdisteltävällä suomalaisella tytäryrityksellä tulee olla sama tilikausi kuin emoyrityksellä.

96 Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä KHO 2003:33 Suomessa rekisteröidyn osakeyhtiön katsottiin asuvan Tanskassa Pohjoismaisen verosopimuksen mukaan. Tällöin konserniavustusta ei voitu antaa kyseiselle osakeyhtiölle. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen takaaman sijoittautumisvapauden sekä verosopimukseen sisältyvän syrjintäkiellon vuoksi ulkomaisen yhtiön Suomessa sijaitseva kiinteä toimipaikka on oikeuskäytännössä (KHO 2003:79) rinnastettu kotimaiseen yhtiöön konserniavustuslakia sovellettaessa. Konserniavustuslakia on muutettu lailla 1190/2020 siten, että myös Suomessa johtopaikan perusteella yleisesti verovelvollinen ulkomainen yhteisö voi olla konserniavustuksen antajana ja saajana.

97 Ks. KHO 1992-B-509.

avulla voidaan tuloksentasauksen ohella myös nopeuttaa konsernin toiminnassa syntyneen voiton siirtämistä jo sen syntymisvuonna konsernirakenteessa ylöspäin. Lisäksi avustus mahdollistaa myös konserniyhtiöiden taloudellisen tukemisen.

Konserniavustuslain sääntely ei edellytä konserniavustuksen maksamista rahassa tai muullakaan tavoin välittömästi, vaan riittävää on, että yhtiöiden välille muodostetaan velkasuhde.⁹⁸ Kun konserniavustuksen muodossa annettu rahanarvoinen etuus kuitenkin vaikuttaa sekä antajansa että saajansa varallisuusasemaan, tulee avustuksen antaminen käsitellä molempien yhtiöiden kirjanpidossa sekä yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä.

KPL 3-5 luvun säännösten mukaan laaditussa tilinpäätöksessä edellä selostettu konserniavustuslain 5 §:n edellytys voidaan toteuttaa käytännössä kirjaamalla sekä saadut että annetut konserniavustukset tuloslaskelmalle tilinpäätössiirtoihin. IFRS-tilinpäätöksessä konserniavustus tulee kirjata taloudellisen luonteensa mukaisesti, sillä standardit eivät tunnista konserniavustusta sellaisena kuin siitä on säädetty konserniavustuslaissa. IFRS-standardien systematiikassa tytäryhtiöltä emoyhtiölle annettu konserniavustus voi olla luonteeltaan lähinnä voitonjakoa, joka kirjataan tytäryhtiön tilinpäätöksessä oman pääoman vähennykseksi ja emoyhtiön tuloslaskelmalla rahoitustuotoksi. Vastaavasti emoyhtiöltä tytäryhtiölle annettu konserniavustus voi olla lähinnä pääomansijoituksen luonteinen suoritus, joka käsitellään molempien yhtiöiden tilinpäätöksissä taseen kautta.

Kun konserniavustuksen vähennyskelpoisuus verotuksessa edellyttää suorituksen tulosvaikutteista kirjaamista tilinpäätöksessä, ei konserniavustusta voida käyttää tilanteessa, jossa sekä avustuksen antaja että saaja laativat yhtiökohtaiset tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti.⁹⁹ Oikeuskäytännössä konserniavustuslain mukaiseksi suoritukseksi tarkoitettua erää on pidetty saajansa verotuksessa

98 Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi konserniavustuksesta verotuksessa (HE 92/1986 vp, s. 4) todetaan, että käytännössä avustuksen suoritustapa voi olla esimerkiksi kirjanpidollinen tilisiirto.

99 Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa KVL 54/2018 (lainvoimainen) on katsottu, että konserniavustuslain 5 §:ssä säädetty edellytykset täyttyivät tilanteessa, jossa emoyhtiö kirjasi tytäryhtiöltään saamansa konserniavustuksen tulosvaikutteisesti voitonjakona (rahoitustuottona) IFRS-standardien mukaisen tilinpäätöksen tuloslaskelmalleen ja tytäryhtiö kirjasi antamansa konserniavustuksen KPL:n säännösten mukaan laatimansa tilinpäätöksen tuloslaskelmalle tilinpäätössiirtona.

EVL 4 §:n 1 momentin nojalla veronalaisena tulona silloinkin, kun kyse ei ole ollut konserniavustuslaissa säädetyt kriteerit täyttävästä konserniavustuksesta, joka on siten antajalleen vähennyskelvoton.¹⁰⁰

Konserniavustuksen jaksottamisesta säädetään lain 4 §:ssä, jonka mukaan konserniavustus luetaan antajansa verotuksessa kuluksi ja saajan verotuksessa tuotoksi sinä verovuonna, jona se on suoritettu. Oikeuskirjallisuudessa on pidetty epäselvänä, tarkoitetaanko säännöksessä ”suorittamisella” samaa kuin suoritusvelvollisuuden syntymisellä.¹⁰¹ Verotuskäytännössä on tältä osin edellytetty, että yhtiön hallituksen tulee päättää avustuksen enimmäismäärästä sen verovuoden aikana, jonka tulokseen avustuksella on tarkoitus vaikuttaa.¹⁰²

Konserniavustusta ei säännellä yhtiöoikeudellisessa lainsäädännössä, ja siten avustuksen yhtiöoikeudellista hyväksyttävyyttä tulee arvioida tapauskohtaisesti yleisten yhtiöoikeudellisten periaatteiden kautta.¹⁰³ Jotta konserniavustuksen muodossa konserniyhtiöltä toiselle tapahtuva varojenjako voi olla hyväksyttävää, tulee sen olla liiketaloudellisesti perusteltua, eikä varojenjako saa myöskään loukata osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Huomioon tulee lisäksi ottaa myös osakeyhtiön varojen jakamista koskevat OYL 13 luvun säännökset.¹⁰⁴

100 Ks. KHO 1996 T 660 (lyhyt ratkaisuseloste) sekä KHO 2024 T 651 (ei julk.).

101 Andersson Edward – Penttilä Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari (2014), s. 910.

102 Ks. Verohallinnon ohje: Konserniavustus (3.4.2024, dnro: VH/1714/00.01.00/2024), kohta 4.2.

103 Hallituksen esityksessä Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi (HE 109/2005, s. 123–124) todetaan tältä osin seuraavasti: *”Osakeyhtiölakiin ei ehdoteta säännöksiä verotuksessa tunnetusta konserniavustuksesta. Yhtiöoikeudellisesti tällaiset avustukset voinevat olla lähinnä osinkoa tai mahdollisesti lainaa. Ehdotetun 6 §:n 4 momentin mukaan jakokelpoisia varoja voidaan jakaa muutenkin, jos osakkeenomistajat ovat yksimielisiä. Yhtiöoikeudellisesti ei tietenkään ole mahdollista esimerkiksi antaa vastikkeetonta konserniavustusta emoyhtiölle ilman, että samalla vastaavalla tavalla hyvitetäisiin vähemmistöosakkaita tai saataisiin näiltä suostumus menettelyyn.”*

104 Ks. KKO 2015:105.

4.2 Konserniavustusjärjestelmän kehittämistarpeet

Jotta konserniavustusta koskeva sääntely ei olisi esteenä yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle, tulisi konserniavustuslain 5 §:n säännöstä muuttaa siten, että tuloslaskelmille tehtäviä kirjauksia ei jatkossa edellytetäisi. Riittävää olisi, että konserniavustuksena annetun rahanarvoisen etuuden siirtäminen on kirjattu asianmukaisesti ja avoimesti kirjanpitoon sekä yksilöity veroilmoituslomakkeilla.

Konserniavustuslain 5 §:n sanamuotoa voitaisiin muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

Verovelvollisella on oikeus vähentää antamansa konserniavustus kuluna vain, mikäli vastaavat ~~meno- ja tulokirjaukset~~ on tehty antajan ja saajan kirjanpidossa sekä yksilöity veroilmoituksilla.

Jälkikäteen tehty vaatimus jonkin muun suorituksen käsittelemisestä konserniavustuksena tai alun perin konserniavustukseksi yksilöidyn suorituksen käsittelemiseksi sellaisena suorituksena, joka on EVL:n säännösten mukaan vähennyskelpoinen meno, ei tulisi olla mahdollinen.

Samassa yhteydessä lain 2 §:n 1 momentin toista virkettä voisi olla perusteltua muuttaa seuraavasti:

Konserniavustuksella tarkoitetaan ~~muuna kuin pääomansijoituksena suoritettua~~ avustusta, jota ei elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan saa vähentää tulosta.¹⁰⁵

Lisäksi lain 4 §:n säännöstä voisi olla perusteltua selkeyttää siten, että konserniavustuksen jaksottaminen verotuksessa sidottaisiin muodollisesti kirjanpidon kirjauksiin esimerkiksi seuraavasti:

Konserniavustus luetaan antajansa verotuksessa kuluksi ja saajan verotuksessa tuotoksi sinä verovuonna, jona ~~se on suoritettu~~ vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa.

105 Mikäli emoyhtiöltä tytäryhtiölle annettu konserniavustus kirjattaisiin kirjanpidossa pääomansijoitukseksi, tytäryhtiöosakkeiden hankintameno eroaisi kirjanpidossa ja verotuksessa.

Konserniavustuksen jaksottamisen muodollinen sitominen kirjanpidon kirjauksiin muuttaisi nykyistä verotuskäytäntöä, ja jatkossa konserniavustuksen jaksottaminen verotuksessa perustuisi siis ainoastaan tilinpäätöksessä tehtyihin kirjauksiin.

Lisäksi konserniavustuslain 7 §:n 1 momentin säännökseen olisi perusteltua tehdä seuraava teknisluonteinen päivitys:

Edellytyksenä avustuksen käsittelemiselle konserniavustuksena on lisäksi:

2) että sekä antajan että saajan tilikaudet päättyvät samanaikaisesti, mikäli kirjanpitolautakunta ei ole myöntänyt osakeyhtiölain (734/78) 11 luvun 10 §:ssä kirjanpitolain (1336/1997) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta lain 6 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetystä; ja [...].

Jos EVL 46 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten luottotappioiden verokohtelua uudistettaisiin jäljempänä jaksossa 5.1. esitetyllä tavalla, kyseisten verovelvollisten sisällyttämiselle konserniavustusjärjestelmän piiriin ei olisi verotuksen näkökulmasta estettä. Mahdollisessa konserniavustuslain soveltamisalaa koskevassa uudistuksessa tulisi arvioida nykyistä oikeustilaa luotto- ja vakuutuslaitosten osalta niiden harjoittaman toiminnan ja toimialakohtaisen sääntelyn erityispiirteet huomioon ottaen.¹⁰⁶

106 EVL 46 §:ssä säädetyn luottotappiovarauksen muodostaminen verotuksessa oli aiemmin sallittua myös vakuutuslaitoksille, mutta kyseisiltä osin varausmahdollisuus poistettiin EVL:n uudistuksessa vuonna 2008.

5 Verotuksessa vähennettävät varaukset ja varausten kirjanpitosidonnaisuus

5.1 Luottotappiovaraus

5.1.1 Luottolaitosten luottotappiot kirjanpidossa

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:n (1073/2017) mukaan johdannaisoppimusten ja muiden rahoitusvälineiden kirjaamisessa, arvostamisessa ja esittämisessä tilinpäätöksessä noudatetaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Siten suomalaiset luottolaitokset soveltavat luottojen ja rahoitusvälineiden arvostamisen osalta tilinpäätöksissään IFRS-standardeja silloinkin, kun tilinpäätös laaditaan muilta osin kotimaisen kirjanpitosääntelyn mukaisesti.

IFRS 9 -standardi edellyttää, että luottotappiot arvioidaan ja kirjataan odotettavissa olevien tappioiden mallin (*Expected Credit Loss, ECL*) mukaisesti.¹⁰⁷ Tässä mallissa arvonalentumisten ja luottotappioiden käsittely perustuu ennakoivan kirjaamisen malliin, jossa odotettavissa olevia luottotappioita arvioidaan kolmessa eri vaiheessa. IFRS 9 -standardin ECL-mallissa ei siten enää vaadita aiemmin voimassa olleessa IAS 39 -standardissa edellytettyä objektiivista näyttöä arvonalentumisen aiheuttavasta tapahtumasta, vaan yhteisön on kirjattava tappiota koskeva vähennyserä jo odotettavissa olevia tappioita varten (IFRS 9.5.5.1–).

ECL-mallin kolme vaihetta vaikuttavat luottotappioiden kirjaamiseen. Ensimmäisen kerran odotettavissa olevat luottotappiot arvioidaan jo rahoitusvälineen alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, eli jo ennen tappioiden mahdollista toteutumista. Tällöin rahoitusvälineeseen liittyvä vähennyserä arvostetaan lähtökohtaisesti määrään, joka vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita (Vaihe I). Tämän jälkeen luottoriskin myöhempää kehitystä arvioidaan jokaisena raportointipäivänä. Jos rahoitusinstrumenttiin liittyvän luottoriskin arvioidaan lisääntyneen merkittävästi, odotettavissa olevat luottotappiot arvioidaan rahoitusvälineen koko jäljellä olevan elinkaaren ajalta (Vaihe II). Kun luottoriski on tällöin kasvanut alkuperäisestä, myös kirjattavat odotettavissa olevat tappiot kasvavat määriltään. Kolmas vaihe

¹⁰⁷ Aiemmin voimassa olleessa IAS 39 -standardissa arvonalentumisten kirjausperiaate perustui niin sanottuun toteutuneiden luottotappioiden malliin.

koskee velallisen maksukyvyttömyyttä, johon rahoitusinstrumentti siirretään esimerkiksi velallisen maksuvaikeuksien myötä (Vaihe III). Tällöin kyseinen rahoitusväline raportoidaan arvonalentuneena, ja myös sopimuksen mukainen korko kirjataan vain alaskirjatulle pääomalle.

Käytännössä ECL-mallin soveltaminen tarkoittaa, että luottolaitokset tekevät kaikista luotoistaan jo niiden alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä odotettavissa olevaa tappiota koskevan niin sanotun ECL-kirjauksen, jota kasvatetaan myöhemmin luottoriskin kasvaessa ja alennetaan luottoriskin alentuessa. Vastaavasti ECL-kirjauksen määrää alennetaan asteittain luoton pääoman pienentyessä takaisinmaksun myötä. Jos luottoriski toteutuu ja toteutunut luottotappio kirjataan tuloslaskelmalle, samassa yhteydessä aiemmin vähennetty ECL-kirjaus tuloutetaan.

5.1.2 Luottolaitosten luottotappiot verotuksessa

EVL 7 §:ssä säädetään menojen vähennyskelpoisuuden ohella myös menetysten vähennyskelpoisuudesta. Lisäksi rahoitusomaisuuteen kohdistuneiden menetysten vähennyskelpoisuudesta on säädetty tarkemmin EVL 17 §:ssä, ja näitä vastaavat oikaisuerät on taas säädetty veronalaiseksi tuloksi EVL 5 a §:ssä.

Menetysten jaksottamisesta säädetään EVL 22 §:n 2 momentissa, jonka mukaan menetys on sen verovuoden kulua, jonka aikana se on todettu, jollei jäljempänä muuta säädetä. Tällaisesta poikkeuksesta säädetään talletuspankkien ja luottolaitosten osalta EVL 46 §:ssä, jossa on säädetty näille verovelvollisille mahdollisuudesta vähentää luottotappiovaraus. Luottotappiovarauksen muodostaminen verotuksessa oli aiemmin sallittua myös vakuutus- ja eläkelaitoksille, mutta kyseisiltä osin varausmahdollisuus poistettiin EVL:n uudistuksessa vuonna 2008.

EVL 46 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan talletuspankki sekä luottolaitos saa vähentää verovuonna tehdyn luottotappiovarauksen, jonka määrä on enintään 0,6 prosenttia laitoksella verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä; verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien luottotappiovarausten yhteismäärä ei saa kuitenkaan ylittää 5 prosenttia laitoksella verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Talletuspankki ja luottolaitos saavat siten vähentää verotuksessa lopulliset luottotappionsa EVL 7 §:n ja 17 §:n mukaisesti. Tämän lisäksi saamisiin liittyvät odotetut tappiot on mahdollista vähentää osana EVL 46 §:n mukaista luottotappiovarausta.

Verotuksessa luottotappiovaraus lasketaan kirjanpitoon kirjattujen luottotappioiden sijaan kaavamaisesti saamisten yhteismäärästä, ja itse varauksessa on kyse tahdonvaltaisesta vaatimuksesta, jolla verovelvollinen voi alentaa verotettavan tulonsa määrää varauksen enimmäismäärien rajoissa. Vastaavasti verovelvollisella on halutessaan myös mahdollisuus jonakin verovuonna tulouttaa aiemmin vähentämäänsä varausta silloinkin, kun EVL 46 §:n 1 momentissa säädetyt raja-arvot eivät sitä edellyttäisi, ja kasvattaa näin elinkeinotoiminnan tuottojensa määrää.¹⁰⁸

EVL 54 §:n 1 momentissa säädetyin varausten kirjanpitosidonnaisuuden seurauksena luottotappiovarauksen vähentäminen verotuksessa on kuitenkin mahdollista vain siltä osin kuin varaus on vähennetty myös kirjanpidossa. Oikeuskäytännössä kirjanpitosidonnaisuuden on katsottu täytyvän myös siltä osin kuin luottolaitos on kirjanpidossaan vähentänyt vastaavan määrän luottojen arvonalentumisena.¹⁰⁹ Lisäksi KPL:ssa verotusperusteisten varausten vähentäminen on mahdollistettu lain 5 luvun 15 §:n säännöksellä, jonka mukaan tilinpäätöksessä saadaan tehdä investointi-, toiminta- tai muu sellainen verotusperusteinen varaus. IFRS-standardien mukaisessa tilinpäätöksessä ei sen sijaan ole mahdollista muodostaa luottotappiovarausta pelkästään verotusperusteisista syistä.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä esitti vuonna 2006 julkaistussa loppuraportissaan, että luottolaitosten luottotappiovarauksesta luovuttaisiin siten, että myös verotuksessa siirryttäisiin vähentämään luottojen arvonalentumiset suoraan kulukirjauksena.¹¹⁰ Niin ikään myös vuoden 2008 EVL:n uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä lausuttiin, että luottotappiovarausjärjestelmä on tarkoitus poistaa myös luottolaitoksilta ja korvata se arvonalentumistappioiden vähennysoikeudella.¹¹¹ Tätä koskevaa esitystä ei kuitenkaan ole sittemmin annettu.

Voimassa olevat luottotappiovarauksen vähentämistä koskevat EVL 46 §:n säännökset mahdollistavat varauksen käyttämisen luottotappioihin varautumisen ohella myös tuloksen tasaukseen järjestelmän piirissä olevien yhteisöjen verotuksessa, jos samanaikaisesti kirjanpitoon kirjataan KPL:n sallima verotusperusteinen varaus. Kun verotusperusteisia varauksia ei ole mahdollista kirjata IFRS-tilinpäätökseen, muodostaa nykyinen luottotappiovarausjärjestelmä sen piirissä oleville luottolaitoksille

108 Jos luottotappiovarausten yhteismäärä ylittää EVL 46 §:n 1 momentissa säädetyin vähennyskelpoisten luottotappiovarausten enimmäismäärän, luetaan luottotappiovarauksista enimmäismäärän ylittävä osa pykälän 5 momentin mukaan sen verovuoden veronalaiseksi tuloksi, jona enimmäismäärä on ylitetty.

109 KVL 280/1995 (KHO 1996 T 356: ei muutosta).

110 VM 4/2006, s. 102.

111 HE 176/2008 vp, s. 27.

merkittävän verotusperusteisen esteen yhtiökohtaisten IFRS-tilinpäätösten laatimiselle. Lisäksi voimassa oleva luottotappiovarausta koskeva erityissääntely voidaan nähdä myös perusteena sen piirissä olevien yritysten rajaamiselle konserniavustusjärjestelmän ulkopuolelle.¹¹² Tämä peruste poistuisi, jos luottotappioiden vähentäminen perustuisi jatkossa kirjanpidossa seurattaviin tosiasiallisiin luottotappioihin.

Edellä esitetyistä syistä talletuspankkien ja luottolaitosten luottotappioiden vähentämistä koskevaa EVL:n sääntelyä olisi perusteltua kehittää yhteensovittamiseksi IFRS-standardien kanssa korvaamalla EVL 46 §:ssä säädetty luottotappiovaraus uudella sääntelyllä, jossa luottolaitoksen tuloslaskelmalle kirjatut odotettavissa olevat ja toteutuneet luottotappiot vähennettäisiin verotuksessa kirjanpidon tavoin. EVL 46 §:n mukaiset verotuksen luottotappiovaraukset tulisi purkaa ja tulouttaa siirtymäajan kuluessa.

Koska esitetty muutos laajentaisi luottotappioiden vähennyskelpoisuutta EVL 17 §:n 2 kohdan yleissäännöksestä, uusi sääntely olisi perusteltua rajata vain niihin verovelvollisiin, jotka voivat nykyisin muodostaa verotuksessaan EVL 46 §:ssä säädetyn luottotappiovarauksen. Kun lähtökohtaisesti kaikki sääntelyn piirissä olevat luottolaitokset noudattavat tälläkin hetkellä IFRS 9 -standardiin perustuvaa ECL-mallia kirjanpidossaan, myös verotuksen sääntelyn tulisi koskea yhtäläisesti kaikkia nykyisen EVL 46 §:n soveltamisalan piiriin kuuluvia verovelvollisia sovellettavasta tilinpäätösnormistosta riippumatta.

Muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi korvaamalla nykyisen EVL 46 §:n säännökset uudella EVL 17 §:n 4 kohdalla:

17 §

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuja vähennyskelpoisia menetyksiä ovat tämän momentin 2-4 kohdan osalta 16 §:ssä säädettyin poikkeuksin muun ohessa:

--

4) Talletuspankin sekä luottolaitoksen tuloslaskelmaan kuluksi merkityt odotettavissa olevat sekä toteutuneet luottotappiot.

Samalla vastaavat oikaisuerät tulisi säätää veronalaisiksi EVL 5 a §:n säännöstä muuttamalla.

¹¹² Ks. muista perusteista esim. Kontkanen Erkki: Pankin verotus (2002), s. 169–175.

5.2 Muut verotuksessa vähennettävät varaukset

EVL 46 §:ssä säädetyn luottotappiovarauksen ohella EVL sallii myös tiettyjen muiden varausten vähentämisen. EVL 43 §:ssä säädettyjen kuluvan käyttöomaisuuden ja toimitilan jälleenhankintavarausten tavoitteena on estää käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksesta aiheutuvan voiton verotus tilanteessa, jossa verovelvollinen tarvitsee luovutuksesta tai vakuutuskorvauksesta kertyvät varat luovutetun tai tuhoutuneen hyödykkeen tilalle hankittavan uuden hyödykkeen hankinnan rahoittamiseen. Käytännössä säännösten tarkoituksena on mahdollistaa käyttöomaisuushyödykkeen luovutushinnan epäsuora tuloutus tilanteissa, joissa pykälässä säädetty edellytykset täyttyvät.

EVL III osan 4 luvun säännöksiin sisältyvät toimintavaraukset (46 a §), takuuvaraus (EVL 47 §), hinnanlaskuvaraus (49 §) sekä vakuutus- ja eläkelaitosten vastuisiin liittyvät varaukset (EVL 48 § ja 48 a §) ovat luottotappiovarauksen (EVL 46 §) tavoin niin sanottuja varsinaisia varauksia, joilla katetaan vastaisia eli sellaisia menoja, joiden suorittamisvelvollisuus ei ole vielä syntynyt. Kyseiset säännökset merkitsevät siten poikkeuksia EVL:n yleisistä jaksottamissäännöksistä. Lisäksi EVL:n mukaan lasketta- vasta tulosta voidaan tietyissä tilanteissa vähentää myös asuintalovaraus, josta on säädetty asuintalovaruudesta verotuksessa annetussa laissa (846/1986).

Kotimaisessa kirjanpidon sääntelyssä vastaisten menojen ja menetysten vähentämisestä sekä pakollisista varauksista säädetään KPL 5 luvun 14 §:ssä, jossa säädettyjen edellytysten täytyessä vastaiset menot ja menetykset vähennetään tuloslaskelmalla (1 momentti) tai merkitään taseessa luonteensa mukaisesti vieraaseen pääomaan tai pakolliseksi varaukseksi (2 momentti).¹¹³ Vastaisten menojen ja menetysten ottaminen huomioon KPL 5 luvun 14 §:n mukaisesti tilinpäätöstä laadittaessa ilmentää KPL 3 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun yleisen varovaisuusperiaatteen mukaista lähestymistapaa.

113 Pykälän 1 momentin mukaan velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset on vähennettävä tuloslaskelmalla, jos:

- 1) ne kohdistuvat päättäneeseen tai aikaisempaan tilikauteen;
- 2) niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä;
- 3) niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen; sekä
- 4) ne perustuvat lakiin tai kirjanpitovelvollisen sitoumukseen sivullista kohtaan.

Pykälän 2 momentin mukaan jos 1 momentissa tarkoitetun menon tai menetyksen täsmällinen määrä ja toteutumisajankohta tiedetään, merkitään se taseessa luonteensa mukaiseen vieraan pääoman erään tai siirtovelkoihin. Muussa tapauksessa se merkitään pakolliseksi varaukseksi.

EVL 54 §:n 1 momentin säännöksen perusteella varaukset ovat vähennyskelpoisia vain, mikäli verovelvollinen on vähentänyt vastaavan varauksen myös kirjanpidossa. Lisäksi EVL 43 §:n 3 momentissa on säädetty erikseen kuluvan käyttöomaisuuden ja toimitilan jälleenhankintavarausten kirjanpitosidonnaisuudesta ja asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain 3 §:ssä vastaavasti asuintalovaruksen osalta.

KPL:ssa verotusperusteisten varausten vähentäminen on mahdollistettu lain 5 luvun 15 §:n säännöksellä, jonka mukaan tilinpäätöksessä saadaan tehdä investointi-, toiminta- tai muu sellainen verotusperusteinen varaus. Nämä verolainsäädäntöön perustuvat vapaaehtoiset varaukset merkitään tuloslaskelmassa ja taseessa *Tilinpäätössiirrot* ja *Tilinpäätössiirtojen kertymä* eriin. IFRS-standardien mukaisessa tilinpäätöksessä ei ole mahdollista muodostaa varauksia verotusperusteisista syistä, ja IAS 37 *Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat* -standardin mukaiset varauksen kirjaamisedellytykset ovat myös muilta osin tiukemmat kuin kotimaisessa tilinpäätöskäytännössä.

Jälleenhankintavarauksia, toimintavarausta, takuuvarausta ja hinnanlaskuvarausta koskevia EVL:n säännöksiä sekä asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain säännöksiä ei ole pidettävä erityisen merkittävänä niille yrityksille, joilla arvioidaan olevan halukkuutta yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiseen. Vaikka IFRS-tilinpäätöksessä ei pääsääntöisesti voida tehdä kyseisille varauksille EVL 54 §:n 1 momentissa säädetyn kirjanpitosidonnaisuuden edellyttämiä kirjauksia, ei sanottuja vaurauksia koskevaan sääntelyyn esitetä muutoksia.

EVL 8 §:n 10 kohdassa on säädetty vakuutuslaitosten lakisääteiset siirrot korvaus- ja vakuutusmaksuvastuuseen sekä eläkelaitosten eläke- ja muista sitoumuksista johtuvan vastuun peittämiseen tarvittavat vakuutusteknisten perusteiden mukaan lasketut määrät vähennyskelpoisiksi menoiksi. Sanottujen menojen jaksottamisesta on säädetty 48 §:ssä (957/2021), jonka mukaan menot ovat sen verovuoden kulua, jona siirto lain mukaan on tehty tai jona vastuovelkaa on katettu. Lisäksi EVL 48 a §:ssä (957/2021) on säädetty lakisääteistä eläkevakuutusarjoittavien verovelvollisten erinäisistä varauksista.

Vakuutus- ja eläkelaitosten tilinpäätöksiä koskevassa sääntelyssä ei pääsääntöisesti sallita IFRS-tilinpäätöksen laatimista.¹¹⁴ Tällä perusteella vakuutus- ja eläkelaitosten vastuisiin liittyviä varauksia tai niiden perustana olevia menoja koskevaa EVL:n sääntelyä ei ole välitöntä tarvetta muuttaa. Tilanteessa, jossa IFRS-tilinpäätöksen laatiminen tulisi myöhemmin mahdolliseksi myös kyseisille verovelvollisille, olisi erikseen varmistettava, että kirjanpidon ja verotuksen välille ei muodostu tarpeettomia eroja.

114 Työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 1 luvun 1 §:n 5 momentin (1666/2015) mukaan työeläkevakuutusyhtiön tilinpäätöksen laatimiseen ei sovelleta KPL 7 a lukua. Vastaavasti myös eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetun lain (946/2021) 6 luvun 1 §:n mukaan KPL 7 a lukua ei sovelleta eläkelaitoksen tilinpäätöksen laatimiseen. Lisäksi vakuutusyhtiölain 8 luvun 24 §:n (1665/2015) perusteella KPL 7 a luvun 3 §:n mukainen IFRS-standardien vapaaehtoinen soveltaminen ei ole mahdollista vakuutusyhtiöille.

6 Eräät muut IFRS-tilinpäätökseen liittyvät EVL:n jaksotusäännösten kehittämistarpeet

6.1 Rahoitusvälineiden arvostaminen jaksotettuun hankintamenoon

IFRS-tilinpäätöksessä IFRS 9 -standardin mukaisesti jaksotettuun hankintamenoon arvostettavat rahoitusvälineet arvostetaan lähtökohtaisesti niin kutsuttua efektiivisen koron menetelmää käyttäen.¹¹⁵ Luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 6 §:n (1073/2017) ja Finanssivalvonnan määräysten perusteella tiettyjen rahoitussektorin yritysten kuten luottolaitosten tulee soveltaa efektiivisen koron menetelmää myös kotimaiseen sääntelyyn perustuvissa tilinpäätöksissä.¹¹⁶

Efektiivisen koron menetelmässä rahoitusinstrumentin hankintameno ja siihen liittyvät kassavirrat otetaan huomioon ja jaetaan tasaisesti rahoitusvälineen juoksuajalle siten, että joka raportointikaudelle kirjataan efektiivinen korko eli kyseiseen kauteen kohdistuva tuotto tai kulu. Efektiivinen korko on siten diskonttokorko, jolla rahoitusinstrumentista odotetut tulevat nettokassavirrat saadaan vastaamaan kyseisen instrumentin kirjanpitoarvoa.

EVL 19 §:n mukaan tulo on sen verovuoden tuottoa, jonka aikana se on saatu rahana, saamisena tai muuna rahanarvoisena etuutena. Lain 20 §:n mukaan ennakkoon saadut korot ja vuokrat samoin kuin muu tuloerä, jonka suuruus määräytyy ajan kulumisen perusteella ja jonka voidaan katsoa osittain tai kokonaan kohdistuvan vähintään kahteen sen verovuoden jälkeiseen verovuoteen, jonka aikana se on

115 IFRS 9.B5.4.

116 Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 2/2016, Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus:

Kohta 96: "Korkotuottoja kirjattaessa noudatetaan IFRS 9.B5.4.1:ssä määriteltyä efektiivisen koron menetelmää. Sillä, minkä nimisenä erä on peritty (korko, järjestelypalkkio, luotonvaraus provisio), ei ole merkitystä."

Kohta 108: "Korkokuluja kirjattaessa noudatetaan efektiivisen koron menetelmää vastaavalla tavalla kuin korkotuottoja kirjattaessa."

saatu, jaksotetaan, verovelvollisen vaatiessa, yhtä suurina vuotuisina erinä niiden verovuosien tuotoiksi, joilta ne on saatu, muut tuloerät kuin korot kuitenkin enintään 10 vuodelle.

Vastaavasti EVL 22 §:n mukaan meno on sen verovuoden kulu, jonka aikana sen suorittamisvelvollisuus on syntynyt, jollei jäljempänä muuta säädetä. Lain 23 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan korko ja vuokra samoin kuin muu sellainen meno, jonka suuruus määräytyy ajan kulumisen perusteella, on sen verovuoden kulu, jolta se suoritetaan.

Oikeuskäytännössä nollakorkoisen joukkovelkakirjalainan lunastushinnan ja merkintähinnan erotuksesta kertyvää tuottoa on pidetty velkakirjoja merkinneen rahoitusyhtiön veronalaisena korkotulona, joka oli jaksotettava vuosittain laina-ajalle korkotuotoksi.¹¹⁷ Vastaavasti joukkovelkakirjalainan ja obligaatiolainan emissiotappiot on oikeuskäytännössä jaksotettu EVL 23 §:ssä tarkoitettulla tavalla kuluksi laina-ajalle.¹¹⁸ Sen sijaan esimerkiksi pankille kertyviä lainojen järjestelypalkkiotuloja ei ole hyväksytty jaksotettaviksi laina-ajalle EVL 20 §:n mukaisesti, vaan ne on katsottu EVL 19 §:n nojalla sen verovuoden tuotoksi, jonka aikana palkkion perusteena ollut lainasopimus on tehty.¹¹⁹

Edellä selostetusta IFRS-standardien ja EVL:n eroista rahoitusvälineisiin liittyvien suoritusten jaksotuksessa aiheutuu väliaikaisia eroja verotuksen ja kirjanpidon välille. Rahoituslalla toimiville yrityksille kuten pankeille ja muille luottolaitoksille nämä erot saattavat olla taloudellisesti erittäin merkittäviä, minkä lisäksi erojen seuraamisesta aiheutuu hallinnollista vaivaa kaikille IFRS 9 -standardin mukaista arvostusta soveltaville yrityksille. Esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa rahoituslaitosten on mahdollista soveltaa efektiivisen koron menetelmää myös verotuksessa.

117 Ks. KHO 1986-B-II-519.

118 Ks. KHO 1986-B-II-518 sekä KHO 1.3.1999 T 330 (lyhyt ratkaisuseloste).

119 Ks. KVL 19/2018 (KHO 2019 T 4062: ei muutosta). Tapauksessa kyseessä ollut lainan järjestelypalkkiota pidettiin Finanssivalvonnan rahoitussektorin kirjanpidosta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta 9.3.2016 antaman ja 29.1.2018 muutetun määräyksen perusteella korkotuottona, joka tuli jaksottaa kirjanpidossa laina-ajalle IFRS 9.B5.4.1:ssä määritellyn efektiivisen koron menetelmää noudattaen.

Edellä selostetun perusteella efektiivisen koron menetelmän käyttöönottamista verotuksessa muiden Pohjoismaiden tavoin olisi syytä harkita ainakin luottolaitosten verotuksessa. Symmetriasyistä kyseinen sääntely voisi olla järkevää ulottaa koskemaan myös muita verovelvollisia, jotka soveltavat efektiivisen koron menetelmää kirjanpidossaan.¹²⁰

Muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi seuraavansisältöisillä säännöksillä:

EVL 20 § 2 momentti (uusi säännös):

Jos verovelvollinen on tilinpäätöksessään merkinnyt rahoitusvälineestä syntyvän tulon tuotoksi kirjanpitolain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti rahoitusvälineen juoksuajan perusteella, edellä tarkoitettu tulo luetaan verovuoden tuotoksi.

EVL 23 § 2 momentti (uusi säännös):

Jos verovelvollinen on tilinpäätöksessään merkinnyt rahoitusvälineestä syntyvän menon kuluksi kirjanpitolain 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti rahoitusvälineen juoksuajan perusteella, edellä tarkoitettu meno luetaan verovuoden kuluksi.

Käytännössä esitys koskisi IFRS-tilinpäätöksen laativia verovelvollisia sekä sellaisia rahoitusalaalla toimivia verovelvollisia, jotka soveltavat IFRS 9 -standardia rahoitusvälineiden arvostamiseen edellä selostetun toimialakohtaisen erityissääntelyn perusteella.

120 Vrt. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä esitti loppuraportissaan, että kirjanpitoon merkityt realisoitumattomat tuotot tai kulut, jotka aiheutuvat lainan, saamisen tai velan arvostamisesta efektiivisen koron menetelmällä, eivät olisi veronalaista tuloa eivätkä vähennyskelpoista menoa, ks. VM 4/2006, s. 66.

6.2 EVL 24 §:ssä ja EVL 37 §:ssä säädetyt enimmäispoistoajat

EVL 24 §:ssä säädetään omaisuutta kerryttämättömien pitkävaikutteisten menojen jaksottamisesta. Säännöksen mukaan kolmen tai useamman verovuoden ajan tuloa kerryttävä tai sitä säilyttävä meno vähennetään, mikäli jäljempänä ei muuta säädetä, yhtä suurina vuotuisina poistoina todennäköisenä vaikutusaikanaan, tai jos menon todennäköinen vaikutusaika on 10 vuotta pitempi, 10 verovuotena.

EVL 37 §:n mukaan patentin ja muun voimassaoloajaltaan rajoitetun erikseen luovutettavissa olevan aineettoman oikeuden, sekä sellaisen erikseen luovutettavissa olevan aineettoman oikeuden, jonka voimassaoloaikaa ei ole rajoitettu, hankintameno poistetaan yhtä suurin vuotuisin poistoin 10 vuodessa tai verovelvollisen todennäköiseksi osoittamana sitä lyhyempänä oikeuden taloudellisena käyttöaikana.

Molempien säännösten mukaan aktivoitu meno vähennetään siis yhtä suurina vuotuisina poistoina kymmenessä vuodessa tai sitä lyhyempänä taloudellisena vaikutusaikana. Säädetyistä 10 vuoden enimmäispoistoajoista muodostuu väliaikaisia eroja verotuksen ja kirjanpidon välille niissä tilanteissa, joissa jokin meno jaksotetaan kirjanpidossa yli 10 vuodelle. Nämä erot voivat olla määriltään vähämerkityksellisiä, jolloin niiden seuraamisesta aiheutuva hallinnollinen taakka saattaa olla niiden aikaisemmasta vähentämisestä aiheutuvaa verohyötyä merkittävämpi.

Tämän vuoksi EVL 24 §:n ja EVL 37 §:n säännöksiä olisi syytä harkita muutettavan siten, että 10 vuoden enimmäispoistoajoja sovellettaisiin vain verovelvollisen vaatimuksesta, jolloin verovelvollisten olisi halutessaan mahdollista jaksottaa sellaiset menot, joiden taloudellinen vaikutusaika on yli 10 vuotta, verotuksessa kirjanpidon mukaisesti.

Edellä selostettu muutos voitaisiin toteuttaa muuttamalla EVL 24 §:n ja EVL 37 §:n sanamuotoja esimerkiksi seuraavasti:

EVL 24 §

Kolmen tai useamman verovuoden ajan tuloa kerryttävä tai sitä säilyttävä meno vähennetään, mikäli jäljempänä ei muuta säädetä, yhtä suurina vuotuisina poistoina todennäköisenä vaikutusaikanaan, tai jos menon todennäköinen vaikutusaika on 10 vuotta pitempi, verovelvollisen vaatimuksesta 10 verovuotena.

EVL 37 §

Patentin ja muun voimassaoloajaltaan rajoitetun erikseen luovutettavissa olevan aineettoman oikeuden, sekä sellaisen erikseen luovutettavissa olevan aineettoman oikeuden, jonka voimassaoloaikaa ei ole rajoitettu, hankintameno poistetaan yhtä suurin vuotuisin poistoin 10 vuodessa tai verovelvollisen todennäköiseksi osoittamana sitä lyhyempänä oikeuden taloudellisena käyttöaikana.

Käytännössä edellä selostetuilla muutoksilla olisi verotusta kiristävä vaikutus niissä tilanteissa, joissa verovelvollinen päättäisi soveltaa verotuksessaan kirjanpidon mukaista yli 10 vuotta kestävästä poistoaikaa. Samalla kuitenkin välttyttäisiin kirjanpidon ja verotuksen tuloslaskennan välille muodostuvien väliaikaisten erojen seuraamiselta.

7 Yhteenveto esityksistä verolainsäädännön kehittämiseksi

Seuraavassa on yhteenveto edellä selostetuista EVL:n ja konserniavustuslain säännöksiin selvityksen perusteella esitettävistä muutoksista pääpiirteittäin:

A) Jotta verotus ei olisi esteenä yhtiökohtaisen IFRS-tilinpäätöksen laatimiselle, tulisi toteuttaa ainakin seuraavat muutokset (kohdat 1, 2 ja 3):

1. Poistojen kirjanpitosidonnaisuudesta luopuminen pääosin niiden verovelvollisten osalta, jotka laativat yhtiökohtaisen tilinpäätöksen IFRS-standardien mukaisesti (ks. jakso: 2.5.).
2. Konserniavustusta koskevan sääntelyn muuttaminen siten, että konserniavustuksen tulosvaikutteista kirjaamista kirjanpitoon ei vaadittaisi (ks. jakso: 4.2.).
3. Talletuspankkien ja luottolaitosten luottotappiovarauksen korvaaminen uudella sääntelyllä, joka mahdollistaisi odotettavissa olevien ja toteutuneiden luottotappioiden vähentämisen kirjanpidon tavoin (ks. jakso: 5.1.).

B) Edellä selostettujen muutosten lisäksi EVL:n säännöksiin olisi syytä tehdä veropohjan laajuuteen ja verojärjestelmän systematiikkaan liittyvä rahoitusvälineiden käyvän arvon muutoksia koskeva uudistus (kohta 4):

4. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvälineiden arvonmuutoksia koskevan sääntelyn laajentaminen koskemaan kaikkia tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavia rahoitusvälineiden arvonmuutoksia (IFRS 9). Lisäksi arvonmuutoksen veronalaisuus ja vähennyskelpoisuus tulisi muuttaa vastaamaan rahoitusvälineen lopullisesta luovutuksesta aiheutuvan luovutushinnan ja hankintamenon erotuksen tai muun voiton tai tappion verokohtelua (ks. jakso: 3.1.3.).

C) Lisäksi olisi perusteltua harkita tiettyjen EVL:n jaksottamisesta koskevien säännösten muuttamista (kohdat 5 ja 6):

5. Niin kutsutun efektiivisen koron menetelmän käyttöönottoaminen rahoitusvälineistä kertyvien tulojen ja menojen jaksottamisessa IFRS-standardeja soveltavien verovelvollisten verotuksessa (ks. jakso: 6.1.).
6. EVL 24 §:ssä ja 37 §:ssä säädettyjen 10 vuoden enimmäispoistoaikojen muuttaminen tahdonvaltaisiksi (ks. jakso: 6.2.).

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-432-5 (pdf)

Lokakuu 2025